

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

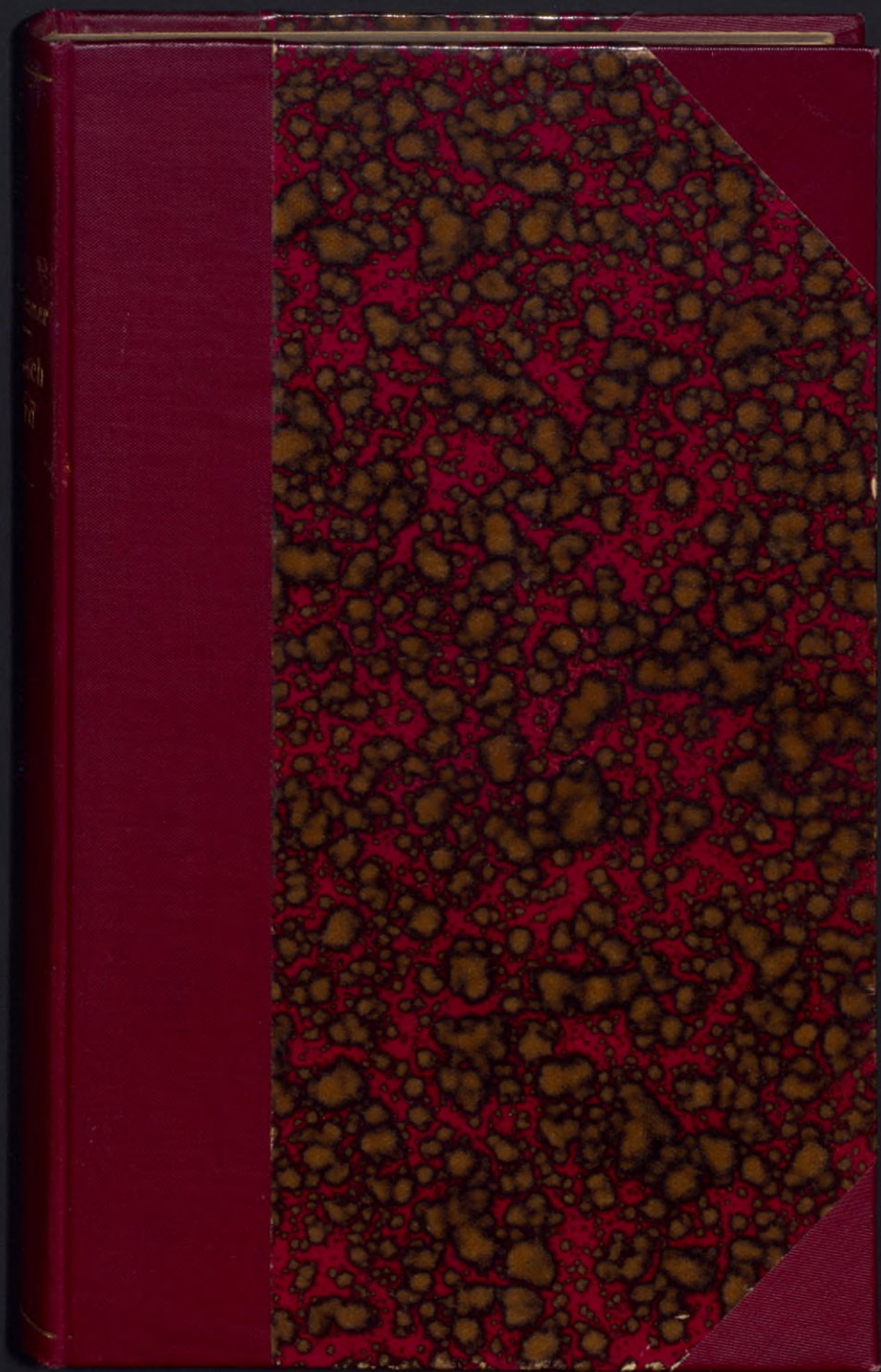
GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

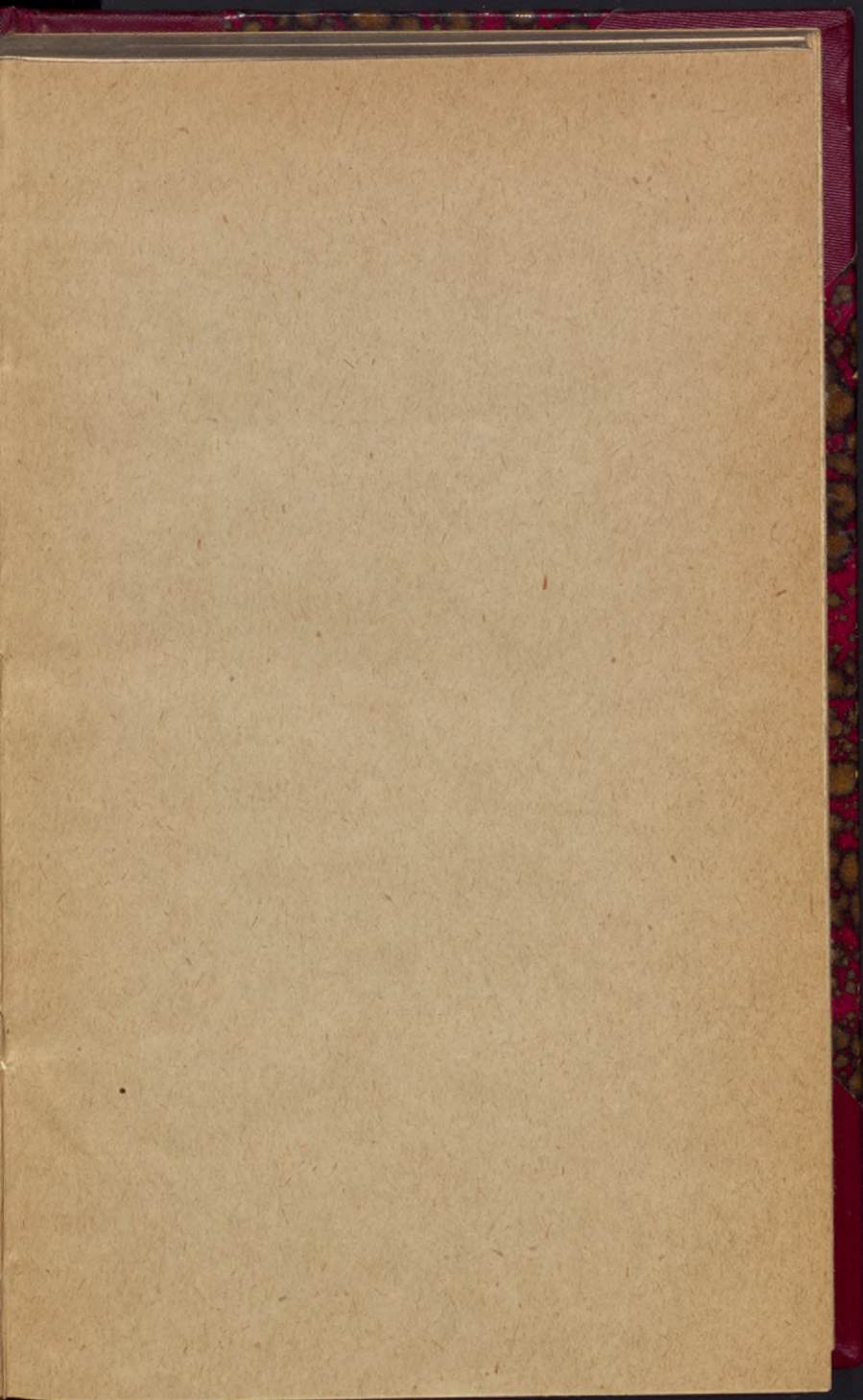

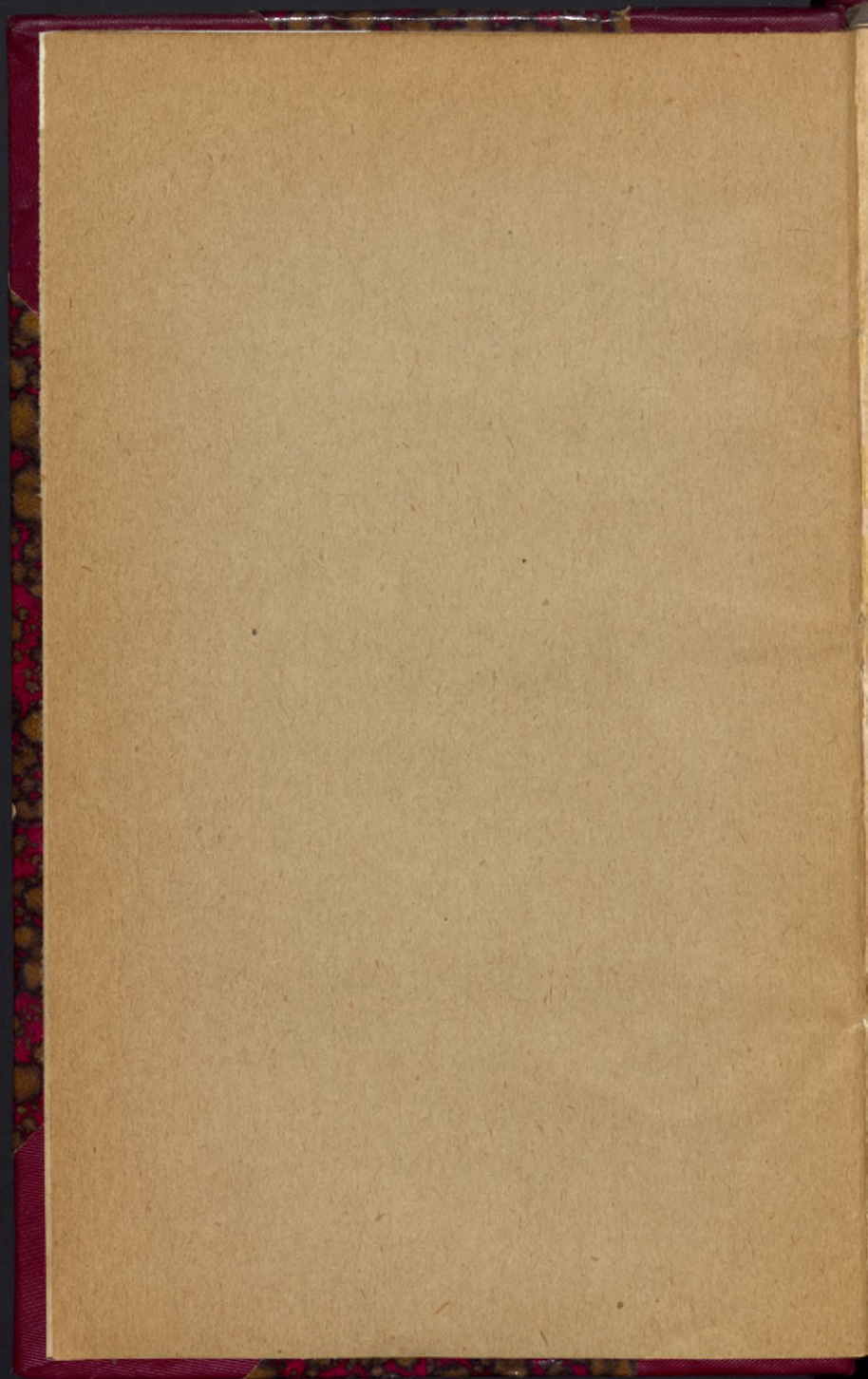
UPPSALA
UNIVERSITET

Litt.
Sv.

HAF OCH FJORD

BERÄTTELSE

AF

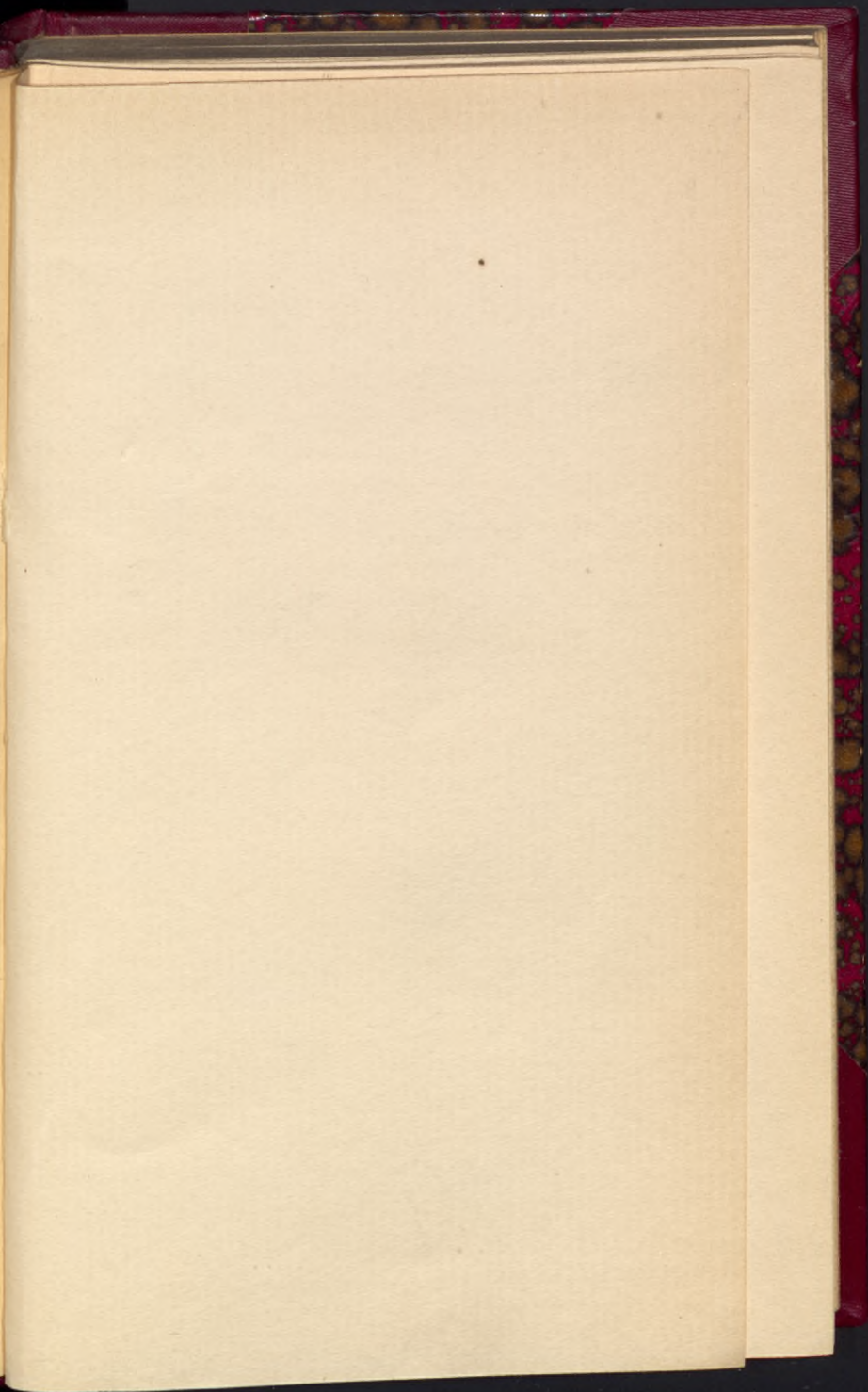
FREDRIK NYCANDER.

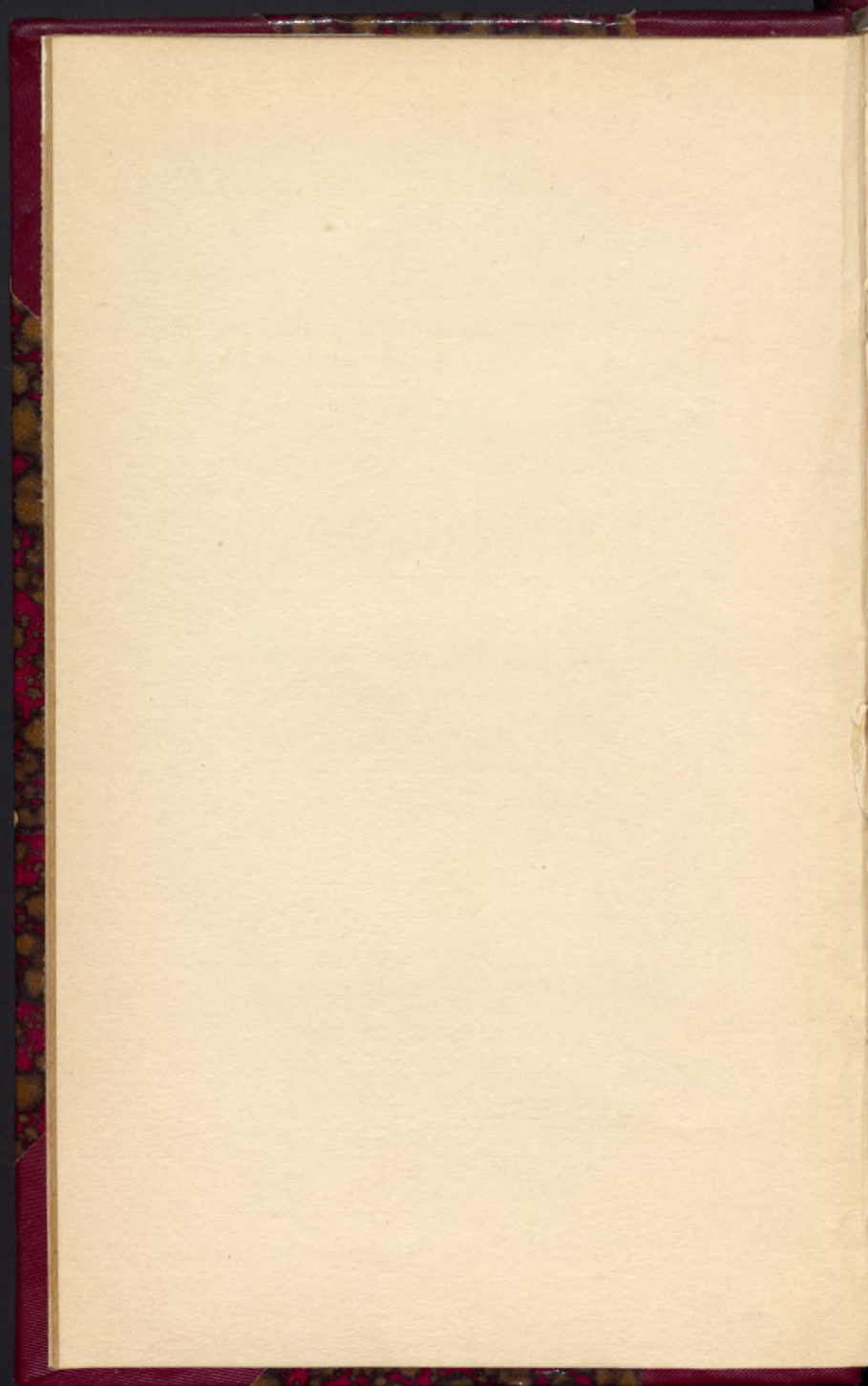

STOCKHOLM
AKTIEBOLAGET SVANBÄCKS FÖRLAG.

Pris: 2: 25.

195

HAF OCH FJORD

BERÄTTELSE

AF

FREDRIK NYCANDER

STOCKHOLM

AKTIEBOLAGET SVANBÄCKS FÖRLAG.

HAF ÖCH FJORD

REPTIVT

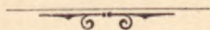
STOCKHOLM

AKTIEBOLAGET SVANBÄCKS BOKTRYCKERI

1898.

HAF OCH FJORD

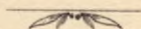

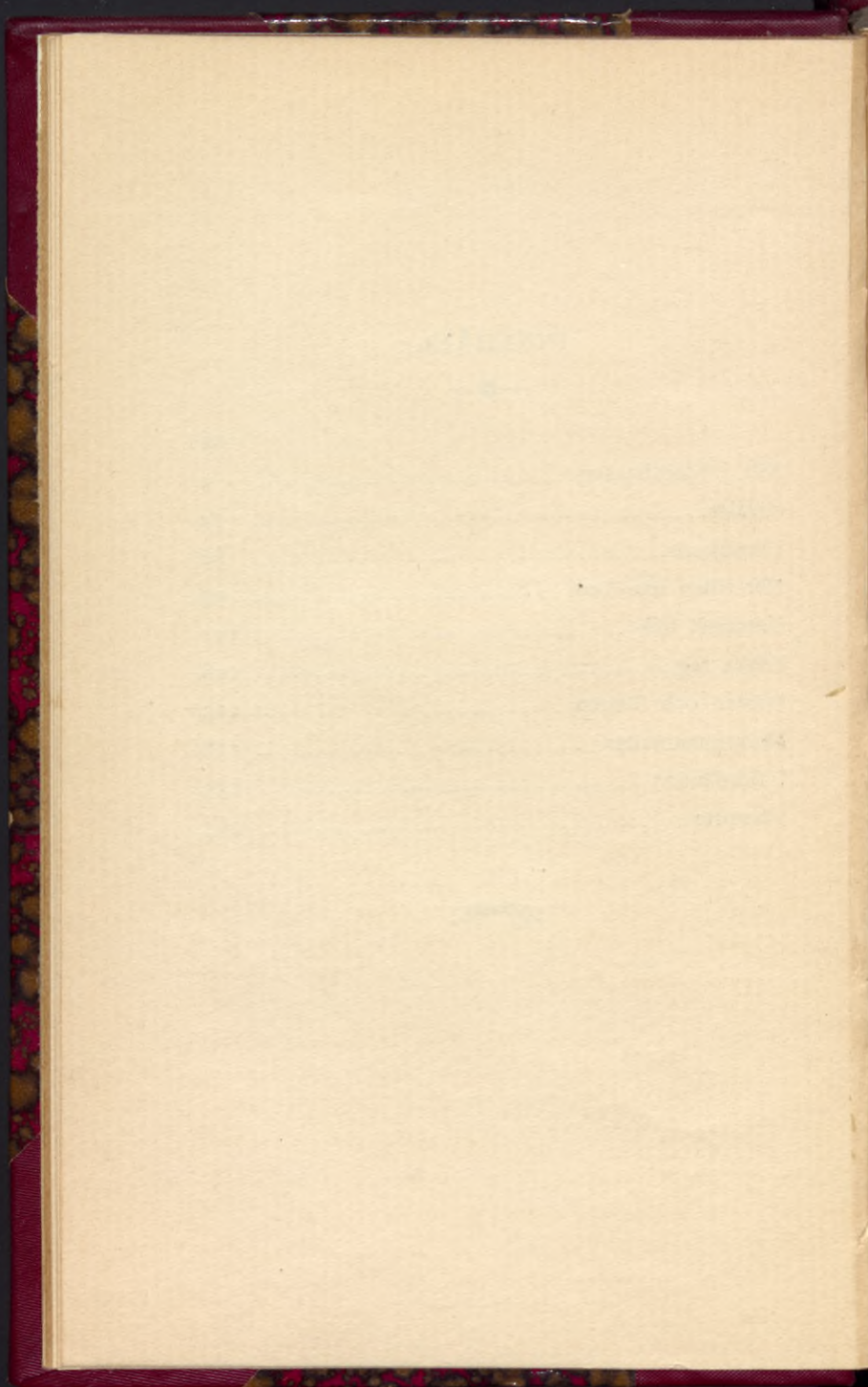
HAF OCH FLORD

INNEHÅLL.

	Sid
Nils i Fjordbacken.....	1
Rivaler.....	74
Utomiords.....	86
När sillen inte kom	93
Gammalt folk	101
Friska tag	108
Prästen och läsaren	115
Midsommarnatten	138
I fjordändan	155
Vårstorm	163

Nils i Fjordbacken.

I.

Om Nils kunde begripa hvad fadern gjorde uppe på loftet. Han hade gått dit för en lång stund sedan och var ännu inte nedkommen. Och ändå voro ju både mor och drängen och Nils själf färdiga till seglatsen, och jullen låg med segeln uppe därnere vid stembryggan och slet i fånglinan. Det blåste en hård kultje i dag, fjorden skummade svart och vit. Men de skulle i alla fall bort till moster ett stycke ut i fjorden. Det var hennes födelsedag. Dessutom var det mors vilja, och det var aldrig värdt att säga emot henne. Ty då blef det skällsord åt fadern, stut åt Nils och en örfil åt drängen. Och kanske var det för att stärka sig till den farliga resan, som Jöns supit sig lurig i dag, så söndag det var.

Mor Julla hade för länge sedan knutit stora, rödgranna sjaletten under hakan, slätat med de feta fingrarne utefter den svarta, skinande hälgdagsklädningen och frågade nu för femte gången med en ilsken blick:

— Hvarför kommer inte far din, pojke? Gå och säg te'n!

— Ja ja ja. — Nils darrade på rösten. Hvad modern kunde låta sträng! — Far kanske ser till fiskegarnet, mor. Råttorna ä ju så galna däroppe.

— Tar du far din i försvar! Gå genast och säg till Elias, att han kommer ner, säger jag. Nå!

— Ja, jag går!

Och Nils skulle just sätta ena foten på understa pinnen af stegen, som stod upprest mot stuguloftet, då han fick se fadern däruppe i mörka loftgapet. Nu kom han baklänges ned. Det gick långsamt och tungt, tyckte pojken. Och det var ända som om han blifvit tjockare. Och inte kan man bli tjockare utan att man har mer på sig eller har ätit för mycket. Nils såg väl bara i syne, tänkte han.

Fadern stod på köksgolfvet. Han tog genast, liksom bråskande, den gula oljerocken från spiken bakom ytterdörren och drog den på sig.

Nu kom hustrun ut ur kammaren, och då hon såg, att Elias ändtligen var nere, gaf hon honom en arg blick och frågte:

— Hvad gjorde du så länge däroppe, Elias?

— Jag såg till om råttorna hade gnagt på kakbrödet igen.

— Nå, hade di det då?

— Nä, det hade di inte.

— Nå, hvad skulle du då se efter för!

Hon var då aldrig nöjd. Elias teg. De gingo ned till stranden. Hela vägen smågnatade

hustrun. Ett kvarnhjul stannar någon gång, men munnen på Julla stannade aldrig.

Jöns satt halffull på stenbryggan och lallade och låtsade hålla i jullfasten.

Nils trodde att fadern skulle bli arg, när han fick se honom drucken. Men det blef han inte. Han sade ingenting.

Men käringen blef arg och började banna drängen.

— Har du gått och supit dig full, ditt nöt. Hvar har du fått brännvinet ifrån?

Jöns reste sig upp, så pass bra det gick.

— Goa husmor . . .

— Svara, din trindskalle, hvar har du fått brännvinet ifrån?

Jöns skelade med ögonen från Julla till Elias. Han stod där och sväljde och såg ömkelig ut.

— Nå, har du inte mål i mun? — ropte Julla.

Men just som Jöns skulle svara, föll Elias in, riktigt hastigt, tyckte Nils, och till Jöns' fördel:

— Jag såg hur Jöns fick brännvinet af Kalle i går. Det är Kalles skull. Skäll inte på Jöns, Julla!

— Jag har inte frågat dig. Ska du ta honom i försvar, tycker du! Är det sannt, att det är Kalle? — vände hon sig till Jöns.

— Jaa . . . det är det . . .

Jöns försökte småskratta i fyllan.

— Du får inte följa med på sjön. Du är inte kropp till att göra någon nytta.

Detta tycktes fadern riktigt nöjd med.

— Ja, det är bäst han stannar hemma — sade han.

Men då fick Julla genast motsatta åsikten.

— Jo, du kan få följa med i alla fall, ditt kräk. Du ska få sitta i lovart, så du får sjöarne öfver dig och nyktrar till. I båten med er allihop!

Hon stod där stor och bred och riktigt föste de tre manfolken i båten.

Fästen kastades loss, och jullen hoppade ut på den mörka, blåsiga fjorden.

Vädret blef värre för hvar minut. Solen sken starkt. Det var en sådan där klar, stormig högsommardag, då viljan blir stål och modet oböjligt.

Elias satt vid rodret och lovade upp för de hårda byarne, satt och tänkte envisa tankar.

Han såg på hustrun, den stora, sjalbyltade, ovettiga hustrun, som varit hans lifs plåga i många herrans år och som han inte kunde tåla längre. Därför skulle han i dag köra upp på Dödeskär, undervattensgrundet. Hustrun skulle få gå till botten utan att han räckte henne ett lillfinger. För att inte drängen skulle kunna vittna emot honom hade han spenderat honom brännvin, hvilket Jöns visst icke sagt nej till. Hvad Nils beträffar, skulle hustrun genast satt sig emot, om Elias föreslagit att han skulle stanna hemma — för det första därför att det var mosterns födelsedag, för det andra därför att Elias föreslagit det.

Alltså måste Nils med. För att rädda honom och sig själf, hade han tagit på sig en korkgördel.

Det var den, som gjort honom tjockare. Han hade skaffat den med möda och haft den en lång tid, väntande på lämplig dag. För hvar dag som gick utan att Julla upptäckte den, tackade han Vår Herre. Den var så väl invirad i gamla segel i ett hörn. Och hvad skulle Julla väl snoka i segeln efter. Men rädd hade han varit. Och att hon inte funnit den tog han — så hemskt det låter — som ett godt förebud till den beslutade gärningen.

Elias rös af glädje, där han satt i aktern af den sjööfverskvalpade båten. Hans magra ansikte lyste under sydvesten, ögonen stucko. Julla satt vid jullmasten och skojade på sitt brutala sätt med drängen, som hon vräkt upp högt i lovert. Hon anade ingenting.

Elias önskade, att han redan vore vid Dödeskär. Bara nu inte drängen hjälpte henne — åh nej, man såg på hans taljögön, att allting dansade rundt för honom. Ingen räddande åra skulle ramla ur båten, när den kantrade — Elias hade lagt dem så hårdt under toften, att de inte kunde flyta upp. Han skulle ta Nils, som han höll så hjärtinnerligt af, på ryggen, och Jöns skulle väl reda sig själf.

Han kände dock ondt samvete, att han skulle beröfva pojken hans mor. Men hon hade då inte varit värst god mot honom heller. Den tanken lugnade honom. Tänk bara hvad det skulle bli vänligt och godt i huset, när alla sluppo höra Jullas gräl, och tänk hvad far och son skulle dragas väl med hvarandra!

Julen hade nu hunnit nära Dödeskär. Elias låg på det slaget i kryssningen, som skulle sätta båten rakt på det. Han höll loven högt öfver, så att det såg ut som om de skulle gå förbi.

Och just nu sade karingen:

— Jag menar, vi klarar Dödeskär godt i dag.

Elias bet ihop tänderna. Han behöfde samla all sin kraft för att inte i sista stund ge vika.

Måsarne flögo öfver hans hufvud. Det lät som dödsskrin. Stormen hven i mast och bottenrefvade segel. Julen vräkte, skummet spolade, det gnisslade i borden. Och rodret högg.

Då — just som en störsjö kom rusande i lovert — föll Elias undan. Båten vräktes ned mot skäret.

Karingen skrek:

— Lova!

Det var hennes sista ord i lifvet. Ty i nästa ögonblick lågo alla fyra utslungade ur båten, som kastades i kull på grundet och låg där och bullrade och slängde i bränningens sjudande skum.

Karingen kom genast under vattnet och då hon sekundvis stack upp hufvudet, hade hon för första gången i sitt lif munnen full af något annat än sitt eget ovett, så att hon kunde inte ens skrika på hjälp. Hon var så inbyttad att hon inte kunde röra sig. Hon försökte ta simtag, men kom ingenstans. Hon rullade och hoppade i vågorna som en tunna. Hon försökte få fatt i en kant af julen . . .

Jöns fäktade vildt med armarne och höll sig uppe.

Nils, som efter första dopningen fått upp hufvudet, låg och stretade.

Elias hade blixtsnabbt kastat af sig oljerocken, innan båten dansat ikull, nu var han lös och ledig och tog fatt i pojken. Nils klängde sig fast i honom och de flöto utmärkt bra.

Julla gaf till ett ångestrop. Det var förbi med henne. Elias såg henne trinsa rundt i vattenbrynet, så kom en stor våg, som sköljde öfver henne, och när den vågen var borta, var Julla också borta . . .

Elias skakade i hela kroppen och kände kallsvetten. Nu var det gjordt!

Drängen hade fått tag i båtkanten och låg nu där och sprattlade.

— Håll dig fast! — skrek Elias och sam med pojken mot land, som det inte var värst långt till.

Nils hängde vid faderns rygg. Hans fingrar gräfde sig i dödsvånda in i faderns kläder, och då kände han något underligt mjukt, som låg iksom i ring kring faderns midja. Så matt han var, kunde han inte låta bli att märka detta. Denna upptäckt skrämde honom. Hade fadern tagit på sig något för att flyta bättre? Nils grunnade.

Vågorna hjälpte dem och de stodo om en stund på det torra.

Det var just vid fiskare Larssons stuga. Han hade sett haveriet och hissade just segel för att hjälpa dem. Han och Elias hälsade på hvarandra. Elias sade, att drängen låg ute vid vraket, och han bad Larsson genast sätta ut. Det gjorde han, tillsammans med pojken sin, Kalle, medan Elias och Nils gingo upp till stugan, där gumman tog emot dem.

Jöns, som sprattlade och skrek vid Dödeskär, blef upptagen i den räddande båten.

— Aldrig mer ska jag då supa — sade han, när han väl satt på toften och Larsson seglade hem igen.

Jöns trodde, med sin naturliga logik, att skeppsbrottet var Vår Herres straff för att han var onykter.

Men käringen låg redan på botten. Och där stod en stor torsk och glodde på henne i de skälvande algernas dunkel.

* * *

Nu skulle de ömsa kläder hos Larssons. Nils var likblek där han stod och drog på sig Kalles för stora paltor. Med Jöns gick det inte fort, han hade svårt att få benen i byxorna, stack jämt utom. Han hade förstås fått nya supar för att värma sig, fast han nyss svurit att aldrig ta en tår. Man skall aldrig föresätta sig något här i världen.

Elias ville inte ömsa, fast han var lungblöt. Han satt vid bordet, där Larssons hustru ställt

fram brännvin och kaffe, och det rann af honom. Hon och fiskaren voro åt honom. Han skulle ju ta döden på sig!

— Di unga kan ju ömsa — svarade Elias. Jag står mig nog.

Så att Larsson fick en faslig respekt för honom och sade, i det han slog i en ny gök:

— Satan till karl. Så'na ä' vi bohuslänningar!

Nils undrade hvarför fadern inte bytte. Ju mer han grunnade, där han satt i Kalles hängiga kläder — Kalle satt i ett hörn och skrattade åt åbäket — ju klarare fick han för sig att fadern hade något under som han inte vågade visa. Och han undrade för sig själf om allt hängde rätt ihop. Och han fick tårarne i ögonen, ty han kunde ibland bli så märkvärdigt vek, så torparpojke han var. Han hade ett tvevulet sinne, di kallar, kunde ena stunden vara hård som en gråsten, andra mjuk som en bölja. Pojkstackarn satt där riktigt konstig och darrade i alla lemmar, fast han fått torrt på sig.

Där blef förstas ett omänskligt frågande.

— Att hon skulle gå till botten och att I inte kunde hjälpa'na! — sade Larsson.

— Stört omöjligt — mente Elias. Jag tänkte just försöka, då kom det en sjö och tog'ena. Stackars Julla!

Nils såg, att fadern torkade sig i ögat med tummen. Men där hade han ingen tår, bara saltvatten.

— Det var en duktig käring, din Julla — sade Larssons käring.

— Ja nog var hon duktig alltid — tyckte Elias

— Nu får du dragga efter henne — sade Larsson.

— Jamen får jag så. Det blir ett sorgligt göra.

— Och så får du begrafva'na.

— Jamen får jag så.

— Ja, det var ett elände.

— Jamen var det så.

Så sutto de och talade om den drunknade under allehanda åthäfvor. Ingen hade tyckt om henne, mot alla hade hon varit en led käring. För Elias hade hon varit en mara från morgon till kväll och svår i truten mot hela trakten. Om Larsson hade hon sagt, att han sålde gammal fisk och hade stulit sina fiskegarn, och hans hustru hade hon kallat en tjuvkona. Och det kan väl hända, att Larssons inte var så englalikt folk. Men man skall inte skälla, ty då går det en illa på sistone.

Ingen saknade henne. Men alla beklagade henne. Ty det är god sed att tala väl om de döda.

Ändtligen sade Elias:

— Nej, nu seglar jag hem igen. Tack för god hjälp.

Och så fingo de låna Larssons båt och kommo hem till Fjordbacken i hejdundrande medvind.

Och in i Elias' stuga trädde de tysta, Jöns ännu lurfvig.

II.

Fadern sade, att han ville vara ensam, gick in i kammaren och stängde dörren om sig. Han såg så sorgsen ut och andades svårt och man kunde väl tro, att han ville vara ensam för att grunna öfver den döda. Men Nils fick den ofrivilliga tanken, att han andades så svårt, därför att han hade för mycket på sig.

Nils gick ut på backen utanför, medan drängen lade sig att sofva ruset af sig på en bänk i köket. Där snarkade han så hårdt, att katten i spisen vaknade och började spinna i kapp med honom. Och där höllo de på att snarka och spinna en lång stund, så att flugorna af det kittlande ljudet lekte allt galnare uppefter det solskinande köksfönstret.

Men Nils stod på backen och tittade utigenom fjorden, som vräkte i sol och storm.

Hans sextonåriga figur med de lånta kläderna kastade en slankig skugga bortefter det torra backgräset. Händerna voro instuckna i de stora byxlommarne, mössan slängd bakåt på hufvudet. Det unga, bruna ansiktet, öfver hvilket vinden svepte, hade ett grinigt, beklämdt utseende, som om han ville gråta, af ilska eller vekhet. Man begrep att det var oro bakom hans tjocka kavaj. Den pojken hade hjärtat på rätt ställe, det såg man.

En ond tanke satt i honom, alltsedan han känt, att fadern haft för mycket på sig. Han

ville inte tro't, och ändå ville han. Och där han nu stod och tittade ut igenom fjorden, där hans mor låg drunknad, kommo stora tårar trillande utför kinderna, sträfnade af sol och vind, och det ryckte i mungiporna:

— Om jag bara visste't, om jag bara visste't.

Då drog sig hans ansikte långt och klarnande. Han kunde ju få veta't! Fadern var ju i stugan och skulle, förstås, ta af det han hade på sig. Han skulle ställa sig och lura på fadern.

Rädd att fadern sett honom genom fönstret, smög han sig bort till husväggen, stod först stilla ett stycke från fönstret, så att fadern skulle tro, att han gått sin väg, strök sig därpå utefter väggen fram till fönstret, där han med ena ögat tittade in genom den smala springan mellan bomullsgardinen och fönsterkanten.

Och nu stejade blodet i hans ådror af hvad han såg.

Fadern stod midt på golvet i den låga kammaren och tog af sig kläderna — först kavajen, så västen. Han tittade sig omkring, liksom litet orolig. Men då han inte märkte något, började han lossa på hängslena och knäppa upp byxorna. Då blef korkgördeln synlig, där den satt som ett bredt bälte kring skjortan.

Nils ville skrika till, men stod tyst.

Fadern löste gördeln från sitt lif och lade den på en stol. Han lyssnade ikring sig. Nej, ingen fara. Han öppnade väggskåpet, lade in gördeln och tog fram en torr omgång kläder, som han

klef in uti, vred om nyckeln och stoppade den på sig med ett lättande andedrag.

Därpå gick han till dörren och öppnade den, ropande ut till Jöns, som lik en raket for upp ur sin snarkning:

— Nå din lathund, ska vi inte ha något att äta. Sätt på potäterna!

Nils skälfdde i alla leder. Han hade stirrat, så att ögat, stort och rundt, tycktes ha stelnat i sin håla. Han var vettskrämd. Hans ben darrade, när han gick' trån fönstret.

— Djäflar anamma! — stockade det sig i hal-sen. — Far har dränkt mor!

Han hasade sig bort öfver stugubacken till vedboden. Där kastade han sig ned öfver ved-träna i stormande gråt. Hans mun blodade sig mot vedtränas bark. Han bet i dem. Han visste inte hvad han gjorde. Det var natt för honom. Far hade dränkt mor! . . .

Han låg och snyftade, tills han somnade — en tung sömn med dofva suckar. Hufvudet värkte han drömde förskräckligt.

Fadern kom dit fram på eftermiddagen. Han hade sökt honom. Han blef skräm, när han fick se honom, men tänkte: Han sörjer sin mor.

Han väckte honom, och då Nils vaknade och såg hvem det var, ville han skrika till. Han stirrade blek, rödögd och med håret som en stor ore-dig tufva fadern i ansiktet. Hans näfvar knöto sig instinktligt. Han såg riktigt vild ut och Elias frågte:

— Hvad i jössu namn är det med dig, pojke? Nils glodde på honom, men sade ingenting.

Då måste fadern slå ned ögonen, ty han kunde nte tåla Nils' blickar. Det kom för honom med ens: Vet han något? Åhnej, hur i all världen? Han var för gammal och klok att öfverraskas, han tog pojken vänligt i armen och sade:

— Du har ju ingenting ätit, din stackare. Kom in och få dig en smula. — Och han försökte till och med skratta. — Att lägga sig i vedbo'n, det var då också ett fans påhitt!

Pojken, hvars första vildhet genast lade sig af mattighet, följde med till stugan. Ja, mat behöfde han nog. Men han tänkte inte på annat, än att fadern hade dränkt modern. Det var en förfärlig hemlighet att bära på. Han kunde väl inte gå och förråda sin egen far. Herre gud, hur skulle han kunna tåla med det!

Det blef kväll och de lade sig där i huset, Jöns låg i köket och Elias och Nils i kammaren. För första gången låg Elias ensam i den stora sängen med de målade tulipanerna på. Han tyckte det kändes så skönt i den. Men han höll sig vaken, tills han hörde, att Nils somnat. Då steg han upp i natten, klädde sig och tog fram korkgördeln. Nu skulle han göra af med den. Han lyssnade, om Nils sof. Nej, han snarkade inte. Nå, ibland snarkade han, ibland inte. Och hvilket som helst, skulle han ej kunna se, hvad han höll på med, ty det var mörkt.

Elias smög ut med gördeln under armen.

Men Nils hade vaknat af hans tassande och begrep hvad han gjorde. Han låg bara och funderade: Hvar gräfver han ner den? Hvar?

Efter en stund kom fadern tillbaka och lade sig igen. Just när han drog täcket upp till hakan, lät han höra ett förnöjdt pustande, liksom en man med riktigt godt samvete. Och snart drog han långa timmerstockar.

III.

Morgonen därpå stego de tysta upp.

Fadern kände på sig att något var brustet mellan dem, de som förr alltid hållit ihop mot modern. Men hvad var det med pojken? Han kunde väl aldrig ha känt korkgördeln häller. Inte var det värdt att tala vid honom, ty då kunde det bära åt helsicke.

Pojken tänkte i sin beklämdhet: Inte kan jag tala vid honom, för då vill jag skrika ut'et och då förbannar jag min egen far, och då blir här ett helvete. Utan jag får tuga. Hur skall jag kunna det?

Det var för pinsamt att vara inne i kammaren. Elias gick ut. Julidagen var varm och solig, lugn efter den föregående stormdagen.

Nils gick också ut för att få en kappe luft. Då såg han fadern stå där med bekymradt utseende på backen och se bortigenom fjorden och hörde honom säga, liksom med tårar i rösten:

— Ja, Herre jesses, där ligger hon nu på botten. Stackars Julla! Och i dag ska vi dragga efter henne.

Nils tänkte, att nu stod han där och hycklade. Gud, hvad han jämrade sig bra. Han hade aldrig trott, att fadern var en sådan rackare. Och han hade en riktig lust att flyga mot honom som en ungstut och vråla åt honom hvad han var för en.

Men han rörde sig ej ur fläcken.

— Stackars min Julla! — upprepade fadern, och så gick han in i stugan igen.

Nils följde, ty de skulle ha frukost.

Som de nu voro utan kvinnfolk stod Jöns vid spisen och blåste på vedträna under kaffekitteln, så att de glödde upp. Jöns bar sig så befängdt åt, att Nils skulle ha skrattat, om han inte varit så uppskakad. Jöns hade nykrat till och hade ett ansikte som om han skämdes öfver gårdagsfyllan. Och han blåste på glöden i sådan ifver, att man inte skulle se den naturliga rodnaden på hans kinder.

— Nå, kokar det snart? — frågte Elias.

— På fläcken.

Han blåste, så att kinderna stodo som ballonger.

— Nu får vi, förstås, ha något kvinnfolk i huset — mente Elias. För inte kan Jöns koka maten i längden.

— Är väl inget fruntimmer håller — tyckte Jöns.

Elias gaf sig till att skratta åt roligheten, medan han gick in i kammaren. Där satte han och Nils sig vid bordet. De sågo inte på hvarandra. Det var en ohygglig stämning emellan dem. Flugornas surr mot fönstret afbröt tystnaden.

Ändtligen kom Jöns med kaffekitteln, som pöste öfver, så att det rann på golvet.

— Jagu gick det inte till slut — mente han. En duger till både ett och annat, ser jag.

Med en stolt duns satte han kitteln på bordet, så att locket hoppade af och ännu mer kaffe skvatt ut.

— Du ser väl, hur du bär dig åt, ditt nöt — sade torparen med en sträng blick.

— Åh, det räcker nog.

Elias murrade. De åto och drucko alla tre, hungriga som ulkar. Om litet återtog torparen:

— Vi måste, som sagdt, skaffa nytt kvinnfolk i huset, då Vår Herre pröfvat mig så hårdt med att ta min Julja!

Det skälfde i Nils, och han satte koppen, halflyft till munnen, tillbaks på fatet med en sådan fart, att skeden föll i golvet.

— Men hvem ska en få? — undrade Elias. En rask och villig tös, och ordentlig, så att hon inte ränner efter karlar för mycket.

— Jag känner en! — skrek Jöns. Och hans ansikte sken upp. — Anna i Bärjalöf, det är en duktig jänta det, och hon vill just ha plats!

— Och du känner'na? — frågte Elias.

— Jagu gör jag så!

— Då lär hon väl inte vara för bra. Hon ränner väl efter dig, kan jag tro. Det är därför du vill ha'na hit.

— Nää — svarade Jöns och gapade. Hon ränner inte efter mig. Men —

— Du efter henne, förstås!

Och Elias gaf sig till att skratta igen, så snopen som Jöns såg ut.

Det var märkvärdigt hvad fadern hade godt humör i dag — tänkte Nils. Det var väl därför att modern var borta. Han skar tänderna och svalde kaffet i stora klunkar.

— Vi ska väl tänka på Anna i alla fall — afgjorde Elias. — Jag har, sanningen att säga, hört, att hon är duktig.

— Ja, det är hon då rejält — ifyllde Jöns med värme.

Nu reste sig torparen från bordet.

— Ja, nu går jag och tar fram dragglinan, så far vi ut och draggar.

Han gick ur kammaren, upp på loftet. Nils och Jöns voro ensamma.

Nils undrade, om drängen hade någon aning om hur det gått till i går. Han måste veta detta. Han skulle försiktigt fråga ut honom.

— Ja, stackars mor — sade han för att börja.

— En vet nog inte, när Vår Herre tar en — tyckte drängen. — Eller den onde — tillfogade han — ty ibland är det nog han.

— Det var nog Vår Herre, som tog mor!

Nils kunde inte säga något ondt om henne nu.

— Jag har ju inte sagt annat — sade drängen.

Nils var hon då inte värst elak emot, tyckte jag. Men mig skällde hon på i det sista — om jag minns rätt.

— För brännvinet, ja.

— Och ändå hade jag fått det af husbond.

Kors, nu talte jag om'et!

— Hade du fått det af far? Och hvarför skulle du inte få tala om'et?

Nils stirrade på honom.

— Kors, husmor var ju så arg af sig, vet jag. Inte var det värdt!

— Och hvarför sa' far, att du fått brännvinet af Kalle?

— Sa' han det? Det var snällt af husbond!

Se, jag minns inte så noga.

— Såg du egentligen, hur det gick till vid Dödeskär, Jöns?

— Hur det gick till! När fjorden rök af skum, så en bara såg som en dimma, när båten hoppade mellan himmel och jord och brisen fräste som en gryta eller ett tröskverk. Hur det gick till! Det kunde inte gå annorlunda. Vi rände ju rakt på Dödeskär, så att det brakade efter det. Om det hade stått en styrman, ännu värre än husbond, vid rodret, hade det inte kunnat gå bättre. Och hade jag inte varit full, så att jag ingenting såg, så hade jag då aldrig följt med. I ett så'nt Herrans väder. Men det var bara därför att den envetna käringen —

— Tyst! Du såg således ingenting?

— Nä, men jag kände. När en trillar i sjön, känner en det nog. Och ett under var det, att jag blef räddad. Men det berodde nog mest på brännvinet, för när en har fått brännvin i kroppen, flyter en bättre, säger di!

Och han började skratta, så att det skar i Nils' öron.

Nils visste nu, att fadern supit drängen full och lyckats göra honom döf och blind för allt. Detta lugnade honom så till vida, att drängen inte kunde bli till fara för fadern. Men att han, Nils, utom fadern, var den ende, som visste hemligheten, var det förfärliga. Den stackars pojken reste sig upp från bordet och vände ryggen åt Jöns, ställde sig vid fönstret, nöp i ilskan af ett pelargonieblad och såg ut på den spegelblanka fjorden . . .

I detsamma tittade fadern in genom dörren med dragglinan i hand.

— Kom nu, så far vi ut på!

Och så följde Nils och Jöns honom ned till stranden, där de gingo i lilla ekan och styrde mot Dödeskär.

IV

Julen låg kölvänd, som en svart klump på grundet. Där omkring bredde sig fjorden blek som pärlemor. Vraket fingo de bärga nästa dag. Nu gällde det att få tag i Julla.

Nils och Jöns rodde på den sida om skäret, där hon sjunkit. Elias stod i aktern och höll i dragglinan. Han hade lagt öfver sitt ansikte en mild sorgsenhet. Allt efter årtagen fick Nils gång på gång upp hufvudet och såg på honom. Då såg Elias öfver honom.

Ibland fastnade draggen. Och då sade Elias: Nu! — Men så släppte draggen igen — den hade blott hakat i en tångskog eller en sten. Inte var det Julja.

Elias önskade, att de aldrig skulle finna henne, så slapp han den ohyggliga begrafningen. Och redan hade de hållit på timtals utan resultat och han tänkte säga sina trötta roddare, att det inte var värdt de försökte mer i dag — Julja hade nog följt med strömdraget på botten och stod väl inte att hitta — då plötsligen draggen hakade fast i något så tungt, att linan stramades i händerna på Elias, som dödsbleknade. Och ekan låg där stilla med ett skvalpande ryck.

— Där är hon! — sade han doft. Roddarne höllo inne årorna och gapade på den stelnade linan med en rysning utefter ryggen.

Elias kände, att draggen fått tag i Jullass tjocka sjal, den där, som hon grälade sig till i ett marknadsstånd i staden i vintras, fast han tyckte, den var för himladyr.

— Kom, så drar vi opp'na — mumlade han. Du Nils sätter dig på andra kanten för att hålla balansen, medan Jöns och jag drar.

Sagdt och gjordt. Elias och Jöns började hala upp. Hon var tung som en hvalfisk. Elias stod och grimaserade utåt fjorden vid tanken på, att han nu måste se henne igen, fast han en gång gjort af med henne. Jöns svettades och gick i bukter vid båtkanten, emot hvilken han och husbonden tagit spänntag.

Nils satt på sin kant och grubblade, medan dragglinan långsamt lade sig i den ena ringeln efter den andra på ekskocken. Då såg han en båt komma roende på andra stranden. Den kom fort närmare, han såg snart, att moster satt i den. Och då sade han:

— Kors, där kommer moster, far! — Och pekade.

Elias tittade åt hållet och sade sträft:

— Jagu gör hon det. Hon vill väl höra, hvarför vi inte kom till henne på födelseda'n.

— Då får hon rejält besked! — flämtade drängen och drog. — Inte kommer då husmor till henne mer och tar födelsedagssupen, det är säkert!

— Tyst, Jöns!

Mosters båt var nu helt nära. Hon hade en karl som rodde sig, fram öfver det blickstillta, solbelysta vattnet.

Hon satt midt i båten och var ungefär lika tjock som systemen. När hon kom närmare, såg man i allo likheten. Samma sträfva, elaka drag, med bred mun, små lurande ögon och en låg panna.

Hon lät sin båt stanna ett par tamnar från Elias'.

— Goddagen — talade hon öfver vattnet. — Jag tänkte mig till erat. Det gick illa för er i går. Jag såg'et från mitt fönster. Så mycket en nu kunde se i sjöröken.

— Det gick illa, ja — sade Elias. Det var en storm, du.

— Det var det, ja. Men I räddade er ändå, kan jag se. Hvad är det I halar efter? Har I tappat något?

— Hvad det är! — Elias' ton blef så hård som klippan. — Det är Julla, du.

Men då reste sig systemen i båten som om någon tryckt på en fjäder under henne, satte händerna i sidorna och skrek:

— Hvad är det du säger? Är du från vettet?

— Det är Julla, säger jag, som sannt är. Hon blef där, du.

Men då spände svägerskan ögonen i honom som om hon ville sluka honom och så kom det flåsande genom hennes mun:

— Är du himlabefängd, har du gjort af med käringen din?

— Kors i jössu namn, hvad säger du! — ropte Elias och höll ett tag inne i halandet. — Vi kantrade och jag var inte karl att rädda henne. Hon sjönk som en katta.

Nils skalf, när han hörde detta.

— Elias, Elias, hvad har du gjort? — fortsatte svägerskan. — För jag vet, att I inte har

varit sams på länge. Hon skällde på dig — Gud nåde själen — och du gick och rufvade och rufvade.

— Nå, så om jag skulle kalla Gud och alla himmelens englar till vittnen, så vill jag svära på, att jag aldrig haft en ond tanke på Julla! — ropte Elias och såg upp mot himlen. — Men hon var så enveten och ville resa, fast det var orkan. Och jagu fick hon resa, den stackarn!

— Det var underligt att vi inte blef där allihop — mente Jöns, som tyckte, att han skulle säga något.

Nils teg.

— Du säger ingenting, du, Nils!

Elias höll in andan för att höra hvad Nils sade.

Nils vågade knappast se på någon. Han var så olycklig, ville inte kasta en misstanke på fadern, som ändå var hans far, och så svarade han, medan hjärtat stannade i honom:

— Det var en Herrans olycka som skedde, moster. En så'n storm!

Han hade ljugit och det svartnade för hans ögon. Men han var ändå nöjd med hvad han sagt.

Elias andades åter och fortsatte halningen.

Men svägerskan mumlade för sig själf:

— Jag tror dig inte mer än jämt, Elias. Men när pojken säger det, så. — En så'n olycka, en så'n olycka — vaggade hon därpå med kroppen i snyftande ton och strök sig med avfigsidan af handen i ögonen, som om där funnits en tår.

Det allt häftigare skvalpandet kring dragglinan angaf, att Julla närmade sig ytan. De kunde se henne i vattnet. Ännu några tag — hå hå — ännu ett — hugg i — och hennes stora kropp drogs upp öfver relingen och vältades in öfver toften.

Alla tego, dödsskräck stod på deras ansikten.

Julla såg hemsk ut. De Brustna ögonen voro halföppna. — Elias undvek att se på dem, lade genast ihop dem. — Hufvudet var uppsvullet och blått och på kinderna hade sjöstjärnor och sniglar sugit sig fast.

Nils måste vända sig bort.

— Lägg pressenningen öfver henne — sade Elias.

Jöns gjorde så.

— Allting är förgängligt — predikade Elias, såsom han hört prästen säga.

Svägerskan fick ett högtidligt uttryck. Hennes roddare stirrade.

— Jag följer med — sade hon. I behöfver nog hjälp för att få'na i jord.

— Kära du, gör det — lät Elias så öfvergifvet.

Bägge båtarna rodde nu mot Fjordbacken. De lade till i det skvalpande strandvattnet, där räkorna skvutto undan i den fina tången. Julla bars, drypande af fjorden, upp på stuguloftet af Elias', Jöns' och roddkarlens starka näfvar.

Nils blef efter med moster. Hon gick och grunnade och så frågade hon för säkerhets skull:

— Tror du inte, att Elias gjort af med mor din?

— Nej, moster!

V.

Fadern sof illa om nätterna, ty Julla luktade illa i huset. Nils vaknade ofta midt i natten vid att fadern kastade sig sömlös fram och tillbaka. Och ibland hörde han honom resa sig upp i sängen och lyssna uppåt loftet. Nils tänkte, att han nog tyckte, det spökade däruppe. Så hörde han honom med ett tungt stönande lägga sig ned på hufvudkudden. Och så somnade Nils från alltsammans.

Han förstod, att fadern var olycklig, ty om dagarne gick han omkring, dyster och blek, och sade knappast ett ord. Och det passade nog bra, fast dysterheten inte hade den rätta källan. Men andra människor där i huset pratade, inte blott den bullersamma moster, utan också alla granarne, som kommit dit. De voro så häpna öfver drunkningen. Larsson med käring och Kalle och bönder och torpare med kvinnor och barn från denna sidan fjorden kommo för att trösta Elias. Elias bjöd dem på brännvin och tilltugg hela dagen i ända, och det var väl mest därför de kommo. Det blef en riktig folkvandring dit, och

där taltes många ord om den svåra fjorden, som stjal hustrur från män och vän från vän. Och där voro de som förbannade hafvet och sade, att det var bäst att lefva på landbacken. Och Elias satt och nickade och nickade och bad de kära vännerna hålla till godo.

Nils dref för sig själf i backarne och skogen. Han dref i så sorgsna tankar. Han hade ingen han kunde tala med. Faderns brott tyngde på honom som många hundra stenar. Han gick och längtade efter vänlighet från någon människa i den vida världen. Och sådan satte han sig en dag på en gammal stubbe i granskogen. Han satt och såg på den solskimrande fjorden mellan stammarne nedanför bärget. Han tänkte på far och mor, och trött som han var, hukade han ihop och somnade in i den varma middagstimmen, medan en ekorre ideligen knaprade en gran-kotte på en gren . . .

Då trallade det till i skogen, så att ekorren förskräckt släppte kotten och kilade i väg bort-efter grenen.

Nils väckte till och gnuggade sig i ögonen, medan ekot sjöng bortigenom bärgkamrarne. Då trallade det igen — trall, trall, trall — det blef en hel visa, som klang mellan stammarne. Och allt närmare kom den. Det var den friska-ste tösröst Nils hört. Han vände hufvudet åt det håll, hvarifrån trallandet lät, och minnsann kom inte då Anna i Bärgalöf gångande på skogsstigen i ett rödt förkläde och med en korg på armen.

Nog hade Nils träffat henne någon gång förut, men aldrig hört henne sjunga. Och aldrig hade han tyckt, att hon var så rar som nu, där hon gick fram öfver ljungriset och solen föll på hennes hår. Hon fick nu se Nils och sade, just som hon böjde sig ned för att plocka af ett blåbärsris:

— Goddag, Nils.

— Goddag, Anna. Du sjunger grannt, du.

— En rår inte för hur en låter. Det är ett så'nt grannt väder, och så är en så ensam, så en kan inte göra bättre än sjunga.

— Sjung en melodeja till, du.

— Trall—la—la—la! — klämde Anna i, så att ekot skvatt som en galning.

Så skrattade hon och kastade hufvudet, så att håret flög kring nacken.

— Du är glad, du.

— Det tjänar till ingenting att sörja. Fast du har då inte för roligt, din stackare.

— Jag har inte det, nä. Mor ska begravas i morgon.

— Hon ska' det, ja. Det var en tråkig historia!

— Hvilket då? — rusade Nils upp och stod vid Annas sida med blodet i ansiktet och knutna näfvar. Han var så misstänksam, att någon anade hvad fadern gjort, och hörde i allt hvad folk sade, en mening åt det hållet.

— Jösses, hvad går åt dig? Det är väl en tråkig historia, när ens mor ska begravas. Jag minns väl när min mor dog.

— Ja, ja, ser du, jag är så konstig af mig se'n några dar. Jag kan inte tala med en människa utan att bli ifrån mig. För — jag höll af mor, du.

— Det förstår sig. Men var nu lugn och snäll, som du kan, Nils. Och hjälp mig plocka litet bär, så jag får korgen full.

— Det kan jag väl göra.

De plockade af blåbärsriset tillsammans.

Då sade Nils:

— Jag tror visst, att far tänker städsla dig. Har du hört något om det?

— Har väl det. Jöns sa't.

— Tycker du om Jöns, du?

— Den?!

Hon skrattade så roligt, att Nils måste skratta med.

— Han hänger alltid efter mig. Men inte bryr jag mig om honom. Det är en så'n slarfver.

— Du vill nog ha en rejäl karl.

— Visst vill jag det. Jaså, far din tänker städsla mig.

— Kommer du?

— Visst kommer jag.

Och därmed såg hon på Nils så vackert att han rodnade.

— Min far behöfver nog inte skicka dig bud. För nu städslar jag dig.

— Får du det för far din?

— Far vill'et ju.

— Nå, hvad får jag i städsla af dig då? — frågade Anna och smålog.

— Jösses, Anna! — ropade Nils och tog henne om lifvet och kysste henne på munnen. — Anna, Anna — sade han och vaggade med henne fram och tillbaka, så att hon släppte korgen till marken och alla bären trillade ut. — Anna! — Han grät och kysste henne. — Om du visste! Jag är så ensam, så. — Han tryckte henne intill sig och drog henne ned på moststufvorna.

— Jag tycker om dig, Nils — sade hon enkelt. — Att du inte begripit det förr.

— En är så dum, du. En vågar inte säga't. Men nu ska du komma hem till vårt, du.

— Jag kommer i morgon.

— Jag ska säga till far. Moster kan behöfva någon, som hjälper till vid grafölet. Det är då väl att du kommer, för annars skulle jag bli galen bland dom allihop.

— Hvad är det med dig, Nils? Är det någon, som gjort dig något ondt?

— Nej, nej. Det är sorgen, du. Å jösses! Han kysste henne igen. Och så sutto de tillsammans en stund. Och ekorren, som åter vågat sig fram, storbligade på dem.

Nils spratt till och lyssnade nedåt fjorden.

— Var det inte moster, som ropte?

— Jagu var det så.

Det hördes långa rop — N—i—l—s! — af en sträf röst.

— Jag får gå ner. Adjö med dig.

Så sletto de sig ur hvarandras famntag.

— Jösses, mina bär!

Anna slog ihop händerna och började samla ihop blåbären i korgen.

Solen sken, granskogen doftade och snart begaf hon sig hemåt, trallande på visan, som blifvit så yster, att ekot sprang sig trött för att härma den.

VI.

Nu var Julla i jord, nu var begrafningsgillet. I hagen utanför Elias' stuga var utflyttadt ett långt bord, och på det stod mat och dryckjom. Rundt omkring på bänkar eller på själfva marken sutto gästerna, släktingar till Elias och Julla. Moster rullade omkring, bred och beskäftig, Elias själf satt i gästernas klunga och drog ihop ansiktet till en grinig valk. Då och då bad en af släktingarne honom trösta sig och sade: »Det skulle så gå!», »Vår Herre ville så ha't!» — »Ja, ja», mente Elias, »det var en så duktig gumma, och vi ha släpat och slitit tillsammans så länge, och så skulle en mista'na.» Och så grät han och tog en sup och fyllde i åt de andra och bad dem ta för sig. Och släktingarne drucko och flickorna myste, och det gick raskt framåt med stämningen. Och det var en så vacker dag, och nedanför hagen låg fjorden så blank och stilla.

Nils var tyst. Han satt för sig själf och tänkte på, hur underlig dagen varit och hur illa fadern bar sig åt, som grät så naturligt. På

kyrkogården, där kistan sänkts ned, hade han också gråtit så naturligt. Aldrig hade han vetat, att fadern var en sådan filur. Det gjorde ondt i hjärtat på Nils.

— Skål, Nils! — ropte en af släktingarne, som redan var lifvad. — Du dricker ju inte en tår.

Nils måste dricka. Först äcklade brännvinet honom, men sedan tyckte han, att det lättade. Kistans nedsänkande i jorden, kyrkklockans skrikande ljud, mullens dump mot kistlocket, de församlade med blottade hufvuden, prästens tröstande ord till fadern — allt skorrade i hans öron. Han kunde behöfva en tröstare i sin ensamhets förtviflan. Och nu började han själf skåla med de andra, så att en sade:

— Det var rätt, Nils. Ser du, man måste också ta det onda med glädje.

Fadern klarnade upp af att se Nils klarna. Han misstänkte, att Nils misstänkte. Men nu blef han lugnare.

Anna gick där fram och tillbaka under mosters ledning och bar saker mellan bordet i hagen och stuguköket. Och hvar gång hon gick förbi, fick Nils vackra ögon af henne. Det var honom en läkedom. Men när Jöns, som redan var lurig och småtrallade, märkte att hon inte såg på honom, fick han hesa i strupen, blängde på Nils och tog en sup till för att svälja förtreten.

Stämningen blef allt lifvigare, ansiktena allt rödare, det grofva kustmålet hördes allt bredare

och högljuddare. Svordomar rullade ur munnarne, knytnäfsslåg ljödo i bordet. Moster fick allt svårare att betjäna gästerna, Anna sprang allt flinkare. Ett par ungskeppare började »spänna kyrka» på backen. De tumlade och vräkte i gräset. Nils skrattade och hojtade med, brännvinet steg honom åt hufvudet. Endast Elias satt alltjämt och låtsades gråta och jämrade sig: Stackars Julla!

Nils såg på honom, han kände sig talträngd af allt han fått i halsen, och så ropade han tvärt öfver bordet:

— Hvad är det I sitter och suckar öfver, far? Drick!

Fadern tittade upp och höll god min:

— Så du frågar, Nils.

Han skålade, men såg med en viss oro, hur pojkens kinder blossade och hans ögon gnistrade.

— Vår Herre ville så ha't, far! Begriper I inte det? Vår Herre ville så ha't! — ropade Nils gäckande, så att släktingarne tittade på honom. Fadern föll inte ur fattningen, utan vaggade med kroppen:

— Ja ja, Vår Herre ville så ha't.

— För resten tänker jag, I lika gärna tar en styfemor åt mig! Blir det i år?

— Å jösses, pojke!

Elias skalf i rösten. Bestämndt visste pojken något. Herregud, måtte han inte säga't!

Släktingarne blefvo uppmärksamma, de, som redan voro druckna, skrattade.

— Det är en rask pojke — menade de. —

Går en skuta i sank, så skaffar en sig en ny.
Skål, Nils!

Han kände sig uppmuntrad. Det kom öfver honom en sådan oemotståndlig lust att tala om alltsammans, skrika ut den smärta, han gått och burit på i flere dagar. De skulle bli något till häpna, och fadern skulle inte vara mycket värd. Hans barmhärtighet var som bortblåst och det fattades inte mycket i att han öppnat munnen — då han fick se, hur kärligt Jöns log mot Anna, som stod och ordnade med glasen, och hur Jöns krängde inpå henne och ville ta henne om lifvet.

Med ens glömde Nils allt, rusade bort till Jöns, stötte undan honom, så att han raglade tillbaka mot en trädstam, och skrek:

— Nej, det låter du bli! För hon ska bli min, du!

Och så tog han tösen skyddande om lifvet.

Jöns, som trefvade med händerna för att hålla sig uppe mot stammen, gapade som en stolle. Men så blef han ursinnig och fick mål i munnen:

— Det var lögn! Jag har känt'ena förr än du, Nils!

— Det kan väl hända. Men det är i alla fall jag, som ska ha'na. Så mycket du vet det, din stackare!

— Hvad sa' du?

— Stackare, sa' jag! Och det är inte värdt du sticker sta. För då får du känna på fan, du!

Några ville skilja dem åt, ty det var ju en begrafningsfäst, man firade. Men andra skreko:

Låt dem hållas! — och skrattade. Elias, som var glad att Nils ingenting kommit att säga, tycktes visserligen förlamad af sorg och mumlade:

— Jag tycker inte om skoj, jag tycker inte om skoj.

Men han gjorde ingenting för att skilja dem åt, så att de stodo där och grälade, med hakorna upp mot hvarandra och blodröda ansikten.

— Du ska inte vara morsk, Nils. Fast jag är dräng, så är jag inte rädd för dig, du. Utan är det så, att du vill känna på di häringa, så!

Han visade sina armar.

— Kör till då! Om du vågar!

Moster kom fram och ville hindra.

— Vet du inte skäms, pojke, ska du ställa till slagsmål på mor dins begrafningsdag!

— Ur vägen, tjocka moster! — skrek Nils och föste henne undan, medan folket gapskrattade.

— Kom du!

Jöns rusade på honom som en ungstut.

De togo liftag och vräkte hvarandra bort efter backen. Nils var vildast, ty han hade tre saker, som upprörde honom, brännvinet, kärleken och förtviflan. Han bände Jöns, knyck på knyck, han sparkade honom, så att drängen jämrade sig. Man hade aldrig trott honom så stark.

— Hvad går åt honom? — sade en.

— Den beskedlige pojken!

— Kärleken gör galen!

Nils klämde ihop Jöns, så att det såg ut som om han skulle gå af, och ryckte honom i håret.

— Han slår ihjäl honom!

— Stå på dig, Jöns!

För Jöns dansade allt rundt. Då fick Nils honom med ett väldigt tag till marken, så att det dunkade i den. Och där låg Jöns och sade ingenting. Så häpen var han.

Folket ropade:

— Bravo, Nils. Det super vi på!

Han stod där eldröd och rufsigt i håret, med buckliga kläder och rinnande af svetten, och tittade på drängen och sade:

— Den stackarn.

Anna såg med strålande ögon på honom. Då steg vekheten och ångesten så opp i strupen på honom, att han sprang bort till henne, tog henne om halsen och snyftade:

— Om du visste, om du visste.

— Hvad är det med dig, Nils?

— Ja, hvad är det med honom? — mente några allvarligt. — Än slåss han och än gråter han.

Fadern förstod nog, hvad det var. Men han satt på sin stol och teg och lade ansiktet i sorgrynkor.

Jöns, som småningom kommit till begrepp om sin skamliga belägenhet, hade hasat sig upp och krupit bort i vedboden. För resten tänkte man nu inte på honom, bara på Nils, som såg så konstig ut.

— Är du sjuk? — frågade Anna.

— Nej.

— Hvad är det då?

— Det kan jag inte säga.

— Gå in och lägg dig ett grand.

— Nej, jag vill inte gå in. Jag vill bort härifrån! — ropade han, så att fadern väckte till. — Jag går till skogen — hviskade han till tösen. Kom efter. Jag vågar inte vara ensam, för då gör jag något ondt.

— Herre jesses. Vänta mig bakom gårdsgåln.

Och hon skyndade bort till moster, som ropade.

Så var det slagsmålet öfver, och man började tala om annat. Skepparhistorier hvirflade om öronen, och eder skummade. Man blef mer och mer omtöcknad, ingen märkte, att Nils efter en stund smög sig bort. För Anna var det värre att komma lös, men moster började bli si och så i hufvudet, så att det lyckades. Vid gårdesgården fann hon pojken. Det var sommarskymning och vindstilla, och de gingo arm i arm till skogen. Han kände sig så belåten, att han inte förrådt fadern, och skrattade i mjugg åt att Jöns fått betala kalaset. Hans raseri var öfver, han hade bara lust att hålla tösen om lifvet. Han satte en lysmask i sin mössa och trallade, när de gingo in mellan granstammarne.

Men i hagen satt folket kvar ännu en stund, medan sommarnatten föll på. Ungskepparne blandade nu konjak och brännvin ihop och storljögo på Kattegatt. När de reste sig för att gå, togo de hvarandra under armen och linkade i krång-

liga rader bort mot herrgårdsbryggan, där deras garnbåtar voro förtöjda. Då och då ramlade en hatt i diket, och så fick hela raden stanna och försöka stå stilla, medan någon tog upp den. Af visor genljöd vägen ända fram till herrgårdsbacken.

Moster kröp till kojs med en liten svordom öfver Anna, som sprungit sin väg, och Elias somnade helt lugnt och inmarigt på sitt öra, glad att begrafningsgillet aflupit så lyckligt och att den välsignade pojken hållit truten.

VII.

När han vaknade på morgonen, var det första han tänkte på, sonens ord: Jag vill bort härifrån! De ringde i hans öron både när han lyfte sina gamla, håriga ben ur sängen, när han satt och funderade en stund på sängkanten, när han klef i byxpaltorna och när han tittade sig i snusdose-spegeln. Han blinkade listigt. Pojken skulle visst få resa härifrån, inte skulle Elias hindra honom. Han kunde resa så långt han ville och vara borta så länge som hälst!

I dessa andaktsfulla morgontankar trädde han ut på stugutröskeln i solskenet.

Svägerskan stod vid bordet i hagen och ordnade efter gillet i natt. När Elias fick se henne, lade han ansiktet i sin sorgsna valk och frågade efter pojken.

— Han ligger och sover. Han var ute och rände i natt.

— Stackarn, han var konstig i går, du. Jag förstår det så väl, det är svårt för honom att gå här, där han mist sin mor. Han tänker bara på henne. Om jag inte tror galet, vill han bort härifrån — ja, du hörde, han sa't själf i går — det är så naturligt. Han behöfver ett arbete, så han glömmet.

— Hvad? Vill du nu skicka bort pojken?

— När han själf vill, så — upprepade Elias och tittade uppåt ett träd.

Svägerskan, som först undrat, om hans önskan var renhårig — hon misstänkte honom alltid — kom snart in i en annan tankegång: Det vore bra om pojken inte sprang efter Anna, det kunde bli något galet mellan dem. För resten ville hon ha en annan tös åt honom, bättre opp, en bondtös.

— Ja, det vore kanske inte så befängdt, du Elias — så glömmet han henne.

Med »henne» mente svägerskan Anna.

Elias klarnade upp:

— Det är just som jag säger, ja.

— Men hvart, du Elias?

— Långt bort, har jag tänkt — hälst till Amerikat.

— Amerikat?

— Ja, till sjös i alla fall.

— Jag tror nog, att Nils har lust för sjön.

— Det tror jag också.

Som de stodo där med sina människovänliga tankar, kom Nils ut ur stugan. Han såg blek ut — det var något till skillnad på honom nu

och för åtta dagar sedan, innan mor drunknat. Elias ruskade på hufvudet och frågade:

— Hur är det med dig, pojke?

— Tackar som frågar.

Nils tycktes inte vidare angelägen att ingå i samtal.

— Hör du, Nils — sade fadern och klappade honom på axeln — jag har tänkt på något.

— Jaså, har I det. — Nils vred sig undan axelklappandet.

— Nej, men se så'n han är mot far sin — utropade mostern.

— Det angår er inte, moster!

— Tyst, pojke! Du är snäsig både mot far din och mig. Det är som jag säger, du borde bort härifrån, så en slipper dig.

— Har I sagt det? Det var snällt, moster.

— Ja, egentligen var det först jag som sa't — tyckte Elias.

— Jaså, I far? Ja, det kan jag så väl tänka mig.

— Du vill det ju själf. — Elias antog sin mest smeksamma röst.

— Jagu vill jag så.

— Du sörjer mor för mycket, du ser ju riktigt sjuk ut af et.

— Jag gör väl det.

— Så vida det nu inte är en annan sjuka, kärlekssjuka — retades moster.

— Det var väl länge sedan I kände den, moster!

Hon blef så arg, att hon inte fick ord.
Elias sade:

— Jag har tänkt, att du skulle gå till sjös.
Du kan ju följa med svåger Johan, som just nu ligger i Göteborg.

— Jag kan ju det, ja.

— Så blir du nog en duktig karl med tiden, Nils.

— Såvida jag inte går till botten, menar I?

— Gud bevare mig!

— Bara han vill det.

— Du är då inte hjärtlig i det sista.

— Jag är väl så hjärtlig jag kan vara. Och nu är det bäst I skrifver till eran svåger i Göteborg, så reser jag med ångbåten från herrgårdsbryggan i morgon.

— Ja, det är väl bäst då. — Fadern gjorde ett försök att sucka.

— Så lär du dig folkvett, tills du kommer igen! — fick moster mål i mun.

Därpå gingo de in i stugan till frukosten. Anna blef blek, när hon hörde, att Nils skulle resa, men Jöns tappade underläppen af idel öfverraskning. Han tittade så glad på Anna. Nu skulle han få ha henne för sig själf — tänkte han. Och han skulle slippa hjuling af Nils.

Måltiden förflöt under tystnad. När de stigit upp, gick Elias till handelsboden och köpte ett ark papper, ett kuvert, en panna och för sex skilling bläck. Så satte han sig att skrifva med krokiga fingrar.

Anna och Nils träffades senare i hagen. Där blef farväl. Anna hviskade:

— Det är kanske bäst du kommer bort. Men bry dig inte om andra flickor, Nils.

— Bry dig inte om Jöns, du.

— Nej, du.

— Och så ska vi skrifva. Och så kommer jag igen, och då blir Jöns snopen, för då gör vi hjonelag.

— Jösses, hvad det är långt dit!

Men det var inte långt till munnarne — som rätt var. Jöns stod bakom en trädstam och såg det och fick ondt i hela kroppen.

* * *

Morgonen var vacker. Fjorden låg stilla. Ångaren hvisslade, så att ekot sprang i bärgen. Ändtligen drogs landgången in, och kaptenen signalerade med klockan. Det stora, hvita skroftet satte sig i gång. Nils stod på fördäck bredvid sin gröna kista. Elias, moster, Jöns och Anna viftade till afsked på bryggan. Tösen snöt sig i förklädet. Nils gled ut genom fjorden och kunde se dem i det längsta, moster längst, ty hon var tjockast.

Till slut sprang ångbåten förbi ett bärghörn, och Nils såg fjordmyningen långt därute. Han undrade, när han skulle komma igen.

VIII.

Fem år hade gått.

Bränningar hade skummat, stormar brusat, is hade lagt sig i fjordarne och klingande brustit om vårarne, sillen hade strukit utefter kusten och fastnat i vadstängena eller åter fritt gått till hafs, och måsarne hade skrikit i den blå dimman kring kustbärgen. Hafsåskor hade rullat mot land och tystnat, vår- och höststormar hade vräkt garnbåtar ikull på den grundbrottslömska Soten . . .

Nu var det sommar och sol, och in genom den gamla fjorden dansade en skuta för sjungande vestan. Smäcker och lätt var hon, nya segel hade hon och vimpel i toppen, och vid rodret stod, rak och kavat, en ung man på tjugoett år. Det var Nils i Fjordbacken. Och allt som skutan seglade in mellan bärgen, som han inte sett på så länge, måtte han tänka på hvad som händt honom sedan dess.

Till far sins svåger i Göteborg hade han kommit, och med honom hade han seglat i med och mot. Ondt hade han slitit, ty skepparen var svår att tas med, skällt och gormat hade han, men Nils hade inte muckat, utan bitit ihop tänderna och sagt för sig själf: Vänta bara, tills jag kommer på eget däck!

Och skutan seglade nog så bra, sprang lätt som en hval, när den var tom, och gungade tung som moster, när den var lastad. Men så

en natt törnade den på i Kalmar sund, skrofvat sjönk och skepparen också. Och tidningarne, som skrefvo om skeppsbrottet, upplyste att ingen räddades, så att fader Elias i Fjordbacken nu förstås trodde, att Nils läst syndabekännelsen bland torskarne. Men räddats hade han den gången, och det ändå utan att flyta på en annans korkgördel, men på en plank. Upptagen hade han blifvit af en annan skuta, och nu hade han sin egen. Det var underligt, tyckte Nils, men han hade skrapat ihop slantarne under den tid han arbetat på skeppsvarfvet. Och det som han inte själf ägde, hade han lånt. Egen skuta hade han i alla fall.

Nu skulle han in i fjorden och hämta sin tös. De hade skrifvit till hvarandra, som de lofvat, men inte sedan skeppsbrottet. Nils ville komma och öfverraska henne, ty nu skulle han bygga hjonelag — bara han fick ut mödernet af fadern. Och det skulle han få, ty nu var han myndig. Därpå skulle han flytta med Anna ut till ett fiskeläge, hälst det yttersta, ty han ville komma så långt som möjligt från slakten.

Där han stod i aktern, kände han åter den gamla beklämningen. Ju längre han kom in i fjorden, desto mera ängslig blef han. När han seglade förbi Dödeskär, måste han blunda. Han skulle försöka att inte tala om det gamla, de få dagar han skulle vara hemma. Fadern hade nog lidit tillräckligt under de här fem åren — tänkte han.

Nu seglade han förbi herrgårdsbryggan och nu fick han syn på torpbryggan, det lilla åbäket.

Inte kunde han flyta till där med en så stor skuta — han fick lägga den vid en påle och ro in. Och nu svängde han med rodet och lovade sakta upp mot en spetig påle. Ned föllo segeln och så vrickade han i land med ekan.

Då kom där en flicka springande på strandbacken med håret flygande utefter ryggen och ett stort skratt i munnen. Ögonen lyste, kinderna rodnade. Hon sprang fram mot Nils, kastade sig i hans armar och bara skrattade — efter en så lång väntan. Nils tog emot henne och såg på hennes ansikte, som var midt emellan förskräckelse och glädje. Han hörde strömmen af ord från hennes läppar:

— Åh Nils, Nils! Och vi, som trodde, du var död. Det stod ju i tidningen. Men Jöns har inte fått mig för det, du, hur mycket han hängt efter mig. Nej, du, jag har allt väntat på dig. För allt som är tryckt är inte sannt, du. Åh, Nils, Nils!

Hon klängde sig fast vid hans stora, breda bröst.

— Anna! — sade han bara. Du är lika grann som förr — lite blekare bara. Men det går bort, när du blir gift. För nu ska vi till att giftas, du.

— Nu kan det vara tid på't.

Så gingo de uppåt stugan.

— Nå, hur tog far min död?

— Mycket lugnt.

— Kan väl tänka det. Han saknade mig nog inte.

— Så du talar, Nils.

— Han är van vid att folk går till botten, mente jag. — Men moster, du, hvad sa' hon?

— Hon sa', att nu, när du var död, skulle jag ränna lagom efter dig.

— Djäkla moster!

— Hon är lite hård af sig, förstås.

— Så'n var ändå inte min mor.

— Hvem har sagt det?

— Åh, jag bara tänkte. Men nu går vi in, du.

De gingo genom hagen och in i köket. Där stod moster vid spisen, ty hon var i dag öfver till Elias. När hon fick se Nils, blef munnen ett stort hål i hennes ansikte, hon tappade kastrullen, som skramlande föll på golfvets stenläggning, och for tillbaka mot väggen där hon höll sig i tallrikshyllan.

— Åh Herre jesses!

Men Nils såg på henne, nickade och sade:

— Jo jo men, moster!

Så gick han förbi henne, slog upp dörren till kammaren och stod som en syn från hafvets botten för Elias, som satt i en vrå och band på ett fiskegarn.

Han hade på fem år blifvit en gubbe, håret hade grånat och fåror skrynklat ansiktet, hvarur inmarigheten tittade fram. Det var något så tårdt, lutadt och hopsjunket öfver den fordom starke, att man såg, han hade haft annat att tänka på under de här åren än binda fiskegarn.

När han såg Nils stå ung och käck på tröskeln, sjönko väl maska och sköttel i golfvet ur hans förlamade händer och han stirrade på sonen med fasa, men han for inte tillbaka mot väggen som en broms, han knep ihop de tunna läpparne och hväste fram med behärskad slughet:

— Är det du, Nils? Kommer du igen, Nils?

— Jagu gör jag så! — Nils tog ett kraftigt steg på golfvet. — Och goddagen ska I väl säga, när jag kommer.

— Jag ska väl det. Goddagen då, Nils.

Fadern räckte honom sin magrade, kalla hand, och när han tryckte den, gick det liksom kyla igenom honom, istället för ett hjärtligt välkommandes värme.

De tego. Gubben tittade midt emellan fjolligt och slugt på honom.

— Du var inte död då? — sade han till slut.

— Nä, jag var inte det, nä.

Så tego de igen.

— Du ska väl sitta ner, när du är hemma.

— Tackar som bjuder. — Nils satte sig.

— I ser gammal ut, far — sade han därpå och betraktade honom medlidsamt.

— Fem år är en lång tid — tyckte gubben, men vände sig bort, när han sade det.

— Det är det, ja. För somliga.

Gubben hostade som om han inte hört det sista.

— Och så har I fått sådan hosta också.

— Åhja, en sliter ondt ibland om vintrarne i fisket.

— Och hemma i sängen i de mörka nätterna, när det spökar.

Gubben hostade igen.

— Här spökar då inte — sade han och skrattade till.

— Nä, det gör väl inte det. Bara när jag kommer, spökar det.

— Du är alltid välkommen.

— Männtro det. Det får vi väl se nu. För nu är jag myndig, far.

— Du är väl justament det nu, ja. Det är allt en härlig tid det.

— För då har en inte hunnit göra så mycket ondt, menar I väl. Och nu, ser I, ska jag till att gifta mig med Anna.

— Anna är nog en duktig flicka.

— Hon är det. Och hon har väntat länge nog. Så nu vill jag ha ut mitt moderne.

Nils slog näfven i bordet och steg upp.

— Hä hä, ditt moderne.

Gubben log.

— Jaha, för jag tänker inte stanna här, utan ger mig ut i skärgården med Anna. Och något ska jag väl ha efter mor.

— Hvad då, du?

— Här sitter I i ett godt torp och med ert fiske och föder inte bara er, utan en piga och en dräng, och har både gris och ko och råg och hvete och potäter på backen . . .

— Där gror då inte mycket.

— Det ger jag attan. Något gror där, det vet väl jag. Och nu ska I lämna mig hvad som tillkommer mig — för I har också lite pängar i sparbanken, det vet jag nog. Och se'n ska jag dra mina färde och I ska slippa se mig.

— Du drar ju inte längre än till skärgål'n.

— Nä, det gör jag inte. Och I menar väl, det är inte långt nog. För I ville väl ha mig ända in i rama helvetet!

— Jösses, pojke!

— Jo, det ville I. Men om I inte ger mig hvad som är mitt, så går det er inte väl, far. För här finns länsman i socken, och för honom kunde en väl tala om både nytt och gammalt.

— Hvad skulle du då tala om, Nils? Jag har gudskelof ingenting att skämmas för, så visst Herran hjälpe mig!

— Ropa inte på Vår Herre, för det är en skam i er mun, far.

— Pojke!

— Jag säger bara, att om I nekar mig arvet, så vet jag inte hvad jag gör.

— Du har blifvit något till oppkäftig mot far din. När du ser, hur sjuk jag är . . .

Gamle Elias började harkla och spotta och hålla sig för bröstet.

— Ja, I ser ut som en riktig stackare.

— Så du kan gärna låta mig vara i fred på min ålderdom. Jag gör väl ingen för när. Jag sköter fisket och sitter och binder nät. Och när

jag inte binder nät, läser jag Herrans ord, för det är godt med ett Guds ord ibland.

— Är I nu läsare också? Fy fan!

Och Nils spottade på golfvet.

— Det är en skam, så du talar. Och ändå har jag välkomnat dig och bedt dig sitta ner under mitt tak.

— För det kostar ingenting, ja. Snål har I alltid varit. Bara på mors begrafningsdag, då var I inte snål, nej, då vräkte I på med godsakerna, för att det skulle se ut som om I riktigt hedrade den döda.

— Den kära, kära Julla!

— Det är ynkeligt att höra er låta så. För hur I blef af med henne, det begriper jag nog!

— Hvad är det, du begriper?

Elias stirrade på honom. De stodo tysta mot hvarandra. Den gamla historien var upprifven, Nils hade låtit sig förledas att vidröra den, och faderns fruktan för sonen vaknade igen.

Nils skakade i hela kroppen. Han tog hastigt mössan från bordet och skyndade ut. Gamle Elias skrattade efter honom, ett ruskigt, inåtvänt skratt.

Nils satte sig på en sten i hagen. Han var skrämmd af hvad han själf sagt. Hur skulle det gå? Skulle han väl få ut arvet? Men äfven om han gick till länsmannen och talte om allt det gamla, så hade han ju intet bevis. Stor i truten kunde han vara, men gå och stämna far sin, nej det var inte så lätt.

Han satte sig ned med hufvudet mot händerna och såg på fjorden, där skutan låg. Att inte kunna hissa segel och ge sig i väg!

Då kom Anna ut ur stugan och frågade hvad det var med honom.

— Å, det är bara det, att jag inte vet, när vi kan komma ihop. Jag får ingenting ut. Far är så enveten.

— Hur länge ska' jag då vänta! Jag blir ända sjuker!

I detsamma tittade Jöns ut från grisen. När han fick se Nils, blef han så förskräckt, att han gick baklänges ända in i stugan. Där frågade han moster, om han hade drömt.

— Nej, den velan är hemma igen! — svarade hon och rörde om i grytan.

IX.

Nils gick och leddes, visste inte hvad han skulle ta sig till. Skutan låg i fjorden, och ligga fick hon. Han kunde stå långa stunder på stranden med händerna i byxlommarne och titta på henne. Slutligen drogs hans ansikte till grämelse, han spottade och gick sin väg.

Han hade träffat sina bekanta i socknen, pojkar och jäntor. Det blef stor förvåning, och skutan måste alla ner och se på, när de voro lediga från arbetet i kvällningen. Och där var mången jänta, som afundades Anna och önskade

att bli tagen ombord af Nils, när han en dag hissade segel. Ty det sade Nils att han skulle göra. Han nämnde inte för dem om grollet med fadern. Det angick dem inte.

Han hörde mycket talas om fadern i socknen. Elias var i allmänna tanken en mycket respektabel man. Nå, en hedersman hade han alltid varit, som skött sitt fiske och sitt torp, så att han stod sig godt och hade styfrar.

Styfrar! Nils måste vända sig bort och svälja.

Och så såg man, hur han sörjde hustrun. Han sörjde, så att han blef både blek och mager.

Nils log för sig själf.

Och så hade han blifvit så kyrksam och gudfruktig på senare tiden, och att vara läsare gaf grann reputation i den trakten. Ja, man hade till och med hört prästen framhålla honom som ett mönster för församlingen. Nils mötte själf en dag prästen på landsvägen, och då talte de om fadern.

— Om jag hade många sådana får! — hade prästen sagt och klappat sonen på axeln. Men Nils, som gick och skar tänderna, måste vid närmaste avväg lyfta på mössan och gå bort i ensamheten för att inte låta sanningen jäsa öfver.

Han frestades jämt att hämnas på fadern, men alltid sade det stopp inom honom.

Emellertid blef det midsommar. Landskapet låg så däjlgt med gröna ängar och luften var så smekande mild. Och blommor prunkade i hvar

dal. På herrgården skulle bli dans för alla underhafvande. Dit gingo både Anna, Nils och Jöns. Men Nils var så dyster i håg.

De kommo till den halfdunkla danslogen. Där satt björkgrönt i hvart hörn, och bänkar drogo sig utmed de grofva halfväggarne, bakom hvilka ladorna lågo, djupa, tomma, ty än var hö't ej bärgadt. Spelman satt på en stol och brännvinsankare lågo utanför på logbron.

Dansen flög och flängde till fiolens hesa toner. Där klampades och stampades och tåtrampades. Jäntor och pojkar trallade, svettiga och flåsande, så att ögonen tindrade och kinderna blefvo pioner och flätorna slängde.

Nils gick där sur omkring och såg på paren. Han drack mycket och ville inte dansa, fast Anna bad honom.

— Hvarför vill du inte? Hvad går åt dig?

— Du ser ju att jag inte har lust till'et. Jag ville gå och hänga mig. Jag blir ilsk när jag ser hur andra har roligt.

— Men om du dansar med mig, får du väl roligt.

— Det var då helvete. Om jag nu inte vill!

Han slängde undan hennes arm och vände henne ryggen.

— Åh, Nils, jag känner inte igen dig.

Hon fick sig visserligen en annan kavaljer. Men riktigt glad kunde hon inte bli. Det var första gången han sagt henne ett ovänligt ord.

Nils kände, att det var galet, men han kunde inte vara mild mot en enda människa, så som

det jäste inom honom. Det var inte hans fel, sade han sig.

Han stod just och hällde i en sup till — det var det enda som lisade — då han fick se fadern komma vandrande upp i gården. Han såg eländig ut. Så torr och mager han blifvit, och så skygga blickar han kastade omkring sig. När Nils fick se honom, knötö sig ovillkorligen hans händer.

Fadern kom fram till logbron. De sade inte ett ord åt hvarandra. Gamle Elias omringades af en hop äldre män, hvilka talade om det Herrans dajliga vädret, som var så bra för höskörden. Nils hörde faderns pipande röst:

— Herran ser till sina barn, Herran ser till sina barn!

Nils kände det, som om han ville slå ihjäl fadern, där han stod.

Nu slutade spelmannen gamle-valsens med ett tokroligt gällt tuppgalande på fiolen. Paren kommo ut på logbron för att svalka sig och dricka. Då for den lede i Nils, och när alla andra drucko, frågade han fadern i hög och retsam ton:

— Nå, far, ska I inte också ta en sup?

— Åh Gud bevarare mig! — svarade Elias och försökte småle. — Det var längese'n dess, Nils.

— Ja, I är så gudlig nu för tiden. Men på mors begrafning, då söp I rejält. Minns I inte det allihop? — skrek Nils åt folket.

— Jo visst minns vi det! — svarades från alla håll och skrattades.

— Och den da'n, då hon drucknade, då kunde I också ta er en sup, hos Larssons!

— En skulle något värma sig med, ja — mente Elias leende, men han började redan bli orolig, ty han såg att sonen var drucken.

— I behöfde minsann värma er den gången. För det känns väl lite kyligt kring hjärtsnibben, när en har dränkt en människa!

— Hvad är det du säger, Nils? Är du från vettet?

— Hvad är det han säger? — frågades det, och ansiktena blefvo så nyfikna och storögda.

— Nils då! — Anna ville klänga sig fast vid honom. — Han har varit så konstig hela kvällen.

— Tig, tös! — Han stötte henne bort. — Och hör på allihop, ska I få höra en pachasa som är lika sann som att solen är röd som en kopparkastrull och jag är full i den stund som är. Kattungar dränker en till hvardags, men sin hustru dränker en om sönda'n. Och far där har dränkt mor!

— Är du galen? — Minst tjugo karlar knöto näfvarne mot honom. Och Elias stirrade.

— Håll käften! Jag vet hvad jag säger. Han dränkte mor och hade supit Jöns full för att han ingenting skulle kunna se. Kan du säga annat än att du var full — vände han sig till Jöns, som också nu var glad i håg.

— Nog var jag full — skrattade Jöns — men någon dränkning såg jag inte.

— Ser I, han såg ingenting. Så bra hade farskräket räknat ut. Och för att inte jag också skulle drunkna, för ett mord var väl nog, hade han tagit på sig en simgördel under rocken. Jag kände'n, när jag flöt på hans rygg . . .

Det blef dödstyst. Alla tittade på hvarandra. Elias skakade i hela kroppen, hötte med käppen och rusade fram mot sonen, ropande:

— Du ljuger!

Nils stod där och raglade och såg på honom, medan ett sluddrigt leende låg i hans mungipor:

— Kan I säga mig, annat än att I har dränkt mor, så ljuger I själf!

— Så om det vore mitt sista ord — skrek Elias — så vill jag bedyra, att allt gick rätt till och att du är den otacksammaste lögnare på Guds gröna jord!

Nu vaknade de andra ur sin förskrämda tystnad och där ropades:

— Han är en lögnare!

— Han borde ha stryk!

— Att dikta opp sån't om far sin!

— Ta tillbaks, Nils!

— Ta tillbaks — hänskrattade Nils. — Ta tillbaks hvad en har gått och vetat i fem år och som har hållit på att göra en galen, därför att en inte har velat tala om det. Ta tillbaks, nej, det är far min som ska ta tillbaks!

Och han lyfte de knutna näfvarne i luften och ville rusa på honom.

— Hjälp mig! — ropte Elias.

Man skyndade till hans hjälp. Men Nils måttade med sin näfve åt hans hufvud och skrek:

— I har dränkt mor min, och det skall aldrig förlåtas er i evigheters evighet! . . .

Näfven föll mot axeln, ty Nils fattades i det samma af starka armar. Han vred sig under det öfvermäktiga taget och kunde inte komma lös.

— Släpp mig!

— Nej du, nu sitter du säkert. Nu har du gjort dig olycklig.

— Detta ska du få plikta för — hväste fadern, likblek. — Jag går till länsman.

— Ha ha, ja gå I. Vi får väl se, hvem som får rätt.

— Du blir allt bet — sade allvarligt en af torparne. — Du har burit hand på far din.

— Men han har dränkt min mor — ropade Nils och gråten ville tränga fram ur hans ögon.

— Det tror ingen.

— Nej, det tror ingen — mumlades rundt omkring.

— Släpp mig, era djäflar!

— Håll honom! — stönade fadern. — Det är inte långt till länsman, du!

Folkhopen satte sig i gång till länsmansgården. Det var ett lärande tåg, som drog dit i midsommarkvällen. Nils utöste hela tiden förbannelser öfver fadern, som vacklade fram.

En half timme därefter var den vilde sällen belagd med handklofvar för ärekränkning och våld . . .

Han svor och grät om hvartannat, men Elias' ansikte ljusnade hemskt, när han ändtligen med folket återvände.

Men dansen ville inte komma riktigt i gång den kvällen. Midsommarnatten lockade inte paren ut på vägar och stigar i kärleksglam. Och i en björkhage satt en ensam tös och snyftade halfva natten mot en gärdesgård.

X.

Tingsstället låg litet uppåt landet, men fjordnaturen fortsatte. Bärigen stego branta och grå öfver djupa, klyftlika dalar. I en sådan dal låg tingsgården, som på samma gång var gästgifvaregård, så att folk var samladt från alla kanter den dag, målet mellan Nils och fadern skulle före.

Solen sken öfver manbyggnaden och bägge röda flyglarne. Hästar stodo framför sina kärror i gårdshörnen, gnäggade och tuggade hö. Folk surrade fram och tillbaka på sandplanen. De väntade. De hade läst om saken i bladet. Sonen beskyllde fadern att ha dränkt modern — det var något spännande! Nyfikenheten stod på kokpunkten.

Ändtligen ropades målet upp. Alla trängde sig in i tingsflygeln, där i en stor, men låg sal rätten satt vid ett bord. Domaren torkade sig med näsduken i pannan. Det var en stickande värme. Församlingen satt på väggbänkarne eller

stod på golfvet. Man trampade hvarandra på tårna, svor och sträckte på halsarne.

Så slog domaren klubban i bordet. Tystnad. Domaren uppläste målet. Nils Eliasson i Fjordbacken infördes.

Där stod han midt i den gloende hopen. Bleknat och magrat hade han sedan sist, och skägget hade vuxit fram i häktet. Men blicken var fast och läpparne slöto sig lugnt.

Tillfrågad, om han fortfarande vidhölle sin ärekränkande beskyllning mot fadern, oaktadt alla bevis saknades, svarade han ett kraftigt ja och såg upp. Uppmanad att förtälja, huru »dränkingen» tillgått, gaf han en sansad berättelse om förloppet, hvarvid tårar trängde ur mängas ögon. Han slöt med, att han inte ångrade hvad han gjort, att han aldrig skulle ångra det — såsom han lidit af att bära på detta ensam.

Att han lidit, hade rätten inte med att göra. Därför slog domaren åter i bordet, och Nils fördes ut för att lämna rum för vittnena.

Det var nu först moster. Hon ställde sig med armarne i sidorna och glodde argt både på domaren och folket, som närgånget betraktade hennes bastanta uppenbarelse. Domaren började fråga.

Hade hon misstänkt något sådant, som sonen anklagat fadern för?

Ja, hon hade misstänkt från första dagen, då hon kom roende på fjorden, medan Elias drag-

gade efter liket. Men sedan hade hon just inte misstänkt.

Hvarför det?

Pojken hade själf sagt, att fadern *inte* hade dränkt modern.

Hade pojken själf sagt?

Domaren ref sig bakom örat.

Hvarför trodde hon, att pojken hade sagt så? Moster svarade, att det var väl för att pojken var rädd för fadern och inte vågade säga ondt om honom. Ty han hade i alla fall hållit af fadern, och detta var fem år sedan. Man blir katvare med tiden.

Hade inte Elias Persson låtit undfalla sig något, som kunde antyda, att han begått dådet?

Jo, han hade mumlat om nätterna i sömnen och klagat öfver, att han hade så onda drömmar. Men det kan en också få af tandvärk, och Elias' tänder hade varit så dåliga på sista tiden.

Nå, trodde hon, att han dränkt hustrun?

Hon trodde inte, att det vore omöjligt, ty gamle Elias var en lurifax — sade hon.

— Men han läser ju så ifrigt Guds ord — inföll domaren.

— Fast en läser Guds ord, kan en väl vara en lurifax — svarade moster.

Härvid blef prästen, som satt där, eldröd i ansiktet och harskade sig högt. Och af hänsyn till närvaron af en Herrans tjänare gaf domaren moster en liten varning att yttra sig med större aktning i ett så allvarligt ämne och ställde en öd-

mjuk förfrågan till prästen, hur det stod till med Elias Perssons andliga lif.

Prästen reste sig och förklarade, att Elias Persson vore en värdig föresyn för de kyrksamma, ett verkligt Guds barn. För sin del kunde han icke tro, att han begått det brott för hvilket han anklagats, i synnerhet som sonen en gång förnekat det. Hela historien härom ansåg han vara ett hämdförsök af sonen, som af den försiktige fadern inte ännu fått ut mödernearfvet. Men detta försök skulle säkert slå illa ut för Nils Eliasson — som för resten vore känd som en dålig människa. Alla mindes, hur han på själfva moderns begrafningsdag uppträdde, hur han supit sig full och uppmanat andra att göra det och ställt till slagsmål. Sådant tyder knappast på rent samvete — mente prästen med betydelsefull tonvikt och satte sig igen.

Det blef ett ögonblick tyst. Man tittade på hvarandra. Skulle sonen ha anklagat fadern för att vända misstanken från sig själf?

Moster tittade på prästen och ropade:

— Kyrkoherden menar väl aldrig, att Nils .. Nej, nog är han en vela, men *det* skulle han aldrig gjort!

Hon blef genast nedtystad af domaren, som emellertid såg till, att prästens viktiga inlägg blef riktigt antecknad i protokollet.

Moster tillfrågades slutligen, om hon inte sett till den omtalade korkgördeln.

Nej, det hade hon inte. Och egentligen begrep hon inte, hur Elias kunde skaffa sig en sådan.

Härmed slapp moster. Det såg värkligen inte godt ut för Nils. Det där prästen sagt... hm... En sån' kanalje, den där Nils i Fjordbacken!

Efter moster kom fiskaren Hans Larsson, som varit med om bärgningen. Denna berättade han på ett skrytsamt sätt. Han visste för resten inte, hur det gått till, och misstänkte ingenting. Han hade bara förundrat sig öfver, att Elias inte velat byta kläder, utan suttit i sina egna våta, fast andra erbjödos. Elias hade visserligen förefallit honom bra tjock om lifvet, men då kläderna voro uppsvällda kunde det förklaras.

Trodde då inte Larsson, att Persson hade gördel inunder?

Han trodde ingenting. Intet ord ifrån honom. Men bra tjock var Elias, det kunde en-hvar se.

— Det är bra — mente domarn.

Och så fick hustru Larsson vittna.

Hurudant hade förhållandet varit mellan Persson och hans hustru?

Som det mest plägar — mente hon. — De hade jämt grälat, och nog var Julla värst i truten.

Och hon passade på att rentvå sig själf från allt ondt, hustru Persson möjligen kunde ha pratat om henne i lifstiden.

Rätten sade, att det angick den inte. Och så hördes sonen Kalle.

Han visste ingenting, sade han, utom att Dödeskär var ett satans skär. (Prästen hostade och tittade argt på honom.) Ett skär, som en lätt kunde köra upp på, utan att en ville dränka sin hustru. Hvilket då aldrig skulle hända honom, om han blef gift. Och det trodde han nog, att han skulle bli.

Hvarvid han såg sig omkring på alla de röda jäntorna, som stodo där och logo.

Som Kalle ingenting nytt hade att upplysa, fick han gå, och pigan Anna Jansdotter uppropades.

Hon stod där med rödgråta ögon och skygga blickar, och när domaren frågade henne, hvad hon hade att säga, talade hon med rädd röst.

Hon kunde bara säga, att Nils på en tid varit så besynnerlig, som om han inte vore tillfreds hvarken med andra eller sig själf.

Härvid möttes prästens och domarens blickar, som om de hade samma tanke.

Då Nils förr aldrig brukade dricka, hade han på sista tiden gjort det rätt gärna — sade hon. Han hade slutat sjunga sina visor och brydde sig inte så mycket om henne. Han gick bara och rufvade.

Prästen och domaren tittade på hvarandra igen, som om de velat säga: Jo jo men!

Sån't kunde komma af mycket — mente tösen — och för sin del trodde hon, att Nils var så ledsen, därför att han inte kunde gifta sig. Och så sörjde han nog sin mor också, för han kunde vara så konstigt vek ibland.

Prästen och domaren sågo på hvarandra med ett löje, hvori de tycktes beklaga den arma flickan, som stod där och försökte ljuga fästmannen fri.

Folkhopen sorlade. Anna fick den uppfattningen, att hon sagt något, som var ofördelaktigt för Nils, då hon velat försvara honom. Och när domaren frågade, om modern behandlat Nils så illa, att han haft anledning hämnas på henne, förstod hon inte hvart han ville komma, utan blef yr i hufvudet och svarade:

— Nils skulle nog ge mycket till, om modern lefde nu.

Detta svar tycktes uppröra både församlingen och rättsbordet. »Det börjar klarna!» mumlade domaren och såg till, att svaret uppskrefs rätt.

Under medlidsamma blickar från höger och vänster fick Anna afräda, och Jöns Karlsson, det sista vittnet, framropades.

Han hade beslutat ge Nils för gammal ost och började nu skrodera om hur morsk och tilltagsen Nils alltid varit, en riktig kaxe, som det inte var godt att råka ut för.

Han tänkte härvid på, hur han fått stryk af honom på moderns begravningsdag. Och det gjorde också många af ungdomen och skrattade. Men naturligtvis talte inte Jöns om för rätten, att just han fått stryk.

Trodde han, att Persson hade dränkt hustrun?

Det trodde han inte, han hade ingenting sett.

Hade inte Persson gett honom brännvin före seglatsen?

Jo, det hade han gjort, och just därför hade han, Jöns, ingenting sett.

Brukade Persson ofta ge honom brännvin?

Elias var nog en god husbonde. Och det hade väl händt, att Jöns någon gång förr fått en tår af honom, fast inte på sista tiden, sedan Elias så ifrigt börjat läsa Guds ord.

Prästen nickade, glad.

Hade Karlsson märkt, att Elias var så tjock om lifvet?

Nej, det hade han inte. Och äfven om han märkt det, skulle han trott att han sett dubbelt, eftersom han druckit för mycket.

Trodde han inte, att det där om korkgördeln var sannt?

Jöns hade inte sett till någon korkgördel, så att därom kunde han intet upplysa.

Han trodde sålunda inte, att Persson dränkt hustrun?

— Nej!

— Trodde han, att skeppsbrottet var naturligt?

Jöns svarade, att han seglat förbi Dödeskär i lika hårdt väder utan att fastna.

Trodde han, att sonen möjligen diktat upp hela historien för att hämnas på fadern, för att han inte velat ge honom pängarne?

Det ansåg Jöns inte omöjligt. För Nils var, som sagdt, riktigt karsk och tilltagsen, och det var inte godt att råka ut för honom.

Åter skrattade ungdomen. Och Jöns fick aftråda.

Den åsikten gjorde sig allt mer gällande, att Nils diktat upp hela historien för att hämnas på fadern, såvida han nu inte själf . . . Bra såg det inte ut för Nils.

Domaren torkade svetten från sin klartänkande panna och pustade ut. Så kom turen till den gamle hederlige Elias.

Karlen, som gick att hämta honom i det rum, där Elias satt vid målets början, blef snopen att inte finna honom där. Åh, han har nog bara gått ut på gården ett tag — tänkte karlen — och gick ut att söka honom. Men ingen Elias stod till att finna, hur han snokade.

Med dåligt samvete, att inte bättre ha sett till honom, gick han upp i salen igen och hviska de domaren i örat.

— Sök — sade domaren.

— Jag har sökt.

— Sök bättre.

Några af de närmaste hörde hvad de hviskade. Folket började väsnas. En sade:

— Tänk, om han har rymt!

— Lugn, godt folk — ropade domaren — han har inte rymt!

— Nej — ifyllde prästen — en man med så godt samvete rymmer inte!

Händelsen blef en välkommen anledning för folkmassan, som höll på att upplösas i värmen, att strömma ut i den friska luften, för att söka

efter den försvunne. Rätten och prästen lyfte också på sig och gingo ut. En allmän klappjagt börjades i trädgården, i visthus och källare.

Prästen trodde, att Elias möjligen satt och läste bibeln på en bänk i trädgården. Men där satt inte gamle Elias.

Man frågade gästgifvareflickorna. Nej, de hade inte sett honom. Men så kom stalldrängen bärande ett fång hö till en af hästarne. Han upplyste, att Elias Persson nyss gått öfver gården.

— Hvar?

— Neråt ladan. Men inte såg jag honom, då jag nyss var där efter det här hö't.

— Låt oss ändå se efter i ladan — ropades det.

Alla trängde sig mot ladudörren. Där låg fullt af hö, som doftade torrt och fränt. Det var halfmörkt, så att man blott kunde se ett par fot framför sig.

— Jag skall öppna luckorna — sade drängen och gick med gungande steg fram öfver det tjocka hölagret mot ytterväggen. På vägen dit, midt i ladan, skrek han plötsligt:

— Åh, Herre jesses! — så att det rös i allas ryggar.

— Hvad var det? — frågade domaren.

— Åh, Herre jesses! — skrek han igen. Han hade känt ett par dinglande ben vidröra sin axel. Och nu rusade han fram och öppnade väggluckorna, så att sommardagens fulla ljus störtade in och belyste en kropp, som hängde ned från en takbjälke.

Ett genomträngande skri rungade i ladan. Det var från fruntimmerna.

— Det är inte han! — ropade prästen.

Han baxnade, ty han hade aldrig sett ett Guds barn hänga förr.

Men domaren sade:

— Visst är det han. Låt oss ta ner honom.

Under tystnad nedskar man Elias och bar ut honom i solskenet. Där låg han nu på en kärra.

Man kunde knappt se på honom. På ansiktet hade grämelsen och samvetskvalen tryckt sin vämjeliga stämpel. Af dessa hemskt grinande drag, där själfdomen tycktes afmålad i hvarje linie, kunde man ana orsaken, hvarför han tagit lifvet af sig. Men omkastningen i den allmänna tanken — från Elias som den oskyldige till Elias som den brottslige — blef icke fullständig, förrän man i akt och mening att känna på hjärtat, uppknäppt hans tröja och funnit en papperslapp instucken vid bröstet. Denne tog domaren och läste med skälfvande stämma:

»Ja har dränkt Julla, ja ä en ussling. Förlåt mej, Nils, förlåt mej alla mänsjer. Må Herren vara min själ nådig.»

Ingen rörde sig efter dessa ord. Alla stodo som lamslagna. Endast prästen knäppte hop händerna och sade:

— Må Han, som mäktar förlåta synder, också förlåta dig, ty du trängtade efter ordet!

I den uppskakade hopen stod moster. Hon kunde inte låta bli att säga:

— Jag fick ändå rätt till slut, du Elias!

I det glada medvetandet skulle hon lefva hela sitt lif.

Men Jöns stod och skämdes, när han tänkte på, hur ondt han velat Nils. Nu kunde han inte tjäna vid Fjordbacken längre — tänkte han. Och han smög sig rädd bort.

Rätten gick åter upp i tingsflygeln. Där satte den sig vid bordet och förklarade Nils i Fjordbacken fri.

När Nils släpptes ut och visade sig på gården, vek hopen liksom skamsen undan för honom. Anna kom och slog armarne om hans hals.

Han grät något framför liket, ty det var ändå hans far, som låg där, och han hade förr älskat honom. Men han kände sig lycklig, att sanningen kommit fram och att den olidliga bördan var aflyft från hans bröst. Han betraktade människorna, som stodo där och gjorde elaka miner mot fadern, hvilken inte kunde tala om för dem, huru tungt lifvet varit, så tungt att han inte kunde bära det längre. Och då sade han, så att alla hörde det:

— Döm honom inte för hårdt, godt folk!

Därpå spände han för en häst och körde liket i sakta mak hemåt på den soliga vägen.

XI.

Morgonsol lyste öfver Fjordbacken. Den lekte på de smutsiga fönsterrutorna och glinsade

mot de grånade takpannorna, som en gång varit röda. Röken gick upp ur skorstenen, ty därinne kokte Anna frukosten. Nils och Anna lefde nu ihop, såsom allmogen plägar, när det har lyst första gången. De tyckte för resten, att de förtjänt det. Och Anna var nu så röd och glad. Giftas skulle de ute på fiskeläget, dit de skulle segla i dag. Ty ut till hafvet längtade Nils. Den som en gång sett hafvet, längtar dit hela lifvet, den som flyttat dit, flyttar inte därifrån.

Snart upphörde röken i skorstenen, och Nils trädde ut på trappstenen. Han såg frisk och nyter ut och smackade välmående på frukostsnuggan. Han stälde sig att titta på torpet, han i dag skulle lämna. Där voro de sank, lättsluttande tegarne vid stranden, där rågen nu stod mogen. Där gick Bjälla och betade i hagen. Och gamla katten strök pälsen mot staketet. De rodnande körsbären glimmade i solen på det gamla krokiga trädet och stickelbärsbuskarne hängde med svällande bär öfver dikeskanten. Grisens lustiga grymt hördes från inhägnaden bredvid den gräsöfvervuxna potatiskällaren, och haeka och spade stodo lata uppefter stugväggen. Gudskelof, nu kom en annan och tog dem. Nils slapp gå här och rota i jorden.

Han såg inåt den trånga fjorddalen, han skulle ifrån den. Och han skulle ifrån den låga stugan, där fadern bott. Gudskelof, nu var han i jord. Han ville inte tänka på honom. Han såg nedåt stranden på skutan. Segeln voro uppe,

och måsar flaxade kring dem. Det skulle gå så sakta ut genom fjorden i dag. Bara han såg skutan, blef han glad. Han började tralla, där han stod. Då hördes Annas glada röst inifrån stugan:

— Du är glad, Nils!

— En vore väl galen annars.

— Nu är jag snart färdig, du.

Hon packade in det sista till affärden.

— Vill du ha hjälp?

— Nej vars.

— Ja, jag är liksom lite lat. Det är så godt att sola sig.

— Sola du dig!

Nils trallade en ny visstump. Med ens höll han inne och lyssnade. Det var underliga ljud uppifrån skogen, skrik, som blefvo högre och ekade i klyftorna.

— Å djäkeln! — sade han högt.

— Hvad är det? — frågade Anna.

— Det är räfvarne som skriker. Minsann har di inte kommit tillbaka till den gamla lyan. Där har di inte varit på flere år.

— En kommer lätt tillbaks till kända trakter, du.

— Inte jag till Fjordbacken teminstingen.

— Det förstås.

— Hvad skriker di efter så? — tyckte Nils.

— Ä hönsena borta?

— Det vet jag inte. Det får den nya hustrun se efter!

Nils skrattade.

— Jag går väl i alla fall dit opp och ser.

Han stegade uppför skogsbacken mellan snärjande granar och enbuskar. Han kom upp i samma lid, där han suttit och sörjt den gången, Anna kommit och plockat bär. Han stannade bakom en stor granstam för att se på räfvarne, som framför lyans färska, gapande hål sletos om ett föremål på den uppkastade ljusgula sanden.

Hvad är det för slag? — undrade han och trädde fram, hvarvid micklarne sprungo åt alla håll.

Där låg ett halfruttet, afgnagdt föremål på sanden. Korksmulor tittade fram ur djupa hål i det. Nils böjde sig ned. Han for förskräckt tillbaka.

— Å jösses, korkgördeln!

Han satte sig på en sten och stirrade på den.

— Jaså, här hade du lagt den, gamle far. Men det hjälper inte att gömma, ser du. Har en gjort något ondt, kommer det ändå fram. Till och med djurena hjälper till att dra fram det.

Han reste sig upp.

— Jösses, att en aldrig kan komma ifrån det gamla. Jag blir inte fri, förrän jag kommer ur fjorden.

Han gick fram och spottade på trasan. Därpå gick han långsamt nedför skogsbacken. Kåda och barr doftade starkt i den allt varmare dagsolen, och koltrasten skvattrade och flög inne i buskarne. Nils tänkte att det skulle dröja länge,

innan han kände skogsluft och hörde fåglalåt. Han sög med näsborrarna och lyddes till kvittret. Så kom han ner till stugan.

— Nå, hvad var det? — frågte Anna.

— Det var — —

Så gick han in och talte om för henne. Hon blef skrämnd och sade:

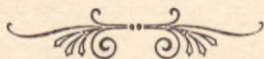
— En ska tro på en Gud.

— Det ska en, ja — — —

Solen stod rakt öfver torpet, ackurat som om hon skulle falla ned i skorstenen. Klockan var 12. Vid grinden stod den nye torparen, en gammal man med färdt ansikte. Hans hustru och barn stodo bredvid. Och hans magra häst flämtade i skalmarne för lasset med den nya familjens husgeråd.

Nils och Anna hälsade på dem och gingo förbi ned till stranden. De rodde ut till skutan. Nils stötte med åran ut från lergrundet, och så bar det sakta i väg för östan ut igenom fjorden. Han stod vid rodret och hon satt på skansluckan. Ingen sade något. De hade för mycket att grunna på. De voro för lyckliga.

Och skutan drog, på sin färd mot hafvet, den solbelysta kölranden efter sig. Den smalt igen, liksom de gamla minnena.

Rivaler.

Det var vinter.

På fiskeläget i hafsbandet arbetades af alla krafter i sillmagasinen. Silltunnor och sill-lådor packades, igenhamrades, nedhissades under »hej» och »ho» i de vippande silljakterna.

Och den stora lastångaren från Lübeck, »Jason» — eller, som skepparne kallade den, »Jansson» — låg vid storbryggan, vinschande ned tunna på tunna i sitt mörka lastrumsgap.

Inne i magasinet, där sillaken stod en om fotknölarne och en rykande oljelampa vid väggen spred ett flämtande sken öfver alla de unga sillarbeterskorna, stod också mor Anna Britas Jon i ett hörn, lutad öfver silltunnan, som han packade med uppkafade ärmor.

Först tog han sillen ur bingen, så ränsade, »gälade» han den, så lade han salt i den uppfälta buken och lade den på rygg i tunnan. Den ena intill den andra, så jämt och tätt.

Men han tänkte inte bara på sill, där han stod.

Midt emot, i andra hörnet, stod en ung sill-
arbeterska. Och medan Jon fläckte och fyllde sina
sillar, tittade han öfver till Vendla. Silltiden är
en kärlekens tid för kustens allmogeungdom. Den
är för dem hvad badortstiden är för de rika. I
sillen arbetar man ej blott, man går också och
blir kär.

Och det var redan illa däran med Jon. Ty
Vendla var en duktig och däjlig flicka — det var
en något till starkt byggd tös. Sådana röda, friska
kinder, sådana flinka ögon och jösses en så'n
mun!

Jon hade aldrig än kysst en tös. Han var
rysligt nyfiken på Vendla, som stod och tittade
tillbaks på honom hela dagen.

De hade nog talts vid, men det var bara
småord, väderord. »I dag var det huggarn, hvad
det är kallt!» »Hur många tunnor har du packat?»
»Hur många har du?» — I sillen kallar man hvar-
andra snart för du.

Aldrig hade de talts riktigt vid, fast de nog
ville båda två. Men det var rent omänskligt med
arbete. Sillgrosshandlaren kom hvareviga minut
ner i magasinet och såg till, och förmanen gick
där hela da'n och gnatade och gnatade. Själ'
gjorde han aldrig någonting.

Men Jon hade gett sig katten på, att i kväll
skulle han tala med Vendla. Han måste det, efter
hvad han såg i går kväll. Ty då, när arbetet var
slut, märkte han, att Vendla och länge Hans gingo
bort tillsammans. Och han ville fråga henne,

hvad det var för låt dem emellan. Han blef röd i ansiktet, när han tänkte därpå, suttonåringen.

Långe Hans var en stor, stark yngling, väl några och tjugo år. Han var farlig för flickorna, både för att han var så ståtlig och för sina roliga konstners skull. Han kunde sjunga och berätta historier. Och det kunde inte Jon. Men flickorna skrattade ihjäl sig åt länge Hans' historier.

Så att nu var Jon tvungen att fråga Vendla om det var allvar mellan henne och Hans. Annars skulle han spricka.

* * *

Det var kväll, arbetet slut. Sillarbetare och sillarbeterskor gingo hem. »Janssons» vinsch slamrade ej längre, det tystnade öfver fiskeläget. Det var kall, snölös decemberkväll. Öfver klippön, där fiskelägshuset stodo i alla riktningar och knuffade hvarandra, så att man knappt kunde hitta fram mellan dem, föll decembermörkret. Hafvet låg svart, tyst, oändligt därutänför . . .

Jon såg, hur länge Hans ville slå sig i slag med Vendla. Men innan han hunnit fram, kilade Jon emellan och hviskade till Vendla:

— Jag kan väl få tala vid dig, vet jag?

— Hvad säger Jon? — frågade Hans som genast var framme.

— Hvarför vill du veta det? — sade Vendla och kastade på hufvudet, där hon hade sitt mörka hår.

Det tyckte Jon var bra svaradt. Vendla tyckte bestämdt inte om Hans!

— Ha ha, jag bryr mig inte om kycklingen! — skrattade Hans, ett rätt skratt, som skar i Jons öron och gjorde honom röd som en spis i ansiktet.

— Gå du hem och lägg dig! — sade Vendla.

Kors, hvad Vendla var duktig!, tänkte Jon. Hade han varit skarpsinnig, skulle han förstätt, att hon vågade säga så, bara för att de bägge haft något riktigt ihop med hvarandra.

— Jag får väl tag i dig i morgon! — sade Hans. För resten har jag inte tid i kväll, jag ska opp till Anders, vi ska ta oss en tår. Men gör inte den stackarn galen i skallen, du!

Och Hans skrattade igen, spottade och gick sin väg.

Och där stod Jon med Vendla. Alla de andra kamraterna hade gått.

— Hvad var det du ville mig? — frågade Vendla och försökte i skymningen se Jon.

Jon stod bara och tänkte på hvad Hans hade sagt: »den stackarn!» Han skulle ha velat slå ihjäl Hans. Men han var gudnås för liten och klen.

— Hvad det var jag ville dig! — upprepade han. Det kan du väl tänka dig. Jag tål inte att du talar vid honom, Hans!

— Åh, Hans! — skrattade flickan. — Han är så lustig så.

— Det kan väl hända, att han är lustig. Men jag tål'et inte i alla fall. Och jag kan inte vara här längre, om jag går här och ser, hur I samsas jämt.

— Det har ju ingen gjort dig något ondt, Jon. Nu ska du inte vara en vela.

-- Är det inte ondt nog, det, att jag ser hur I två . . .

— Nej, du är en för rolig pojke! Hvar är du egentligen ifrån?

— Inifrån fjordändan, vet du väl.

— Det hörs, att du inte är ifrån skärgården. Så'n lort du pratar!

— Är det lort, det!

— Kan inte vi två samsas, fastän Hans och jag samsas!

— Du ska låta bli och tala om'en, hör du! Du är för god för en så'n!

— För god?

Nu skrattade flickan riktigt godt.

Vendla stod för Jon som idealet af kvinna, men Hans var för honom höjden af råhet.

— För god, sa' jag! — upprepade Jon. Och jag tycker om dig, kan du väl begripa, så som jag står och tittar vid tunnan på dig jämt.

— Du gör det, ja — sade Vendla. — Du har riktigt ögon, som slänger.

— Jagu har jag inte tyckt, att du har det samma. Men di ska slänga för en, du! Och det ska vara för mig, du!

Jon riktigt skälfde efter den kärleksförklaringen. Han var riktigt het i hela kroppen, fast det var kallt, där de stodo vid husknuten.

— Du är en riktigt rolig pojke, du — sade Vendla. — Jag ända tycker om dig, för du är så karsk. Du får kyssa mig, om du vill!

— Det vill jag nog.

Och Jon lät inte säga sig det två gånger. Utan han slog, het och kärlig som han var, armen om jantan och tryckte sin mun mot hennes.

Det var så mörkt, annars hade han nog inte vågat. Men godt var det, och jagu stodo de inte en lång stund tryckta mot hvarandra, de två.

— Du är en rar jänta, du — sade Jon. Det är som sockerbröd att kyssa dig.

— Jon — sade hon bara.

Och nu tryckte hon, stora, starka tösen, intill sig pojken, för hvilken allt gick rundt.

— Vi kan gå bort till lotsstegen — sade hon. Fryser du?

— Nej du, jag är så varm så!

Lotsstegen stod längst bort på klippön, bortom klungan af fiskelägshus

Dit gingo de nu med armarne om hvarandra.

Jon gick som i en dröm. Då och då kramade han jantan.

Klipporna voro hala och de höllo på att falla ikull. Men de kommo snart i närheten af lotsstegen. Där var en stor skrefva. Vendla hittade så lätt dit i mörkret. Hon hade varit där förut — men det föll inte Jon in.

De satte sig i skrefvan. Och där blefvo de så fasligt sams.

När Jon fram på natten kom hem på loftet, där han bodde, låg han en lång stund vaken och drömde.

* * *

Nästa dag vågade inte Jon se Vendla i ansiktet. Men Vendlas ögon lyste större och kärligare än vanligt. Med Jons arbete gick riktigt undan, ty han vågade bara titta på sina sillar och inte upp.

Långe Hans tittade växelvis på Jon och Vendla. Han begrep att det varit något mellan dem. Då skrattade han — det var likt Vendla! Men ju mer han såg på Vendla, kom det för honom, att hon kanske rent af höll af pojken — hur kunde hon annars stå och bliga på honom på det sättet! Och då blef han arg och kramade sönder den ena sillen efter den andra under sina näfvar. Han gjorde sig ett ärende bort till Jons hörn.

— Nå — frågade han öfvermodigt — var hon dig till lags?

Jon svarade inte. Hans fingrar flögo.

— Är du för stursk att svara, ditt nöt?

— Hvad är det du vill, Hans? Gå du till din tunna. Det angår dig inte hvad jag gör!

Jon tog till i ifvern.

Hans brummade.

— Tocken pojke! Och ryckte på axlarne.
Han gjorde sig ett ärende bort till Vendlas
hörn.

— Goddag, Vendla!

Vendla teg.

— Goddag, sa' jag. Har du blifvit döf se'n
i går?

— Jag hör, när jag vill! — sade Vendla och
såg honom stinnt i ansiktet.

Hans blef stum.

— Och nyss hörde jag — fortsatte Vendla
— hur du var elak i truten mot Jon. Det ska
du låta bli, du! Annars blir vi inte goda vänner!

— Hör en på bara! — sade Hans. — Du är
pin kär i'n, tror jag. Det var då nå't att bli kär i!

— Nu tiger du, hör du! — höjde Vendla
rösten — Annars dänger jag en sill i ansiktet på
dig. Så mycket du vet!

— Jag tror, du har blifvit galen!

Han försökte skratta åt henne. Men det
skrattet lät inte godt.

Han vände henne ryggen. Men inom honom
kokade det af harm. Ty nog förstod han, hur
det stod till. Den pojkvaskern! Det var mer än
han kunde tåla — han, länge Hans, som alla
flickorna voro så galna efter!

Han bet sig i läppen, där han åter stod vid
sin silltunna.

— Vänta mig!

Och det var riktigt hemskt att se, så vilda
hans ögon sågo ut.

Men Jon hade hört, att Vendla tagit honom i försvar. Och då vågade han, för första gången i dag, att titta på henne. Och då smålogo de mot hvarandra.

* * *

»Jansson» låg och vinschade silltunnor. Och det var så mycket att göra vid lastningen, att sillgrosshandlaren kommenderade både Hans och Jon att delta i arbetet. Och nu stodo de där vid storluckan, bredvid hvarandra, och hjälptes åt att hålla tunnorna rätt i gapet, när de skulle ned i lastrummet.

Och skymningen föll på, decemberskymning. Och skramlet lät. Och de två, Hans och Jon, sade inte ett ord åt hvarandra.

Hans funderade bara på, hur han skulle kunna göra Jon något illa.

Då lutade han sig, just som en tunna dansade ned, så långt ut öfver lastluckskanten, att han höll på att ramla ned. Hu, hvad det var djupt ned till botten! Tunnorna hade ännu inte hunnit fram under luckan, packades ännu inne i vinklar och vrår — så att djupet var båtens djup. Och Hans tänkte, att den, som ramlade ned där, bröt nog nacken af sig . . .

Han tittade på Jon. Han var klen, den vaskern! Han skulle nog bryta nacken af sig.

Och så kom där en ny tunna dansande. De höggö bägge tag i den. Men då gaf Hans den

en så duktig knuff åt andra sidan, att Jon, som just höll sina händer på den, inte kunde balansera på kanten, där han stod, utan måste följa med tunnan öfver det gapande djupet. Inte kunde han hålla sig fast i den runda tunnan, utan han släppte taget, midt öfver luckan, och ramlade ner . . .

Det sade duns därnere i skrofbotten — det blef ett fasligt dån. Och det var i sista stunden, mottagaren därnere hann springa undan, för att inte bli ihjälslagen.

— Han föll! Stoppa vinschen! Han föll! — skrek Hans utom sig och viftade med armarne.

Vinschen stannade. Alla rusade fram till luckan.

Då kunde de se Jon ligga därnere på botten, orörlig, skumt belyst af mottagarens lykta. Ty han kom nu fram och sken honom i ansiktet, som låg uppåt.

— Hur är det med honom? — skrek sillgross-handlaren ner.

— Han rör sig inte — svarade mottagaren uppåt.

— Hur är det med dig, Jon! — ropade Hans ifrigt.

Jon teg.

— Stackars pojke! — sade Hans. Och han såg riktigt förvildad ut.

Mottagaren ruskade på Jon. Inte ett ljud. Han lutade örat mot hans hjärta.

— Han är död — sade han doft.

Då blef det först moltyst däruppe. Hans teg också — han var både rädd och skadeglad.

Sedan stego ett par karlar ned på en stege i luckan — Hans också, han visade sig mycket hjälpsam.

De lyfte upp Jon och buro honom upp på däck.

Han var blodig i ansiktet, söndertrasad, hängde knappt ihop.

— Stackars pojke! — sade Hans än en gång. Han skulle aktat sig!

De andra nickade. Och så buro de Jon i land och upp på loftet, där han hade bott.

Ingen kunde misstänka, att Hans gjort det. Alla hade ju sett, att Jon snafvat på kanten och följt med tunnan — af tunnans egen tyngd, det hade alla sett.

Han var för klen till arbetet — sade några. Och sillgrosshandlaren hade smått samvetskval, som kommenderat honom till den posten.

Hans träffade Vendla samma kväll. När Vendla fick veta, att Jon var död, blef hon så förskräckt, att ögonen stodo ut.

— Det var för att du gjorde honom kollrig! — sade Hans.

Hon tittade på honom. Kunde Hans ha gjort det? Nej, det trodde hon ändå inte. Jon hade stått och tänkt på henne, på henne, och så . . .

Hon sprang förtviflad upp till loftet, där Jon låg. Där kastade hon sig öfver liket och grät.

Hans såg på genom dörrspringan, och när han märkte hennes sorg, knöt han näfvarne i vanmäktigt raseri.

Han hade ingenting för besväret, det såg han nu . . . Djäflar anamma!

Utomfjords.

Solen sken öfver skär och bränningar. Det klargröna vattnet sönderslogs mot klipporna i snöhvita spiraler. Måsarne flögo skrikande i den högblå luften. »Adelina», jakten, kilade för stark sydvest norrut, med bukiga segel, skummande bog.

Solen stekte på däckets, där Tore satt och hvisslade. Hilmer, brodern, stod i rorluckan, med rorkulten i hand.

— Det går grannt! — sade Tore och spotade af glädje i Kattegatt.

— Jagu gör det så — sade Hilmer.

Så hvisslade Tore igen och stampade med foten i takt mot däckets.

Hilmer var väl 23 år, Tore ett år yngre. De voro pojkar inifrån fjordändan, hade kommit upp sig under goda sillvintrar och skaffat sig den här jakten.

De voro de enda pojkar på kusten som vid den åldern fått sig egen jakt. Också voro de något till morska. Deras ansikten voro så käcka, att folk måste se på dem. De voro två våghalsar, som seglade i alla väder. »Adelina» hade stått i mer än en storm och var bekant för sin tur.

Pojkarne förtjände på frakten, skall jag säga. Än i Sundsvall, än i Kristiania — man visste aldrig hvar »Adelina» var. Den flög hit och dit, rundt Sveriges kust på en natt, tyckte man. Det var en ny flygande holländare. Nu var den tom och skulle till Norget. Och nu hade den kommit till nord-bohuskusten och hade Lysekil bakom sig.

Tore hade öfvergått till att tralla. Så teg han tvärt, tittade på bror sin och sade:

— Nu ä vi snart hemma vid våran fjord, du.

— Med denna vinden ä vi där i rappet, ja.

— Ska vi inte styra dit in, du — och se till far och mor?

— Hm.

Hilmer teg. Tore hvarken hvisslade eller trallade längre. Bägge föllo i drömmar. Far och mor — det ger underliga tankar, det.

De hade inte sett far och mor på två år. Far och mor bodde i sin lilla stuga i fjordändan. på den gröna, sankan backen, som sluttade ned mot det leriga fjordvattnet och slutade med en liten brygga af glesa stenar, mellan hvilka räkfyllda, bruna tångdottar höllo sig fast. Far och mor sutto gamla och grå i den lilla låga stugan, med lappade fönster och mossor på taket, där den vitkalkade, litet nersotade skorstenen sände en blå rök mot himlen. Far och mor voro trötta och orkade snart ej mera — trögt gick gubben om morgonen till dagsverket på herrgården, trögt kom han hem igen om kvällen, och gummans fingrar styfnade alltmera, så att hon knappt kunde röra

omkring vispen i grytan. Far och mor drömde natt och dag om pojkarne, som seglade rundt Sverige. De drömde, att de skulle komma hem och ta dem i famn. De sade aldrig till hvarandra hvad de drömde. De bara sutto och nickade åt hvarandra. Men drömde gjorde de i alla fall.

Pojkarne hade inte skrivit på länge — affärerna gingo så bra, att de inte hade tid att skriva, tyckte de. Och så voro de väl inte så slängda i konsten heller.

De tänkte, att de komme väl en dag hem, och då skulle de berätta allt för gamlingarne.

Och nu voro de nära fjordmynningen, där de bägge bärg, hvori fjordens jämnlöpande bärgryggar ändade mot stort Kattegatt, syntes. Och pojkarne sutto och tittade in mot fjordmynningen, som de skulle förbi.

Och då sade Hilmer:

— Vi kunde då allt styra dit in ett tag!

— Vi kunde väl det, ja — mente Tore, som riktigt satt och gapade mot fjordens gap.

— Så blef allt di gamla glada, du Tore.

— Di blef nog så ja, du Hilmer.

— Vi kan ju ligga därinne en natt, det blir bara en dags skillnad, tills vi kommer till Kristiania.

— Kommissionären kan vänta, du. Vi ska in och se till gamlingarne.

Och i detsamma svängde Hilmer om rodret, så att »Adelina» stack näsan rakt mot fjordmynningen. Och hade skutan hittills haft god sidovind, så fick hon nu sjungande medvind. Och in

länsade hon mellan fjordbärgen, så att skummet rök och hon knakade i alla fogningar och hoppade så lätt på vågorna som ett lamm på ängen.

— Hon är riktigt glad att komma hem igen — sade Tore.

— Hem går alltid fort — sade Hilmer.

De kunde se, långt, långt inne i den milslånga fjorden det höga, på grund af afståndet för ögat dimmiga bärget, där fjorden krökte sig. De sutto och tittade, som om de ville titta rakt igenom detta bärg. Där bakom blef fjorden så trång och smal och svår att segla i, där grundade den ut sig, där, längst inne, låg fars och mors mossbelupna stuga.

Så sutto de en lång stund och glodde strogda framåt. Och då kom det så småningom dysterhet öfver deras ansikten. De tycktes bli beklämda. Och den unge rormannen undrade för sig själf, om han skulle våga säga, hvad han tänkte. Men till slut sade han det:

— Vi gjorde kanske dumt ändå, du Tore. Tore såg på brodern.

— Hur så, du Hilmer?

— Det blir svårare att ta sig ut än in, du.

— Det blir det, ja. Den här vinden står sig.

Vi får den starkt emot i morgon.

— Vi får det, ja. Det blir ett fanstyg att ta sig ut ur det här krapphålet igen.

— Det blir så, ja.

»Krapphålet», det var deras gamla, kära fjord, det.

— Det kan dröja både en och två dagar.

— Det kan det. Och kommissionären får vänta, han.

— Vi har inte råd till det, du.

— Vi har inte det, nej. Di gamla får vänta.

— Så trångt och elakt det är därinne. En kan knappt vända med skutan.

— Hon kör rakt fast i leran.

— Det är så dödt och stillt därinne, så en får segla med gransegel.

— Ja, det är befängdt så dödt.

— Vi vänder, du.

— Vi skrifer i stället, du.

— Vi kommer väl tillbaka en annan gång.

— Di gamla vet inte om, att vi varit här i fjorden.

— Di vet inte det, nej. Bara vi vänder, du!

Och i detsamma lade Hilmer om rodet, så att »Adelinas» näsa pekade mot Kattegatt och lade sig på kryss utåt igen. Nu gick hon så tungt och trögt, riktigt stampade sig fram genom vågorna, som om hon inte ville ut igen.

— Fan anamma, hvad skulle vi härinne och göra! — tyckte Hilmer.

— Det har fördröjt oss ett par timmar! — mente Tore.

Pojkarne rynkade ögonbrynen.

— Det var du, som först sa', att vi skulle hit! — förebrådde Hilmer.

— Nä, du! Det var du, som sa': »Vi kan då styra in ett tag!»

— Var det jag? Nej, du var det!

— Håll mun, det var du!

— Håll käften!

Nu grälade de också för de stackars gamla lingarnes skull.

Pojkarne voro arga på hvarandra. Hilmer kramade rodret hårdt, Tore trampade däckets i vrede fram och tillbaka.

De hade inte varit osams den dag, de mindes. Det var så ovandt, det här. Och de tego en lång stund.

Men snart började deras ansikten ljusna, ty nu kom »Adelina» allt längre ut i fjordmynningen. Och rätt som det var strök hon i sin förra kurs för stark sydvest mot Norget. Bränningarne slog, måsarne skreko. Och Hilmer stod i rorluckan, och Tore satt på storluckan och trallade.

Och så tittade de på hvarandra.

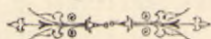
— Nu går det grannt igen!

— Jagu gör det så, du!

Och nu var allt som förr emellan dem. Det var som om de aldrig varit inne i fjorden. Och de kände sig glada och fria, ty den, som plägar segla utefter kusten bland bränningar och med hafvet för ögonen, den vill inte in i de smala, trånga fjordarne. Den vill jämt segla utomfjords. Ty därinne mellan bärgen blir man så vevulen och knottrig till sinnes och får ett så murket humör. Men härute gå vågorna högt, och hafvet brisar friskt . . .

Och inte kunde de bägge pojkarne öda sin tid med att sitta hos två gamla, längtande människor inne i en sank fjordända. Utan ungt folk för sig, gammalt för sig. Och det var bra att de gamla inte visste, att pojkarne varit så nära och vändt. Ty nu kunna de lika varmt och obesviket längta efter dem. De kunna hoppas hela sitt lif. Och gång på gång kunna de, småleende, gå ned till den lilla bryggan vid stranden med de glesa stenarne, skygga med handen utåt fjorden och säga för sig själfva:

— Måntro pojkarne aldrig kommer hem?

När sillen inte kom.

Det var en kväll på senvintern. Fiskeläget låg dystert och skumt. Blott här och där ur de många stugorna sken ett ljus. Vistrall ljud ej, väfstol slog ej. Folk, som möttes, pratade lågmält eller teg. Alla gingo och väntade på sillen. Förra året hade den kommit i obetydlig mängd, i år hade den inte kommit alls. Kom den inte i år, blef det nöd. Detta behöfde man inte säga hvarandra.

Manfolken hade i månader sökt den, i dagar och nätter, men gång på gång kommit tillbaka utan att ha sett den. Nu voro de åter ute och väntades hem.

Brita gick den knaltiga fiskeläggsgatan framåt, ned till handelsbutiken. Där var upplyst, och folk stod och hängde vid disken. Handelsmannen, en stor rödbrusig karl med slug blick, gick fram och tillbaka, styrde och ställde. På samma gång pratade han. Han beklagade sig öfver tiderna. Kom ingen sill, kunde han inte expediera något. Han fick gå ifrån affären. Han hade förtagit sig redan förra året.

Just när Brita steg inom tröskeln, hörde hon honom säga:

— Jag blir ruinerad.

Brita ställde sig bredvid de andra, som hängde där, några äldre kvinnor i tjocka sjalar och ett par halfvuxna pojkar. Hon ställde sig där, därför att hon kände sig så ensam och någonstans skulle vara denna väntansfulla kväll. Anders, fadern, och Kristian, fästmannen, voro bägge till hafs.

En af kvinnorna ville ha litet socker och kaffe och kom äntligen fram med det. Hon hviskade det till handelsmannen, läggande de tjocka armarne med de röda näfvarne mot disken.

— Jag kan inte — sade handelsmannen. — I har så stor räkning förut, mor Malvina. Se här!

Och han tog fram räkenskapsboken och visade henne sida efter sida, där hon stod uppskrifven.

— Herre jestaness, bara lite socker och kaffe. Det är rakt slut. Och sillen kommer nog.

— Vänta då, tills den kommer.

Mor Malvina suckade och drog armarne tillbaka från disken.

— Det kan ju hända, att di har funnit'ena den här gången — sade en annan af hustrurna. — Hon ska väl någon gång komma.

— Hvad kan det bero på, att hon varit borta så länge? — undrade Brita.

— Di säger, att hon inte ska tycka om vattnet längre. Inte har jag märkt någon skillnad på vattnet — mente en.

— Sillen är nyckfull som ett fruntimmer — sade en af pojkarne och hvisslade.

— Tyst du — rättade hon, som nyss talat — du är inte torr bakom öronen.

— Hvissla inte, Johan — sade den andre pojken. — Det är ingenting att hvissla åt.

— Nej, jagu — då en inte kan få en fläta tuggtobak en gång.

— Om sillen kommer, ska du väl hålla bröllop i vår — sade mor Malvina till Brita.

— Jag har tänkt det. Jag har väntat så länge.

— Du får då den rejälaste karlen på hela fiskeläget. Näst min Oskar, förstås. Han gifter sig också, om det blir sillår.

— Men om det nu inte blir då? — sade en af pojkarne.

— Ja, Gud nåde oss!

Men nu sprang en af pojkarne ut, han hade hört bruset af en garnbåt. Den andre var inte sen att kila efter, och kvinnorna satte sig också i rörelse nedåt bryggan. Handelsmannen stod ensam bakom disken, vaktande och väntande. Nu berodde det på, om kunder snart skulle komma inom hans dörr med stöflande steg och med kavat röst ropa på hans varor. Då var sillen här.

Brita stod nere på bryggan. Det var inte faderns och fästmannens båt, som kommit. Det var Malvinas pojkes. Han sade inte ett ord till goddag, när han kom i land i ekan. Men när han väl klättrat upp på bryggan och fått fatt i modern i skumrasket och modern frågade:

— Nå, har du sett'ena, Oskar?

Då svor Malvinas pojke, så att det brakade i knallarne:

— Om jag har sett'ena! Nej, så djäflar i min själ, om jag har sett så mycket som en sillstjärt!

Alla stodo lamslagna af hans ord. Och det var dödstyst, när han och modern gingo därifrån uppåt — förbi handelsboden.

De andra stannade. Och en af pojkarne sade:

— Di andra kan ju ha sett'ena, vet jag.

— Di kan det, ja — ekade någon i mörkret.

Man hörde, hur allt flere kommo klampande ned på bryggan. De hade hört af Oskar på vägen, att sillen inte syntes. Men då så många båtar voro kvar, kunde man hoppas.

Och nu kom den ena båten efter den andra skvalpande om klippudden. Alla lade de till vid sina pålar, stilla och tyst. Segeln hissades ner, utan att de ombordvarande ropade godkväll. Ingen af folket på bryggan vågade fråga, om de sett sillen. Hade de det, talte de nog om det af sig själfva.

Men de talte inte om någonting, utan rodde moltysta i land, träffade sina anhöriga och gingo uppåt fiskeläget — förbi handelsboden.

Tretton båtar hade nu kommit och lågo och vaggade sina tomma skrof vid hvar sin påle. Nu var det den fjortonde kvar, Anders' och Kristians. Hoppet stod ännu till den siste, och Brita gick fram och tillbaka på bryggplankorna och väntade.

Hon tänkte, att de hade nog varit längst ute, eftersom de kommo sist hem. Hon visste, att Kristian skulle göra sitt yttersta, för att det skulle bli giftas af. Och befängdt klappade hennes hjärta under vadmalslifvet, när hon ändtligen hörde det brusa vid udden och en röst på bryggan sade:

— Nu kommer Galej!

Snart var den framme vid sin belägningsplats, och Brita lyssnade, om Kristian inte skulle ropa. Men inte ett ljud hörde hon utom segelns gnissel, när de föllo. De andra på bryggan gingo — de förstodo. Men hon hoppades i det sista, att Kristian skulle öfverraska henne.

Sakta vrickades Galejs eka intill bryggan, och Anders och Kristian stego upp.

— Kristian — sade Brita halfhögt och gick fram emot dem.

— Åh jösses, Brita!

Kristian fick fatt i henne och drog henne intill sig, så att oljerocken skramlade vid famntagat.

— Vi har varit så långt, långt, du. Hon finns inte på hela kusten!

Brita höll honom hårdt till sig och behärskade snyftningarne.

Anders sade:

— Jag går opp till handelsman. Det vore väl attan, om han ska låta hela fiskeläget svälta!

— Ja, tala I ve'n, far. I har ord till'et.

Och den gamle sjöbussen ramlade i väg uppåt, medan Kristian drog Brita långsamt med sig.

De sågo, att Anders gick uppför den lilla trappan in i boden och hörde hur började domdera därinne. Folk i närheten gick in för att höra på. Men de bägge gingo förbi upp till Anders' stuga.

— Hvad ska nu bli af oss? — sade han.
— Jag kan inte vara utan dig.

— Jag kan inte vänta på dig längre, Kristian. Det är stört omöjligt.

— Jag går in och sätter mig hos erat ett grand, du.

— Ja, kom in.

De gingo in i den mörka stugan. Brita tände eld i spisen, så att det sprakade och blef varmt. Kristian tog af sig oljerocken. Och så satte de sig bredvid hvarandra, med armarne om hvarandra. De tittade i brasan och sade då och då något. Det lät så tomt i det ödsliga huset.

— Det blir en glad vår, det här — mente Kristian. — En har gått och väntat i ett par år på hvarandra, och inte har en fått nå't godt af hvarandra. Jag kan då åtminstone kyssa dig.

— Det kan du. Men du får inte kyssa mig för mycket, du, för då gör du mig olycklig.

— Nej, det vill jag inte.

— I hur många år tror du vi får vänta?

— Det kan bli många, om sillen inte kommer. Somliga säger, att hon nu kommer att vara borta en lång tid — kanske femti år.

— Jösses, så länge. Då kan vi vara döda och begrafna.

— Vi kan det, ja. Det är ett riktigt elände att tänka sig. En kan bli ända galen.

— En kan det, ja. Men en ska inte göra något ondt för det, du.

— Men om en inte kan låta bli?

— Så ska en låta bli ändå, du.

— Du tycker väl om mig, Brita?

— Jösses, så du kan fråga!

Hon klängde sig fast vid honom. De tego. Elden i spisen blef mindre, rummet allt skummare. Till sist slocknade den, men de sutto alltjämt med armarne om hvarandra och tänkte på sillen, som nekade dem allt.

Ändtligen hörde de steg i farstun. Det var Anders, som stod där och stampade af sig snön.

De reste sig. Brita fick fatt i buteljhslen med ljusstumpen, som hon tände.

Anders steg in.

— Handelsman var som förbannad. I morgon blir jag stenhuggare.

Kristian såg på honom.

— Det blir jag med — sade han.

Och så tog han godnatt.

Han sackade nedför fiskelägsgatan. Han kände, som om han kunde ta nya tag. Det gick inte an att förtvifla. Han var ju unga starka karlen.

Han dref nedåt butiken, och när han gick in i den, trallade han.

Där stod ännu folk. När de hörde, att Kristian trallade, tyckte de, att det var en skam.

— Hvar har du fått pengar ifrån?

— Jag har inga pengar. Men det är inte värdt att gå och sörja. I morgon blir jag stenhuggare.

De unga karlarne muttrade. Det bar litet emot för hafsbjässarne att ställa sig i ett bärg och hugga. Det var mest landtfolk, som gjorde det.

Men då var det en som sade:

— Det blir jag med.

Och så kommo de andra efter:

— Jag med.

— Jag med.

— Och då få vi se — knäppte Kristian med fingrarne rakt under handelsmannens näsa — om Hansson inte låter oss handla!

Därmed gick han skrattande ut, och de andra följde honom. Alla de mötte, skulle också bli stenhuggare, fast det gudnå's inte fanns plats för alla.

Och dagen därpå stodo många på bärget och och höggo sönder de granna bohuslänska kliporna. De sjöngo till hammarslagen.

Och därutanför sjöng det stora, skrämmande hafvet . . .

Gammalt folk.

Skulle han smutta på konjaken eller inte?

För tredje gången stannade gamle Lars på landsvägen och höll buteljen upp framför sig.

Skulle han?

Han såg, hur den ljufliga vätskan glittrade i solskenet innanför sockerdricksbuteljens bruna glas. Han spärrade upp ögonen i det rynkiga, åttiåriga gubbansiktet, så att en tår af ansträngningen drillade sig fram. Mungiporna drogo upp sig halfvägs till öronen i både gråt och löje. Och så stod han en stund och stred med satan i sin hals och kunde inte besluta sig.

Konjaken hade han fått uppe på herrgården, hvarifrån han nu var på väg till torpet. Konjaken hade han fått för att hälla i strupen på sin gamla käring, som låg därhemma i stugan, till döden sjuk. Den hade han skaffat sig gratis i stället för att köpa medikamenter — ty inte tyckte gamle Lars, att han hade råd till doktor och doktorsgrej för hela tio kronor, när han ändå var säker på, att Kristin skulle dö.

— Det är döden, det är döden! — sade han

suckande till alla människor, som frågade hur det var med henne. Han såg nog, hur alla liksom förebrående sågo på honom, därför att han inte tog doktor. — Det är döden, vi ska alla dö! — i denna fatalism hade han nu invaggat sig i två veckor. Och om någon rent ut sade, att det var hans plikt att skicka efter doktor, så sade han: Vår Herre hjälper! — Och så började han i stället tala om laxfisket, som börjat i fjordändan.

Så att folk fick den uppfattningen, att Lars inte höll så noga på, om gumman lefde. Men det var en befängd lögn, skall jag säga — ty en torpare hittar inte tiokronorssedlar på hönsbacken! Och hade inte Lars, af ren kärlek till den sjuka, gått den långa vägen till herrgården med sina krokota ben för att skaffa det i hans tycke bästa af alla medikamenter, konjak? Ty hvad konjaken beträffade hade han hela sitt lif funnit, att den var ovanligt stärkande; ända sedan han var ung och en glad fyr och hade ben som en unghäst hade han funnit, att dryckjom var något som satte glädje i kroppen.

Och nu höll han med bägge händerna i flaskan, så fast, som om han vore rädd att mista den — ty den stackars gumman därhemma skulle ju ha den. Han stod just i ekallén vid fjordstranden, och en nötskrika flaxade till öfver hans hufvud och väckte honom, så att han vaknade ur sitt drömeri och fick mål i mun för sig själf.

— Om jag skulle — bara ett grand — det räcker nog te'na!

Han tittade sig omkring, ingen fanns i närheten, bara en pojke låg i en eka på fjorden och rodde.

Försiktigt tog han ur korken, strök med handen öfver sprundet och satte buteljen för munnen.

Hans ansikte blef så stort och ljusst med ens. Det var som om sol fallit däri och rynkorna slätades ut.

— Aaah! . . .

Det kom långdraget och välmående ur den nu läskade gubbmunnen. Och han såg så tacksam ut mot Vår Herre.

Han tittade efter huru mycket det fanns kvar. Det var djäkeln, hade han druckit så mycket?

Brådskande satte han korken i halsen och slog till med näfven, så att den satt där. Så fort han förmådde, började han därpå ramla i väg framåt landsvägen. Ty folk, som mötte honom, skulle se, att han hade brådtom hem till den kära gumman.

Men hur det nu var — när han kom ett stycke närmare hemmet, började satan regera honom igen. Och han kunde inte låta bli att stanna igen och titta efter hur mycket som var kvar. Han höll upp flaskan och mumlade:

— Åh, en käring dricker väl inte så mycket!

Nöjd med detta antagande, började han taga upp korken. Men det blef ett rysligt besvär — han grinade och bände med sina stela fingrar och sade för sig själf:

— Nästa gång ska jag inte sätta'n så hårdt il

Emellertid fick han upp den och satte flaskan för munnen. . .

När han åter såg på den, blef han allt litet skrämnd.

— Nej, nu min själ ska Kristin ha resten!

Hastigt kom korken i igen, men denna gång dunkade han inte på med näfven.

Skyndsamt fortsatte han vandringen. Men nu gick han inte så stadigt som förut — benen slo-
go sig litet om hvarandra. Men man skall tänka sig, hur gamla de voro!

Fram kom han, fast det gick både åt höger och vänster.

Hans ansikte var stort och skinande, och det var som om hans mun ville tralla. Och fjorden med de granklädda bärgen blef så vacker med solen på. Och i strandhagen vid landsvägen gick en ungstut — den lockade Lars på och skrattade åt. Och stuten betraktade i djurisk förvåning gamle Lars' litet vinglande framfart.

Han stånkade och knallade och höll så säkert om buteljen med handen — —

Men hur det var — när han kom till gärdesgården inte långt från torpet, blef han så trött. Man skall tänka sig, det kostar på att springa så där från vägens ena sida till den andra — på det viset blir ju vägen mycket längre. Alltså satte sig Lars på dikesrenen bredvid gärdesgården. Och som han höll buteljen i handen, var det ju helt naturligt att han tittade på den.

— Jösses, så litet det är kvar! Det är då

ingenting att gömma! Ska döden ta'na, så tar han'na!

Och då denna reflexion var fullt riktig, kan ingen undra på, att gamle Lars åter tog ur korken. Det gick så lätt, nästan af sig själf. Och han drack nu i ett långt klunkande, tills det bara var litet kvar på botten. Men det var då skam att förakta smulan — och så tog han den med. Det gjorde så godt i hans gamla skrumpna kropp, och han hade inte på länge känt sig så ung, ty han hade annars minsann inte råd till godsaker. Och han lutade sig bakåt mot gärdesgården, där han satt i det mjuka gräset och höll buteljen slappt i handen. Och nu tog han upp en gammal visa i ensamheten, en som han sjungit som fästman för sin tös. . .

Han kände sig så glömsk af alla lifvets sorger, ty gamle Lars hade sträfvat och släpat hela sitt lif, med hustru och många barn och ett dåligt torp. Men nu var det som om det där aldrig funnits och han bara såg det glada och roliga i världen. Och han trallade och log som ett gammalt barn. . .

Småningom började dock en någorlunda klar tanke forma sig i hans hjärna. Han såg på buteljen, vände den upp och ner — inte en droppe rann ur den. Om han vore aldrig så full, skulle han kunna se, om det fanns något kvar i en butelj. Och nu högg det till i hjärtsidan på honom, och det flög en blek skiftning öfver hans uppnodade ansikte. Det kom liksom kramp i alla hans

lemmar och gråt i ögonen, och munnen öppnade sig som i skräck. Och han släppte buteljen, så att den med ett prasslande rullade ned i diket, och han började med händer och fötter krafla för att komma upp igen.

Han måste hem till käringen, för att se hur hon hade det!

Han lyckades hasa sig fram till grinden. Hur han kom igenom den, visste han inte — ty stängd var den. Och svårt gick det att stulta sig fram utmed krusbärsbuskarne. Men fram kom han till den lilla spången öfver vägdiket och in vacklade han öfver trappstenen, in i stugan.

Det var så tyst därinne, endast han hjärta bultade, som om det kunnat väcka döda . . .

Nu stod han i den lilla, låga, unknå sägkamaren, där käringen låg i sängen. Alldeles stilla låg hon med ögonen slutna och det hvita, skrynkliga ansiktet orörligt. Gamle Lars stannade på tröskeln och skuggade med handen. Hans drag fingo en stor, mild sorgsenhet, medan läpparne hårdt sammanprässades . . .

Med svårighet gick han bort till sängen, kände med sin darrande hand på den sofvandes hjärta, och när han märkte, att det inte klappade, ropade han med sin brutna, jämrande röst:

— Kristin, Kristin! . . .

Då ingen svarade, segnade han ned vid sängkanten med hufvudet öfver täcket. Där låg han och grät, så att kroppen skakade, och mellan snyft-

ningarne klagade han ideligen för den döda hustrun:

— En så'n usling jag är, en så'n usling jag är!

Han grät ända tills han somnade. Och genom det lilla fönstret lyste den bleka höstsolen öfver både honom och liket . . .

Friska tag.

Det var i juli en söndagskväll.

Luften var ljum, mättad med dofter af strandens häggar och alar. Blek låg jorden.

Fram öfver den gled, ljudlöst, med raka segel, båten med allmogeungdomarne i. Stäf och mast voro prydda med löfruskor, som de brutit, då de nyss voro i land, där de ströfvat genom skogen och suttit tillsammans på tufvorna.

Fem voro de, ungdomarne, litet omaka — två flickor och tre pojkar. De två pojkarne och de två flickorna kysstes par om par bakom storsegel och fock. Den tredje pojken, utan flicka, var Joel. Han satt ensam på skansluckan med harmonikan i knät och spelte, både i bas och diskant, så att låten ekade i fjordbärgen. Bärgen riktigt kappades om att härma låten, så att den ljöd långt ut i fjorden.

Det var första gången på länge, Joel spelte på harmonikan, och det var inte underligt, ty den hade gjort honom en sorg. Också satt han och grät på samma gång han spelte. Ju mera han spelte, desto mera grät han — stilla, för sig själf,

så att de andra inte sågo det. Han grät för att han ingen hade att kyssa. Det var harmonikans fel — och det var en hel historia.

Joel hade fått dragharmonikan af far sin, när han gick fram. År efter år hade han lärt att dra på den, så att han kunde spela de allra underligaste saker — han kunde härma både trädens sus och bäckens joddel och solens glitter. Han kunde förtrolla folk med sitt spel, så att man gapade med munnen och stirrade med ögonen och glömde bort sig. Han spelade alla danser i herrgårdens lekstuga, han spelade visor och sjöng därtill, när folket om sommaraftnarne drog genom liderna och drömde tillsammans.

Han spelade så bra, att Lena i Häggadal blef kär i honom — inte bara för spelets skull, förstås, utan också för hans skull. Ty Joel var nog vacker. En spelman är alltid vacker. Och Joel fick nu spela både dag och natt för Lena. Då satt hon och tittade på honom med sina stora granna ögon och med händerna af undran i knät. När han spelt en lång stund och slutade med en lustig krumelur rakt upp mot himmelen, då föll hon honom om halsen och kysste honom med sin friska röda mun och sade, att han spelte mycket bättre än klockarn, och att hon tyckte mycket mer om hans visor och danser än om psalmerna. Och så pussades de en lång stund i allsköns ro i den gröna liden. Ty det är en musik, som folk också tycker om här i världen.

En söndagskväll — det var just i våras — hade ungfolket som vanligt dragit ut på alla vägar och stigar. Joel gick före de andra och drog på harmonikan och trallade till låten, och alla de andra trallade och nynnade bakefter, hängande på hvarandras armar.

Lena var också med, och hon gick närmast Joel. Så kommo de till en fager lid. Då slog Lena ihop händerna:

— Här stannar vi!

Och så satte de sig ned på stenar och i grönspirande gräs.

Då ropte Lena:

— Spela nu Hejdundringedansen, Joel, så dansar jag.

Lena var alltid så glad.

Och Joel ställde sig att spela Hejdundringedansen, och Lena dansade till den, ensam.

Hejdundringedansen, den hade Joel gjort ihop själf. Gud vet, hvar han hade fått den ifrån. Han sade, att han hade fått den en kväll, då han hörde kvarnhjulet snurra i Anders' skogskvarn. Det hade brusat och skvalat, och det var som om ett rå suttit längst inne i det och storskrattat. Då hade Joel dragit på harmonikan, och det blef en låt, som forsade, och ingen vanlig spinkelåt för salongsgolf. Efter den dansen kunde man dansa i själfva bärgen.

Nu dansade Lena, så att håret slog kring hennes skuldror, kinderna glödde och kjolen släng-

de kring de hoppande benen. Ögonen tittade ut i luften som två solar, och hon flämtade.

Joel stampade takt med foten i marken och sken af lycka att se Lena dansa. Hon var så vacker då. Och alla de andra, som sutto med armarne om hvarandra, sade:

— Kors, så rart Lena dansar!

Men då var det med ens som om Lena blifvit yr i hufvudet, hon tog med handen åt hjärtat och stannade midt i dansen, vacklade och föll ned på grästufvan. Märkvärdigt blek blef hon. Där låg hon och sade inte ett grand.

Joel släppte harmonikan, Hejdundringedansen slutade med ett skratt, som liknade ett rås . . . Han skyndade fram till Lena och tog fatt i henne med armarne och frågade, hvad i jössu namn det var. Alla pojkarne och jäntorna släppte hvarandra och rusade fram.

När Lena sade, att hon var sjuk, lyfte de henne upp och buro henne hem. Det var ett sorgligt tåg till Häggadal. Och där, i torpstugan, blef det ve och klagan, ty hon blef sämre med hvart ögonblick, sedan hon lagts i säng — i den fagra söndagskvällen, då man skall le och kyssas.

Bud gick till doktorn, men han kunde icke hjälpa något, fast han nästan tog hela apoteket med sig. Dagen därpå var Lena död . . .

Och det var Hejdundringedansens fel . . .

Då svor den stackars Joel, att han aldrig mer i sitt lif skulle spela på harmonikan. Men man skall aldrig svära, ty det man har kärt, det

återvänder man till, förr eller senare, genom längtans dal . . .

Emellertid fick harmonikan nu länge ligga i Joels hem på lilla hyllan vid taket, där bibel och psalmbok förut lågo. Det lade sig dam på den, och flugorna sutto på den.

Joel gick och sörjde och aggade sig själf med att ha spelat ihjäl Lena. Men inte kunde han hjälpa, att han fått Hejdundringedansen af kvarnhjulet och att Lena ville dansa efter den. Det var väl Vår Herres mening, att hon skulle dansa ihjäl sig, fast hvarken Joel eller någon annan kunde begripa det. Joel gick nu mycket i kyrkan för att finna tröst, men hvarken af klockarens psalmer eller prästens ord fann han den. Han blef bara ännu otröstligare och kunde inte reda tankarne . . .

Han gick därhemma och sörjde och kunde inte företaga sig något.

Men då började makrillfisket på sommaren, och då tyckte hans föräldrar, att det vore så bra, om han kom ifrån de sorgliga tankarne och ut i skärgården. Joel tänkte själf, att han skulle bli bättre, om han komme till hafvet. Så slog han sig ihop med ett par af kamraterna och seglade ut i makrillfisket, och där tog han så duktigt i, att alla beundrade honom. Han ville glömma, men ännu var det mera ansträngning än glädje i hans arbete . . .

Om lördagskvällarne seglade han in med kamraterna i fjorden för att hvila öfver söndagen.

Och då hade de makrillar med sig, stora, brokiga makrillar, som skeno lång väg, där de dinglade i sina bärares händer utmed landsvägen i riktning mot pojkarnes hemstugor. —

Nu hade han som vanligt kommit hem på besök. Och då hade han fått se harmonikan uppe på hyllan, och när han var ensam i stugan, kunde han inte låta bli att ta ner den och titta på den och slå af dammet och flugsmutsen. Han drog på den, och då ljöd den så högt i stugukammaren, att katten hoppade ned från stolen och jamade.

Men Joel rös i kroppen af glädje.

I detsamma kom fadern in, och när han såg Joel med spelet i handen, blef han också glad och sade:

— Jag ser att du tagit ner spelet igen, Joel. Det är rätt, du!

Fadern förstod, att Joel nu var på väg att öfvervinna sorgen.

Hela söndagen spelade Joel, i skog och lid, för pojkarne och flickorna. De voro glada att höra honom, och ingen af dem sade något om Lena. Han spelade många visor och danser, men Hejdundringedansen kunde han ännu inte spela . . .

Och nu sitter han på skansluckan, medan de andra kyssas bak segeln och båten glider ut i fjorden. Och han gråter ännu något, vid tanken på Lena, och låten vill ännu inte bli riktigt glad. Men allt som han spelar blir det mer jubel i harmonikan, och allteftersom han tänker på, att nu

bär det ut till fiske och haf igen, så klämma hans fingrar allt raskare harmonikans gula spelknappar. Efterhand börjar melodien härma ett kvarnhjuls snurrande och ett rås skrattande, först så svagt och försiktigt, men så allt säkrare och säkrare . . . Ett tu tre har han funnit den gamla, ljudliga melodien, och nu faller han in i den med hela sin ungdoms styrka och tjusningskraft. Han spelar så som han förr spelat, ja mycket härligare och bättre, han spelar på lifsglädjens alla toner, och fjordbärgen kasta melodien emellan sig, som om de vore galna . . .

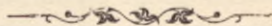
Och pojkarne och flickorna upphöra med kyssandet och titta förvånade framom segeln och ropa mellan sig:

— Jösses, nu kan han spela Hejdundringedansen!

Joel han spelar, så att ansiktet skiner, och foten stampar takten i däcket, så att båten skakar.

— Friska tag! — ropar han. Friska tag!

Nu är han öfver sorgen — och sådan är ungdomen, att nog blir Joel, innan han dör, kär i en ny jänta.

Prästen och läsaren.

Lasse Johanson var en mäktig stor predikant på yttersta fiskeläget. Han predikade, så att fiskarhustrurna gräto och männen rullade tuggbussen i funderingar öfver saligheten. Lasse Johanson hade hvarken bibel eller kyrka, han predikade efter sitt hjärtas gehör och sade sig känna Gud. Närmast var han väl metodist, ity att han lärde om den häftiga omvändelsen, lika häftig som sjösjukan, sade Lasse Johanson, som stundom talade i angenäma bilder. Folket, vidskepligt i hafvets närhet, lyssnade, och mången var det, som plötsligt kände den religiösa »sjösjukan», kvalde sig och bättrade sig och slutade upp med supandet och svärjandet. Och Lasse Johansons renommé blef allt större, och rikligare vordo de gåfvor, som syndarena offrade på hans kollekt-dagar. Det var en gudi behaglig gärning — sade Lasse Johanson.

Lasse Johanson stannade dock icke för beständigt på ön. Ärelystnaden fick makt med denna själ. Och så började han resa inåt fjordarne, att söka nya församlingar. Och en dag

kom han till en insocken, där han kände en bonde, som för bekantskapens skull lät den helige mannen bo och spisa gratis. Och det var icke Lasse Johanson emot.

Han lät nu förkunna i nejden, att han den och den dagen predikade i bondgården och hälsade alla syndare välkomna. Bonden upplät åt honom sin lada, som var tom i försommartiden, och där samlade sig folk halfmilvägs, och där himlade och häfverade sig Lasse Johanson på ett trovärdigt sätt. I två timmar suckade och grät församlingen, och alla mente, att Lasse Johanson var en väldig predikant, säkert ej mindre än själfva Bernadotteska prinsen, och att det var väl värdt att offra Lasse Johanson en liten slant vid utgången.

Och Lasse Johanson smorde kråset i bondgården och höll församling mest hvar tredje dag, dock för skams skull icke alltid med kollekt.

Men sockenprästen erfor allt detta och blef å kyrkans vägnar förbittrad och beslöt knäcka Lasse Johanson som en liten nöt.

Till den ändan kallade han till sig tvänne respektabla män i socknen. Den ene var klockaren Samuel, ett gammalt guds barn, den andre var orgeltramparen, en andligen enfaldig och haltande person, vid namn Jakob, hvilken alltid sade: »Vi prästerskapet.»

Dessa kallade nu prästen till sig i prästgården och bad dem förrätta ett Herranom berömligt ärende. De skulle vandra till den bondgården,

där Lasse Johanson predikade, och krafteliga förehålla honom det onda i hans framfart, påpekande, huru illa det vore att draga folk från Herrans hus, där man borde samlas, och icke på allehanda »lösa ställen», såsom prästen uttryckte sig. De skulle varna Lasse Johanson att icke upptaga kollekt, då man lätt kunde tro, att han predikade för mammons skull. Och om Lasse Johanson icke hörde på dem, men visade sig spotsk och förhärdat, skulle de hota honom med inställelse inför prästen, då han själf skulle bevisa honom det för den sanna kyrkan förklenande i hans förehafvande.

Och Samuel och Jakob bockade sig djupt och lofvade uträtta allt. Och prästen nickade och bad dem gå med Herranom. Men som de hade en lång väg, följde han dem ut i matsalen till skänken och gaf dem hvar sin styrketår af söndagsbrännvinet. Och det var en god början, tyckte både Samuel och Jakob.

* * *

De gingo nu tysta och allvarliga mot bondgården. Redan när de närmade sig, hörde de en monoton stämma, som predikade ur en lada, och snyftningar kunde de förnimma.

Då sade den fromme Samuel:

— Det är han, den syndaren!

— Han förleder Herrans hjord! — tillade Jakob.

Och därmed nalkades de ladudörren. Men där stod folk ända ut på ladubron, och de voro

så andäktigt stämnda och storglodde inåt den dunkla ladan, i hvars fond en manlig gestalt kunde skönjas, hvilken under stora åthäfvor med armarne och läggande hufvudet med de små himlande ögonen på sned, lade beslag på uppmärksamheten. Han hade svart stripigt hakskägg och tuffigt hår, men var inte alls blek och mager, utan såg snarare välmående ut af vännen bondens välling.

Han var vid slutet af sin predikan och tog därefter upp en psalm, hvari församlingen instämde. Den ljud gnälligt och i otakt under det tunna ladutaket, genom hvilket sparfvärnes kvitter på den soliga åsen hördes. När den var slut, blef det uppbrott, gubbar och käringar reste sig upp från sina platser på golvet eller från de sparsamma bänkarne, och ungdomet, som stått lutadt mot ladubjälkarne och väl inte bara tittat på predikanten, utan också på hvarandra, rörde på sig. Man trängdes mot utgången, sedan först väg öppnats för Lasse Johanson. Och han trädde ut på ladubron och himlade sig just som han kom i solskenet under Herrans blå tak. Han hade inte så mycket som en psalmbok i handen, och det tyckte Jakob var rysligt.

Emellertid stötte den fromme Samuel på Jakob:

— Nu talar vid honom, du!

— Ja, det gör vi!

Och så gingo de efter honom och fingo fatt i honom just i grishagen.

— Goddagen! — hälsade den fromme Samuel. Mycket folk du haft i dag, Lasse Johanson.

— Guds fred, go' vänner! — svarade friprästen.

— Ja, se det är nu si och så med vänskapen — menade Jakob och linkade fram på sitt halta ben och tittade honom så barskt han kunde i synen.

Lasse Johanson log.

— Antingen med mig eller emot mig! — svarade han med Jesu egna ord, hvilket Jakob tyckte var en skam.

— Du far inte fram i rättfärdigt ärende — menade Samuel.

— Jag predikar och folket hör mig, och det tar nytta till sin själ.

— Du tar kollekt! — ifyllde Jakob och knyckte på benet.

— Du drar folk från Herrans heliga hus!

Och den fromme Samuel lyfte hakan emot honom och tittade svartingen genom själen.

— Herrans hus är icke blott inom hvitrapade murar — svarade Lasse Johanson. — Det är ute på fältet, i en lada, på ett skär. Hvar två eller tre äro församlade i mitt namn, där är jag midt ibland dem.

— Det är en skam så du talar! — sade Jakob.

— Ja, du har inte rätt att stryka omkring och predika!

— Nej, det har du inte!

— Hvar står det förbjudet? — frågade frimickeln och höjde sig.

Det togo sig Samuel och Jakob en liten funderare på. Men då de inte kunde svara, framstötte Samuel:

— Vi kommer från prästen!

— Ja, det gör vi! Vi prästerskapet! — sade Jakob.

— Och han säger, att du får inte lof te't.

— Ja, det säger han, du.

— Så du får allt låta bli't, du!

— Ja, det får du!

— Annars tar fan vid dig, du!

— Ja, det gör han!

Men i detsamma märkte både Samuel och Jakob, att Samuel råkat svära. Då tittade de litet snopna på hvarandra, och då sade frimickeln:

— I kunden nog tåla att höra en predikan.

— Nej tack, du!

Nu repade Samuel mod igen.

— Och prästen säger, att om du inte låter bli att ta kollekt, så stämmer han dig till sig, du!

— Vill då prästen ha kollekten för sig själf?

— frågade Lasse Johanson.

— Du talar utan vördnad! — ropade Jakob och stampade med foten i hagmarken.

— Hälsa eder präst, att han må komma och höra på mig, och kan han höra något, som är fiendtligt mot skriftens ord, så må han dömma mig.

— Du vill inte låta bli att hålla konventiklar! — skrek Samuel.

— Jag predikar, så länge jag lefver — svarede frimickeln. — Hälsa eder präst det!

Och därmed vände han dem ryggen och gick bort genom hagen till bondstugan.

Samuel och Jakob sågo på hvarandra.

— Attan! — skrek Samuel.

— En så'n rackare!

Folket hade stått litet på afstånd och hört samtalen som ett mummel, hvilket då och då hetsigt stigit i sommarluften. De ville nödvändigt veta, hvad det var fråga om, och nu när svartingen, som de hade respekt för, gått, kommo de fram till Samuel och Jakob och frågade.

— Prästen skall stämma honom till sig — sade Samuel.

— Det ska han — upprepade Jakob. — Och då blir det väl inte mycket kvar å'n. För när vi prästerskapet . .

— Å jösses, bevaras! — skreko käringarne.

— Det går aldrig väl! — mente gubbarne.

— En så'n historia! — pladdrade ungfolket och myste. De tyckte, det var roligt, att det blef en paschasa i socknen. Här hade inte händt något, sedan gamla mor Ottilia hängde sig i strumpbandet i vintras.

Och så gingo Samuel och Jakob från den larmande hopen tillbaka till prästgården för att tala om, hvilken syndare Lasse Johanson var och att nu kunde prästen kalla honom till sig. Och så tänkte de väl också, att de skulle få en sup till för besväret.

* * *

Ett par dagar efteråt lade prästen undan »Vårt Land», som han satt och läste i, tittade på väggklockan och reste sig ur gungstolen, som gungade efter honom.

Han gick fram och tillbaka och mumlade. Hans feta, skinande ansikte med torskögonen såg fundersam ut, och han strök sig med den svällande handen om hakan, där skäggbotten frasade.

Han hade inte hunnit många steg, förrän det knackade och vid hans brummande »stig in!» Samuel och Jakob inträdde. De bockade sig och skrapade med foten och harskade sig och satte sig kruserligt på prästens vink i själfva soffan.

— Har ni sett, om han är i antågande? — frågade prästen.

— Jo, den onde är ute och går — svarade Samuel. — Jag såg svartingen borta på landsvägen. Det är folk med honom.

— Folk? Jag sade er, att ni inte behöfde skvallra om dagen.

— Den onde är lösmundt — sade Jakob.

— Nå så. Tänkte annars bara ha er till vittugn. Det är nog för Herran.

— Åh, det kan inte skada, att fler bevittna hans skam — mente Samuel.

— Du kan ha rätt, kära Samuel. Fast jag inte vill göra honom onödigt ondt. Han är sig själf mest ondt.

— Han är så ja. Kyrkoherden är så mild. Sanningen var, att kyrkoherden, med känedom om kringstrykande kolportörers envishet, inte

var alldeles säker på utgången. Gick det icke enligt hans önskan — det Gud förbjude! — skulle det vara nog med Samuel och Jakob som vittnen. På dem kunde han lita.

— Jag tycker jag hör hans röst — sade Jakob och tittade ut genom fönstret. — Jagu är han inte på gården. Och så mycket folk!

Man hörde folksorl därnedifrån, och prästen och Samuel tittade också ut bakom gardinen. De hörde att Lasse Johanson talte — hvad, kunde de icke riktigt uppfatta, men det tycktes som om han lugnade folket. Och när han vände sig om för att gå upp i huset, kunde de däruppiifrån se hans ironiska, själfbelåtna ansikte.

Nu hördes hans knarrande steg i trappan och ögonblicket därpå knackade det.

Prästen dundrade: Stig in! Och Lasse Johanson stod på tröskeln. Han bockade sig ej, han sade inte ett ord, och prästen bad honom inte sitta ner. Lasse Johanson blef stående med ett föraktfullt löje på läpparne mot Samuel och Jakob, som med välbehag gungade på soffans resorter.

Prästen lyfte glasögonen öfver näsan och såg med torskögonen på främlingen. Lasse Johanson svarade med en hvass blick ur sina ålögon.

— Hm — sade prästen.

— Hm — sade Lasse Johanson.

— Så ser en falsk Herrans tjänare ut — höjde kyrkoherden sin stämma och bligade på honom.

— Ja, så ser han ut — sade Lasse Johanson och bligade tillbaks.

— Jag märker af första ögonkastet, hvars andas barn du är, Lasse Johanson — började nu prästen. Ve eder alla, I religionens afskum, som dragen kring land och rike och förvillen församlingarne. I ären såsom de giftiga frön, dem vinden utsår. I slån rötter i den lätt mottagliga marken och spiren hastigt och lysande, men spriden stank och fördärf kring eder. Men eder dag är kommen!

Han rätade på sig, slog ett hårdt slag på snusdosans lock och tog en kraftig pris, men kunde icke återhålla en nysning.

— Gud hjälp! — sade Lasse Johanson.

— Ja, Gud hjälper — svarade prästen i selfvelsefull ton. Gud hjälper sina barn, men icke eder, Satans barn, Gud hjälper icke eder, som faren med allehanda lösa meningar, dem människohjärna upptänkt, och icke följén skriftens ord. Gud hjälper icke eder, I sekterister, han skall utrota eder — genom sina sanna tjänare skall han utrota eder. Kyrkan, statskyrkan, är hans hällerbärg, på detta hällerbärg skimrar korset och vid detta kors knäfalla de trogna massorna, men öfver eder, I sekterister, skall Herren ösa sin vredes skålar. Och om det lättledde folket hör eder en tid, skall det snart se eder falskhet. Ty I prediken icke för lärans skull, icke för folkets skull, men för eder egen och mammons skull. I förtappade, I samlen såsom tjufvar och skälmar i ladorna. Herran Jesus var fattig och samlade intet i ladorna, men utdref månglarena ur tämplet

Han hade icke en hufvudkudde, där han kunde hvila sitt trötta hufvud uppå. Men I följn icke hans exempel, I andens månglare!

En kort paus inträdde. Kyrkoherden gick ett par steg.

Lasse Johanson öppnade munnen, men prästen var genast färdig igen.

— Nu höjen I väl, Satans anhang, afundsju-kans mummel. I sägen: I statskyrkopräster faren ock efter mammon, I tagen ock kollekt! — I gycklare! Äro vi icke ärlige arbetare i Herrans vingård, medan I smygen eder dit på otillåtna vägar. Hafven I betänkt detta, I vilsefarande själar — vi hafva rättighet därtill, I icke. Oss, vigde Herrans tjänare, är kollekten en ringa lön, den folket af godt hjärta ger såsom bevis på tack-samhet mot sina rätta herdar och på sitt rätta sinnelag efter Herran. Och — läggen väl märke härtill, I själflärde, vandrande fripräster — ett ringa offer är det åt den dyrbara lärdom, vi för Herrans sak inhämtat under många år vid statens akademier. En examen kastas inte efter hvar man för intet, ett embete skänkes icke bort, utan med förbehåll af värdighet och bildning. Se, detta är skillnaden mellan oss och eder, I löse predikare, om hvilka man icke vet, hvarifrån I kommen eller hvart I faren, folk utan hem och härd, ja ofta nog stående under lösdrifvarestad-gan. Hvilket föredöme hafven I väl — visserligen en prins, som af sin heliga nitälskan låtit sig för-ledas att predika utan att ha mottagit Herrans

yttre insegel — men han gör det icke för snöd vinning, det är skillnaden mellan honom och eder. I, I ären det giftiga träd, som med roten skall uppräckas och kastas på elden! Detta säger jag eder, domen skall falla och I skolen icke kunna försvara eder. Försvara dig, Lasse Johanson, om du kan, inför dessa vittnen. Låt mig höra din tveklufna tungas tal!

Prästen torkade sig med den väldiga blåa näsduken i den svettiga pannan, knäppte åter på snusdosan och stoppade med en fnysning bägge näsborrarna fulla med den bruna smörjan. Lasse Johanson stod där lugn som en milstolpe.

Prästens tal hade tydligen gjort starkt intryck på Samuel och Jakob, de hade hängt sig fast vid honom med sina utstående ögon. Samuel hade hela tiden suttit och nickat vid prästens kraftigaste passager, knäppande händerna fromt kring kappen, Jakob hade af gammal vana trampat med foten i golvet för att ge eftertryck åt hvad han i prästens harang tyckte vara mest ingifvet af den helige ande.

Nere på gården, där det nyfikna folket stod, hade varit alldeles tyst, medan prästens stämma ljöd. De kunde förstås inte höra hvad han sade, hur de än sträckte på halsarne. Men nu, när han slutat, inbillade de hvarandra, att de hört:

— Nu fick han allt duktigt, du.

— Det går illa me'n.

— Kyrkoherden sa', att han kommer i fängelse.

— Kan en kolportör komma i fängelse?

— Kyrkoherden sa't.

Däruppe i kammaren glodde nu prästen och klockaren och orgeltramparen på Lasse Johanson i helig treenighet. Han lät sig dock icke bekomma. Han såg på dem med inmarigt frimodig min och började med lurande försiktighet:

— Det är allt bra besynnerligt, herr kyrkoherde, att ställa till den här trätan mellan oss. Ty inte är det min skuld, det vete Herran. Jag predikar en dag för folket, och efter predikan komma klockaren och orgeltramparen till mig och förehålla mig det orätta i min framfart. De säga mig otidigheter, herr kyrkoherde, och den ene till och med svor.

— Svor? — prästen stirrade. Samuel, det gamla gudsbarnet, harskade sig.

— Jag säger dem, att jag kommer att predika, så länge Herran ger mig pust i halsen, och det kunnen I hälsa er präst, säger jag. Sannerligen, de hafva väl framfört sitt ärende, och jag har haft äran mottaga herr kyrkoherdens egna otidigheter.

— Otidigheter?! — röt prästen.

— Låt oss inte strida om ord, herr kyrkoherde. Men kyrkoherdens tal var sannerligen icke blott ja ja och nej nej.

Prästen kände sig halft smickrad häröfver.

— Orostiftare! Irlärare! — fortsatte Lasse Johanson. — Ja, det har jag hört förut. Det behöfver man ingen examen ha för att vråka ur sig. Folk är inte så artigt nutilldags. Men jag ka

lägga handen på bibeln och svära, att jag är en Herrans tjänare, i min ringhet, liksom kyrkoherden, fast jag inte står i prästkappa på predikstolen. Ty mitt uppsåt är varmt och min ande är villig. Om köttet är svagt och om jag tar kollekt, så liknar jag ju däri bara kyrkoherden, så hvad den saken anbelangar äro vi lika goda. Att jag inte legat vid en akademi och gjort skulder, som hänga efter mig hela lifvet som den ondes svans efter en syndare — det räknar jag snarare som en förtjänst. En Herrans tjänare håller jag mig för, fast jag inte citerar bibeln hvar gång mungipan går upp och ned. Jag talar enkelt till folket, så att det förstår mig. Och när jag predikar, tar man inte sin lilla lur, som jag nog vet brukas i kyrkan, och ännu aldrig har jag sett en drucken framför mig, som kyrkoherden ser både jul och påsk och midsommar, ty det vet man, att sådant straffar jag, om så behöfs med Herrans ord. Ingen kyrka har jag och ingen orgel håller, min stämma är min orgel och hvarje sten eller ladubjälke mitt altare. Se, sådan är min framart, herr kyrkoherde. Och kan kyrkoherden med bibelns egna ord bevisa, att hvad jag lär *strider* mot skriften, om jag också mest begagnar min egen mun, så skall jag draga härifrån och sänka mig i hafsens djup — icke för kyrkoherdens skull, utan för Vår Herres, som är större än kyrkoherden. Men kan kyrkoherden inte det, så är jag en fri man och behöfver inte frukta de anslag, som af kyrkans värdige och bildade embetsmän och deras kreatur riktas mot mig!

Lasse Johanson hade talat lågmält och dock kraftigt och prästen hade blifvit mäktas förvånad hur knipslugt han lagt sina ord. Han hade blifvit så förvånad, att snusnypan stannat på halfva vägen till näsan. Nu kom den fort dit och han torkade sig med näsduken. Han var blossande röd och började nappa efter vädret. Han makade oroligt glasögonen och ref sig i hårtofsarne och tittade på klockaren och orgeltramparen, hvilka stirrade på honom i stupid förvåning, undrande hvilket svar nu månne komma från Herrans utkorade.

Och medan Herrans utkorade började promenera fram och tillbaka, sorlade folket nere på gården. De hade blott som ett sakta mummel hört Lasse Johansons tal och tycktes förstämnda däraf. Och de hviskade sinsemellan:

— Han får nog ge med sig.

— Han kan inte försvara sig.

— Nej, se när själfva kyrkoherden . . .

— En kan veta, hvad är Lasse Johanson för en?

Men hur prästen däruppe nappade efter vädret, kom inte den helige ande. Ett Herrans ord, som rullade likt åskan till friprästernas förbannelse! Det susade genom hans hjärna en hop citat, däri Kristus varnade för irrlärare, men de voro alla såsom surrande myggor, hvilka nedklubbades af detta enda, väldiga språk: Hvar två eller tre äro församlade i mitt namn, där är jag midt ibland dem!

Prästen svettades under omöjligheten att reda

sina tankar, han kände förbannelsen af bibelns illogik och han önskade sig långt från detta rum, där frimickeln stod och skårskådade hans förtviflan och hans bägge vittnen sutto hjälplösa.

Han öppnade till sist munnen, men icke för att utslunga Herrans straffdom, utan för sina egna kraftiga uttryck:

— Lasse Johanson! — sade han, och hans röst skälfdde. — Din orätt är så klar för hvarje klok, tänkande människa, att här inte behöfs hvarken fraser eller bibeluttryck. Du skadar statskyrkan, och du har hädat prästen. Och därför förbjuder jag dig allt hållande af konventiklar i min socken. Är detta icke också eder mening — vände han sig till »vännerna» — och göres oss mer vittne behof?

— Oss göres intet mer vittne behof — sade Samuel.

— Kyrkoherden har rätt — instämde Jakob. Men Lasse Johanson drog på munnen.

— Kan inte kyrkoherden med bibelns egna ord bevisa min orätt, så kan jag med samma ord bevisa min rätt: »Hvar två eller tre äro församlade . . .»

Men då skulle man sett prästen. Hans stora ögon sprutade småspik och läpparne hoppade. Han gick frimickeln inpå lifvet och ropade med hög röst:

— Det är lögn!

— Är det lögn, när det står i bibeln?

— Det är lögn, säger jag, att I församlen

folk i Herrans namn — det är för snöd vinnings skull. I missbruken Herrans namn!

— Förlåt — sade Lasse Johanson — men kyrkoherden gör ett beklagligt misstag. Kyrkoherden påstår det, som kyrkoherden skall bevisa. Ett dräpande bibelord, och jag är slagen! Men jag vet nog, att det inte finns något sådant, som icke i evigheters evighet skall dräpas af detta: »Hvar två eller tre . . .»

— Tyst! — skrek prästen så högt, att fönsterrutorna skallrade och folket därnere förskräcktes. Gå din väg! Ut med dig — på landsvägen, dit du hör, du andens gårdfarihandlare!

— Jag skall gärna gå — sade Lasse Johanson. — Jag begär inte bättre. Ty egentligen har jag inte alls tid att träta med kyrkoherden. För jag skall grunna på min nya predikan. Och härmed har jag äran inbjuda kyrkoherden till den, så att kyrkoherden riktigt måtte inse min orättfärdighet!

Därmed bockade sig Lasse Johanson och gick ut. Prästen fick inte ett ord fram till svar på hans sista replik, och stora, starka karlen som han var, frestades han af djäfvulen att kasta något efter den oförskämde religiöse tattaren. Men han besinnade sig och stannade flåsande på golfvet.

— Ett sådant pack! — skrek han. — De ha svar på allt. Deras fräckhet öfvergår allt mänskoförstånd. Det är just det olyckliga, att man ej med bibeln kan komma åt dem, dessa kristendomens snyltgäster!

Och han satte sig pustande i gungstolen.

— A, kyrkoherden kan vara lugn, han fick sin varma mat — sade Samuel smickrande, fast han just inte tänkte det.

— Också i en ond själ fastnar Herrans utsäde — sade Jakob — fast han skulle vara stor i truten, förstås.

I detta ögonblick hördes folkets sorl starkare.

— Hör — ropade prästen. — Det enfaldiga folket. Det gläder sig åt hvad han skryter. Det tror honom!

De tre lyssnade andlöst och kunde urskilja enstaka utrop i larmet.

— Hvad fan är det för en präst, som inte kan citera bibeln!

— Lasse Johanson predikar lika bra som prästen!

— Han predikar bättre än prästen!

Då knöto sig kyrkoherdens näfvar, han sprang fram och ryckte upp fönstret och ropade nedåt:

— Godt folk! Inte är det att rätt bruka sin dag, att springa från hus och hem och blanda sig i prästens embetsåligganden. Gån hem hvar och en till sitt och låten inte Lasse Johanson ljuga eder fulla med allehanda spetsfundigheter!

Han bytte ett bittert ögonkast med kolportören, som vände sitt triumferande ansikte uppåt, och slog med en skräll igen fönstret. Folkmassan blef först litet förstämd, men därefter steg sorlet. Man tycktes inte vara så rädd för prä-

sten. Men från gården måste man förstås gå, eftersom han befallt det.

Och hela hopen af bönder och käringar och ungfolk och barnungar drog sig nedåt landsvägen. Dammet stod ikring dem. Och midt i damskyn syntes Lasse Johansons gestalt. Och hopen upplöste sig borta vid skogsbrynet . . .

Prästen gick ursinnig fram och tillbaka på golfvet. Till slut sade han åt »vännerna»:

— Gån! Jag skall nog kväsa honom på annat sätt. Gån!

Moltysta reste sig klockaren och orgeltramparen, bockade sig och gingo ut.

När de kommo ner på vägen, sade Samuel:

— Det var attan! Det gick illa för prästen!

— Hvad, tror du inte på prästen, Samuel?

— När han inte kunde försvara sig!

— Samuel, Samuel, du är inte Guds barn.

Häromdagen svor du och nu tror du inte på prästen. Du är ett syndens barn, Samuel!

— Håll mun du, Jakob, jag tänker jag är lika god som du!

— Se bara, nu är du morsk, bara därför att det är du, som spelar orgeln och jag som trampar den. Högfärd går för fall, Samuel!

— Håll käften, Jakob!

— Du skäller, Samuel!

— Jag tycker, det är du, som skäller!

— Först skäller du på prästen och sedan på mig. Jag vill inte mer trampa åt dig, Samuel. Få se, om du då kan spela! Adjö med dig!

— Adjö med dig, prästesvans! — ropade klockaren efter honom.

— Prästedräng!

De voro bägge i grund och botten ursinniga, att de hållit med prästen, som det gått illa för. Så att hela prästerskapet var, som man ser, i beklaglig upplösning i den socknen.

* * *

Kyrkoherden gick hemma och grubblade. Plötsligt sken hans ansikte upp af en idé, och länge dröjde det inte förrän han fått hatt och käpp och befann sig på landsvägen.

Han myste för sig själf, medan han styrde sina steg till bonden Matts' gård. Matts var den rikaste och vederhäftigaste bonden i socknen och hade alltid stått på prästens sida. Matts var hemma och blef smickrad af besöket. Och kyrkoherden och han slöto sig inne i kammaren en lång stund. Deras samtal var så hemligt, att inte ens Matts' hustru fick veta något. När de äntligen trädde ut, voro de så glada och fryntliga bägge två, och kyrkoherden klappade Matts på axeln och sade, att i hans gård gingo då Herrans englar ut och in hela veckan. Och hustrun neg och kyrkoherden nöp barnungarne i kinden och skratade. Och när han gick, stodo Matts och hans hustru på trappan och gjorde artighetskrumbukter. Och kyrkoherden gungade så lätt hem mot prästgården som om han fått en stor kollekt.

Och ett par dagar därefter, då folket åter

satt församladt i friprästens lada och Lasse Johanson just skulle börja sin segervissa predikan, reste sig plötsligt en imponerande man, som strök sig om haksågget och talte. Det var Matts, och han ropade nu åt folket, att en hvar, ung eller gammal, som istället för att sitta och höra på Lasse Johansons lösa predikande ville ta sig en dans på sommarkvällen och få sig ett godt mål mat och en sup, genast skulle stiga upp och följa med till hans gård. Ty där var lekstuga i kväll, och spelmännen väntade!

Nu blef det oro i ladan. Alla tittade på hvarandra, och ungdomen, som var största delen af de församlade, sken upp af glädje. Lasse Johanson tänkte börja tala, som om han ingenting hört, men innan han hunnit öppna sin hycklande mun, ropade Matts ännu en gång, att det var ingen tid att förlora, ty redan stod solen lågt, och spelmännen väntade.

Då reste sig en af de unga karlarne, lade armen om sin jänta och sade:

— Ja, nog tycker jag det är roligare att dansa, än att sitta här och skickas till helvete!

Och efter honom reste sig den ene efter den andre af ungdomen med skrattet i mungipan. Äfven några af de äldre stego upp under gillande mummel. De tittade förstås litet rädda på Lasse Johanson, hvars små ögon lyste som eld, men så tänkte de på supen, vände honom ryggen och tågade under stoj och prat med Matts ur ladans dunkel.

Så snopen hade Lasse Johanson aldrig blifvit. Ansikte mot ansikte med prästen, hade han inte bleknat, men mot mammon kunde han inte hålla stånden. Nu såg han hvad folkgunst var värd.

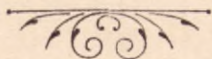
Han såg på sitt auditorium, det var några käringar och deras gubbar. För dem började han predika, heroisk i det sista, men gubbarne smögo snart sin väg, så att till slut predikade han bara för sju skrynkliga käringar. Och öfver dem öste han Herrans svafvel för dyrkan af mammon, så att de förskräcktes och torkade de rinnande ögonen . . .

Men borta hos Matts där dansades och åts och dracks hela natten. Och så roligt hade man aldrig haft där i trakten. En lekstuga kunde behövas. Själve den fromme klockaren gaf glans åt fästen genom att ta sup på sup — det skedde i Herrans namn, sa' han, ty det klarade rösten — och Jakob, som han i kväll sämjade sig med efter den onödiga trätan på landsvägen och för att orgeln skulle låta nästa söndag, dansade där med sitt halta ben. De visste att prästen ställt till roligheten för att draga folket från läsaren, och därför voro de alldeles lugna för sin gudaktighet i hans ögon.

Och prästen, som gett sig den och den på att göra lekstuga hos Matts, ända tills frimickeln dragit sina färde, låg hemma på sin kammare i brinnande böner till Herran, att han måtte tillställa honom detta steg. Ty det skedde för hans heliga namns skull.

Lasse Johanson, som begrep att han var öfverlistad, bröt dagen därpå upp från sin vän bonden och hans välling och gaf sig i väg utåt skärgården. Ty han begrep, att han aldrig mer skulle få någon kollekt i den socknen . . .

Den fick nu prästen.

Midsommarnatten.

Solen gick ned. Hon sjönk mot bärgryggens mörka furukronor.

Midsommarlandskapet dallrade i violett ljus. Ängar, lider, åar, daldungar badade däri. På vägarne fanns ej en människa. Det var tyst.

Tyst öfverallt — utom på herrgården, likt ett stort örnnäste uppkastad på klippbranten, med hvita, långa manbyggnaden, brutet tak och flyglarnes röda gafflar skymtande mellan lindars löfverk.

Tyst öfverallt, utom på herrgården, där folket frade midsommar. Det steg ett sorl ur lindarnes ram upp i luften, ett sorl af skratt och fiollåt, döende långt i skogarne hän . . .

Midsommarstången, en väldig granstam, med rosenquirlander, löfruskor sirad, reste sig å stora gården, mot kvällshimmeln. Den darrade, med fot i mark, hvaromkring folket dansade.

Det dansade i ett enda tumult, en enda yra, efter fader Jans fela.

Fader Jan satt i gårdens hörn på en skranglig stol. Hans breda grobianansikte grinade och log, medan han, med höger arm lyftad, gned stråke

mot strängar och med foten stampade takt i marken, så att sanden yrde.

Han grinade och log som en gammal faun, när han såg, hur för hans hvinande låt, hans hesa polskeskri unga karlar och jäntor snodde ikring. Han grinade och log åt svängande byxor, fladdrande kjolar. Han grinade och log, den gamle filuren, när han såg de unga karlarne med kraftiga armar krama de unga jäntorna om lifvet och trycka dem så hårdt intill sig, att rosen på jäntans bröst, som hon bröt i skogsliden, lossnade ur knapphålet i vadmalskoftan och föll i sanden att förtrampas af klampande fötter. Han grinade och log, den gamle fader Jan, så att krumeluren i polskan ville bryta halsen af sig och han, plötsligt vaken på spelet, måste jämka stråke till sträng och laga ihop melodien . . .

Fader Jan är ett geni. Han är trollmannen i bygden. Han får karl och kvinna älskogsgalna med sin fela. Det är omöjligt att stå emot hans låt. Man simmar omkring som i en saga och dröm. Och alla sorger glömmar man och ser blott lyckans morgonrodnad.

Och öfver allas ansikten ligger därför i kväll den saligaste trånad, medan dansens hvirfvel går. Ögonen äro heta, munnarne halföppna. Somliga kyssa hvarandra midt i dansen. De kunna inte vänta till natten, midsommarvakan, då paren sprida sig i lundar och lider. De kyssa hvarandra nu. De kyssa hvarandra i sin svett och längtan.

Där dansar Maren. Hon är nitton år. Hon är mörk som nattskogen. Hon har djupa vilda ögon som vattnet i en bärgbäck. Hon har rödbruna kinder som lafven. Hon har en midja som en vildstam. Hon har en barm som ett gungande rågfält. All denna tjusning har Maren, tattarebarnet, bygdens mörkaste, vackraste flicka . . .

All denna tjusning känner Gunnar, som dansar med henne. Gunnar är tjugotre år och en vacker gosse. Och han lägger sig så nära intill Marens bröst. Han trycker sig så nära, som om han aldrig ville släppa henne. Han älskar Maren, och det vet hon. Men han vet inte, om hon älskar honom. Det har han aldrig kommit sig för att fråga. Så många andra ha frågat henne, men alla ha fått nej. Maren tycker om vackra gossar — men vill ingen ha. Ingen af dem, som hon efter dans och gille dragit med sig och gjort galna i sig, som om de blifvit bärgtagna, så att de hvarken kunnat köra harf eller plog och som sedan kommit till henne och friat — ingen af dem har hon velat ha. Hon har kastat med hufvudet, så att den långa bruna flätan slängt om hennes skuldror, skrattat gäckande och sagt, att hon aldrig vill fästa sig. Hon vill inte sitta vid spisen och koka mat åt dem. Hon vill vara fri som en il i grantoppen . . .

Detta har Maren skrattat och sagt, Maren den vilda, mörka jäntan, tattarebarnet. Detta vet Gunnar, och därför vågar han inte säga något.

Han är rädd för nej, han vill hällre inbilla sig, att hon tycker om honom.

Han ser på henne, när de dansa, och då ser hon honom djupt i ögonen. Han är en vacker gosse. Och utan att göra sig reda för, om hon älskar Gunnar eller ej, kysser hon honom nu. Då blir Gunnar galen och håller hennes mun länge mot sin. De kyssa hvarandra under femton danssteg. Och de dansa just förbi gårdens hörn, där herrskapsfolket står och ser på dansen. Och Erik, patrons son, unge vackre Erik, gårdens förvaltare och folkets befallare, ser, huru Gunnar och Maren kyssa hvarandra. Då far en blixst igenom honom, blodet skjuter honom åt hufvudet, att han blir röd som en tjärblomma om kinderna. Och han stampar i marken af svartsjuka. Och han följer de bägge dansande med vreda blickar. Och han skär tänderna och svär, att han skall dansa nästa dans med Maren. Ty som alla andra är han galen i tattarbarnet. Och Gunnar skall han förtrycka vid arbetet, för att han kysste Maren.

Skrudeli-skrej!

Fader Jan slängde stråken från strängarne med ett skorr och hvinande. Polskan var slut. Det blef en paus i svängandet och stampandet. Det blef ett springande af alla de dansande till brännvinsankarne och drickessåarne. Karlarne lutade på ankarne och hällde i supen och hällde supen i strupen. Och de harskade sig och mådde så godt af brännvinet. Och när en ankare var tom, satte de munnen till sprundet och tutade i

den, så att det dånade i den stackars tomma nykteristen. Och så sparkade de bort den med ett par dussin fötter, så att den rullade långt bort på trädgårdsmattan.

Men jäntorna höllo sig till drickessåarne. Och drickan fraggade om de röda munnarne. Och de drucko den skummande brygden i flåsande tag och hade aldrig smakat något bättre. Och Maren drack också af drickan. Hon var nu skild från Gunnar, som drack af brännvinet och torkade sig med ärmen om munnen. Maren drack i stora klunkar, så att hufvudet nickade och flätan hoppade.

Det såg Erik, som väntat hela tiden att hon skulle bli ensam. Ty nu stod Gunnar i en annan flock och skrattade och svor — af glädje öfver att han fått kyssa Maren i dansen. Och han såg nu inte på Maren.

Då gick Erik fram till Maren. Han bet sig i läppen för hvart steg han tog emot henne, den unge herrskapskarlen. Han var röd i hyn, hade mörka, vilda ögon och mörkt hår och en kraftig växt. Sådan kom han nu fram till Maren, som just tog drickesstopet från munnen.

— Goddag, Maren! — sade han.

Hans röst lät skroflig, fast han försökte få den smeksam. Men han tänkte på Gunnar.

— Goddag, herr Erik!

Maren hade en röst som en fågel i skogen. Hon var glad och yr och tänkte ännu på Gunnar.

— Vill du dansa, Maren, med mig, när fader Jan spelar?

Nu var Eriks röst så smeksam. Ty blott han såg Marens mörka, vackra ögon, glömde han Gunnar. Gunnar dref nu i ett annat land för honom.

— Vill herr Erik dansa med mig — sade Maren — så nog vill jag dansa med herr Erik.

Och hon gjorde ett försök att se blygsam ut inför herrgårdsmannen. Men det klädde henne inte. Och Erik rynkade de mörka ögonbrynen och sade:

— Ingen respekt i dag, Maren. Du skall dansa med mig, om du vill. Annars vill inte jag!

Då såg Maren på Eriks vackra mörka ansikte. Och då klarnade hon, som om sol fallit i hennes bärgbäckes vatten. Erik var vackrare än Gunnar! Och med ens glömde hon Gunnar för Erik. Och hon sade, så het i rösten:

— Jag vill dansa med herr Erik. Vi ska svänga omkring som ett par irrbloss på myren.

Då tog Erik hennes händer och tryckte dem.

— Tack, Maren!

I detsamma spelte fader Jan upp. Han spelte en vals. Och den valsen var vild. Ty alla de unga karlarne hade druckit med fader Jan under pausen. De hade prisat hans spel och hållt många supar i honom. Och Jan hade prisat brännvinet. Och nu spelte brännvinet i stråken, det spelte den vilda valsen.

Sanden hvirflade om de dansande. Den hvirflade om Erik och Maren, som dansat ut vid valsens första skrattande ton. Och Erik och Ma-

ren lågo tätt emot hvarandra. Deras andedrækt möttes i en het, trånadsfull ånga. Och deras ögon stirrade i hvarandras djup. De sågo blott hvarandra. De tänkte, drömde blott om hvarandra. Dansen gick af sig själf. Den gick, yrande, i takt till deras unga kroppars känslor.

Erik kysste icke Maren under dansen, såsom Gunnar gjort. Han skulle velat göra det, just för Gunnars skull — för att stinga med den kyssen en dolk i Gunnars bröst. Ty han såg — nej, han kände det i luften, att Gunnar stod någonstans bland de icke dansande och stirrade efter dem. Detta kände han, och detta gjorde Gunnar. Ty Gunnar hade vid valsens början gått att söka Maren, men då han fann, att hon tagit en annan, knöt han näfvarne och blef stående naglad på en fläck och med svartsjuka blickar.

Ja, Erik skulle ha velat kyssa Maren, för att låta Gunnar känna herremannens öfvertag öfver torparpojken. Ty han kände på Marens famntag, att hon älskade honom mer än Gunnar.

Men han kysste henne inte, ty han såg — nej, han kände, att hans far och familj med ögonen följde hans dans med Maren, där de stodo i gårdens hörn. Och han kände, hur hans lille aristokratiske, konventionelle far rynkade ögonbrynen och bet i de tunna läpparne, när han såg sonen dansa med tattarbarnet.

Men många hvarf hade Erik icke dansat med Maren, förrän han hviskade:

— Maren, nu dansa vi som två irrbloss. Men irrbloss längta till skogen. Låt oss flykta till skogen!

— Vildskogen! — sade Maren. — Men Gunnar!

— Solen är nere, fader Jan är full, sanden står tät omkring oss. Ingen skall se oss.

— Gunnar skall se oss.

— Gunnar skall inte våga.

Och han drog henne ur dansen, åt allésidan, som leder till skogen. Han drog henne, halfdansande, ut genom massan af folk, som omgaf planen. Några glåpord hörde han af raglande pojkar. Men det brydde han sig inte om. Och faderns, familjens följande blickar trotsade han. Han såg sig icke om.

Han drog Maren ned utefter den backbukande alléns kastanjetråd. De smögo under de lummiga, skuggande kronorna, hvilkas hvita pyramidblommor stodo i flor. De smögo, i skymningen, förbi trädgårdsdammarne, där läderlapparne fladdrade öfver den bruna, stilla vattenytan, af vass vid stränderna kantad. De smögo in i björk- och granskogen, famnande hvarandra. De smögo in i växande skymning och ensamhet. De smögo in i skogens trolldom, gingo fram öfver dess slingrande stig, ordlösa. Och mot dem slogo förhäxande dofter från tufvornas blommor och bär, från skidor och kalkar, i midsommarnatt tömmande ymnighetshorn af vällukter. De kände den svala doften från mossors och ormbunkars yppiga dunkel. De kände stammarnes dolska skydd ikring

sig, barrkronornas, löfmassornas hägn öfver sina hufvuden. En nattskärta flög dem förbi med ett skvattrande läte. En stirrande uggle flaxade upp ur ett träd vid deras prasslande steg. Ur ett röslamlade en kullersten, plumsande i bäcken, som om han nös.

De satte sig djupt i skogen under en hängbjörks gröna hvalf. De satte sig med armarne om hvarandras lif. Och nu hviskade de. De hviskade ord, så ljufva att skogen lyssnade. De hviskade, såsom människor hviska, då de hviska af ungdom och trånad och glömma världen och sorgen. Tyst var det, så tyst att ett fall af hängbjörkens löf till marken skrämde. Blott på afstånd förnummo de som det svagaste eko sorlet af herrgårdens midsommardans. Och åt ett annat håll fjärrtonade ängsknarrens entoniga, söfvande läte ur ett korngärde. Det lät som en bröllopsvisa . . .

Där de sutto, rann en huggorm. Han stannade och glinsade med sina små eldögon. Och när han såg, hur varmt de famnade hvarandra, rann han i väg inåt buskarne.

Där de sutto, flög en koltrast. Han satte sig på en gren och såg på deras kärlekslek. Men när han såg, hur varmt de famnade hvarandra, lyfte han ljudlöst vingarne och flög hän.

Och gräsen, de långa, gröna gräsen, de höjde sig upp omkring dem. Och de doftade, doftade ur sina fina strån åt bägges lycka.

Och hängbjörken böjde sina blad djupare ned öfver dem.

Och vildnatten stod trolsk ikring dem, och luften smekte dem med ljumma kåd- och näfverdoftande vågor i deras älskogs midsommarvaka.

* * *

Men Gunnar hade sett deras flykt ur dansen. Han hade sett den med gnistrande ögon genom sandmolnet, med en rysning från hjärnan till fötterna af förakt och hämd. Förakt mot Maren, hämd mot Erik.

Och med ens var all den glädje, Marens kyss uppväckt, förflugen.

Hans ljusa håg blef nattmörk. Han var en god och leende yngling, men nu kände han sig ond. Något styggt, svart stack upp i hans sinne som en orm. Han ville, en god och leende yngling, böja ned ormens lyftade hufvud. Men han var vanmäktig. Ormen lyfte hufvudet allt högre. Hans slingrande hals blef allt längre. Han fick många halsar och många hufvuden. Han spred sig, som onda planer, i hela Gunnars varelse. Han fyllde Gunnar. Ormen blef Gunnar.

Och Gunnar följde med smygande steg Erik och Maren ur dansen — på afstånd, på en sidoväg, så att han kunde se dem, icke de honom. Han såg hur de famnades och smektes. Då vred sig ormen inom Gunnar liksom af smärta.

Och Gunnar följde dem in i skogen, barr- och granskogen. Men han kände icke skogens ljufva trolldom, han hade ej sinne för blomstrens vällukter, humlors surr, trädens skyddande löfverk. För honom blef skogen, i sin midsommarnattsstämning, hemsk och dyster. Skogen blef svart för honom, ett stort svart samvete, hans svarta samvete. Han blef rädd för skogen.

För hvarje gång han såg Erik och Maren kyssas, där de gingo ett stycke framför honom, kramade hans hand sliddolken vid hans vänstra sida, kramade af instinkt. Och när han kände slidans kyla genom sin hand, blef han kall, modig, beslutsam. Han kände icke igen sig själf, han var en annan yngling än däruppe på sandplanen, då Maren kysste hans mun.

Det var Eriks fel, att han nu var en annan, Erik hade förstört det goda hos honom, det som han fått af sin blida mor i torpstugan och som var en fager dop- och födelsegåfva. Han hade fått ett ljust sinne, arbetsglädje och människors välvilja. Men nu var han en dolsk, elak man — det kände han. Och det var Erik, herrgårdsmannens fel, som tog Maren.

Gunnar tänkte härpå med bitterhet och kramade slidknifven. Han tänkte, att denna stöld vore väl värd att hämnas. Torparynglingen fraggade af smärta och vrede mot herrgårdsynglingen.

Luften stod skum omkring honom, där han dref öfver klippor och ljunmarker, genom snår,

mellan furu- och björkstammar. Ty han gick långt från vägen, där Erik och Maren gingo, uppe i oländig mark, tyst smygande, rädd att förråda sig med fots prassel, men med ögonen nitade fast i deras i famntag och kyssar sammansmultna dubbelfigur.

Luften stod skum omkring honom i skogens tystnad. Den äggade honom med fräna dofter af pors och ormbunke. Och han längtade att Erik och Maren skulle stanna och att ögonblicket skulle komma.

De stannade. Erik och Maren stannade under hängbjörken, där huggormen rann och koltrasten tänkte och sann. Gunnar stannade ett stycke ifrån, under en stor fur. Hans ögon glödde ur dunklet, riktade mot platsen under hängbjörken.

Gunnar förstod, att de nu voro sjunkna i det kärlekens rus, som susar i vind, sorlar i våg, andas i blommornas doft, sjunger i fåglarnes toner. Han förstod det med en svindlande känsla åt hufvudet, en svidande känsla i hjärtat . . .

Då kunde han icke behärska sig längre, ty detta skulle ju vara för honom, så hade han i sina glada drömmar sett det. Hans blod sjöd, hans kropp darrade, hans ben vacklade, och för sina ögon såg han tusen gnistrande stjärnor. Och med ett tyst och skarpt ryck var knifven sliten ur slidan. Han höll den i sin hand, han högg med den i den dunkla luften under furuträdet . . . Men den sjönk, handen blef vanmäktig . . . En ström af tårar ville tränga sig fram ur Gunnars

ögonlock. På knifven hade aldrig förr varit blod. Gunnar hade bara med den skurit ved till mors brasa och sjungit visor därtill. Han blef så skälfvande ångestfull, och han sjönk framstupa ned i den mjuka mossan med ansiktet tryckt mot handen. Han sjönk för den första illgärningens bländande hemskhet, tveksam och blott för tanken ångerfull, mot de varma tufvorna i bitter, flödande ungdomsgråt. Han grät sin sista veka, varma ynglingagråt. Det var ett afsked i de tårarne till allt det rena i hans lif . . .

Men han reste sig igen. Han reste sig med fasthet i sina lemmar, modets obevekliga klarhet i sin hjärna. Tårarne voro borta, vekheten, tveksamheten, hans ljusa, rena ungdom var förbi.

Han gick stadigt och tyst med knif i hand, bort mot Erik och Maren. Han trampade med varsamma, beräknade steg. Och redan stod han i snåret vid den stora hängbjörken. Han böjde med vänster hand åt sidan en gren däraf. Den knakade och brast. Det skall i natt-tystnaden som ett skott. Upp rusade Erik och Maren ur famntags och kyssars glädje. Och med stirrande ögon stod Erik ansikte mot ansikte med Gunnar.

— Du, Gunnar? — flämtade han.

— Försvara dig! — skrek Gunnar. Jag har knif!

Och han störtade öfver Erik.

Erik var stark, han var väl starkare än Gunnar. Med ena handen afböjde han Gunnars rusande dolk. Han knöt sin senfulla hand kring

Gunnars högra handled, att dolken blef oskadlig. Med andra armen fannade han honom. Gunnar satt som i ett städ. De spände liftag, så att kropparne buktade sig och slingrade sig likt ormar. De fördes af sin strid ut ur hängbjörkens skug-gande hvalf. De raglade sammantryckta bort. De grepo och sletto i hvarandra, för lif och död, de fördes af hvarandra ända ut i skogsbrynet. De tumlade ut i ljusare midsommarnattsluft, på myren, där de bruna torfkokorna lågo uppkastade i pyra-mider med lufthål och svarta, fyrkantiga små torfsjöar voro uppgrädda. De vred sig, samman-flätade, i kamp på myren, bland den hvita, yppiga ängsullens kolonier, de trampade ned de gula smultronstånden och satte djupa hål med klackarne i den lösa torfmullen.

— Du har stulit Maren! — hväste Gunnar.

Fraggan stod honom om munnen. Håret låg i stora, svettiga lockar öfver hufvudet, som tap-pat lufvan . . .

— Du smyger med knif! — skrek Erik med ansiktet tätt intill hans. De voro så nära, att de kunde bitas.

Gunnar gjorde en våldsam ansträngning att få Erik under sig. Men Erik var stark, väl star-kare än Gunnar. Han höll, med stenhård hand, dolkspetsen oskadlig utåt.

— Kasta knifven! — skrek han.

— Usling! — väsnades Gunnar.

De vräkte och tumlade. De voro flera gånger nära kanten af någon torfsjö, men de spände emot,

så att de icke föllo i, utan kommo längre från brädden igen.

Plötsligt stötte de mot en af torfpyramiderna. Erik snafvade och föll. Han föll under Gunnar. Han släppte det stenhårda taget om Gunnars dolkkramande hand. Gunnars hand blef fri. Gunnar satte knäet mot Eriks bröst och högg till. Som en blixtn högg han till. Och hjärtat träffade han.

Och Erik låg stilla . . .

Det blef natt för Gunnar. Det svindlade för honom, och hans hand flög i skräck mot pannan. Knifven drog han ut igen. Blod stänkte på hans fingrar. Han kastade i fasansfullt äckel knifven ifrån sig. Den föll i den fyrkantiga torfpoLEN bredvid honom. Den plumsade i det tjocka, svarta vattnet. Gunnar blef rädd för det plaskande ljudet. Han reste sig raklång, han frös och skakade. Han vågade inte ta bort handen från pannan och se på den mördade. Han rusade bort, bort öfver myren. Det var som om skogen ville falla öfver honom. Han sprang mellan höga, mörka, tigande stammar, ut mot skogsbrynet, där landskapet låg med fält, ängar och vägar under ljus midsommarhimmel . . .

Han sprang öfver diken, bäckar, lid upp, lid ner. Han tyckte att folk var efter honom, att hundar skälde på honom och sargade honom i hälarne. Han tyckte att man kastade stenar efter honom. Midt i ljusa luften såg hans ungdomliga inbillning en hop skrämnda ansikten, som gräto

ur sina ögon. Hela bygden, hela världen grät öfver hans brott. Och mest grät hans mors ansikte, med de ljufva, milda dragen, hvilket han sett med klara ögon vaka öfver honom, ända sedan han, ljuslockig pilt, låg i vaggan . . .

Han sprang mot sin mors stuga. Han skymtade folk på vägen. De sjöngo och trallade, de kommo från midsommardansen, på väg till sina hem. Han kunde icke skilja dem från sin inbillnings folk, han tyckte de skreko efter honom, att han gjort något ondt. Han blef rädd, och han sprang, så att bröstet flämtade . . .

Han kom på omvägar fram till moderns stuga tätt under bärghällen. Han stannade, med handen på klinkan. Modet svek honom att gå in, ty han tänkte, att modern väl var hemkommen från dansen och att han inte kunde dölja sitt ansikte för henne. Men han måste dock se henne, innan han försvann. Fly bort måste han, ur bygden, ut i världen.

Han lyfte på klinkan. Han smög in i köket och in i den stora skumma kammaren.

Där sof modern i sin säng. Hon var så vacker och blid, ännu i sin ålderdoms rynkor. Han tillbad sin mor.

Han såg på henne. Han ryste och vände sig om.

Han samlade tyst och fort ihop några småsaker i ett knyte, tog sin arbetsmössa från väggspiken, slängde knytet på ryggen och gick fram till moderns säng. Han föll på knä bredvid henne

och försökte be en bön. Men han kunde icke. Han slet de knäppta händerna isär och såg på sin mor. Han kunde icke se nog. För framtida irrfärder, för eviga tider ville han inpräglade hennes drag i minnet. Till sist böjde han sig mot henne och kysste henne på pannan. Då drömde väl modern, att en fågel sjöng . . .

Modern rörde sig litet. Han blef förskräckt och rusade upp . . . Han sprang ut genom dörren, på tå. Han lade klinkan hastigt på och gick med stora steg bort öfver marken.

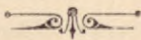
Han tyckte, att modern ropade på honom bakom fönsterrutan. Men han vågade inte stanna, inte se sig om . . .

Men modern hade gått upp i linnet. Hon tittade ut genom fönstret. Hennes lilla, lutande kropp stod hvit mot den mörka rutan.

— Gunnar! Hvar är du, Gunnar?

Men hon såg ingenting.

— Jag drömde väl bara! — sade hon och gick åter bort till bädden och somnade, medan gryningen steg i öster till en sorgens och saknadens dag . . .

I fjordändan.

Dorgonen var klar och härlig. Solen hade röd gått upp öfver den granbevuxna fjällkammen.

Hon sken, stigande, öfver fjordändans lergrunda, vassklädda vatten.

Där sam en and. Hans fotskinn paddlade under vattnet. Han gled fram och åter öfver den vindlösa ytan.

Han var grann att se, i brokig fjäderskrud. Han mådde så godt, var så glad och stolt åt lifvet, skvattrade då och då ett belåtet läte, som svagt ekade i de nära inpå trängande fjordbärgen.

Ibland doppade han den breda näbben under vattnet och bet af toppen på en hög alg. Den svalde han.

Han var ensam utanför vasskanten. Därinnanför summo kamraterna och modern. De doppade näbbarne i själfva leran.

Han var den äldste andungen.

* * *

Ut från herrgårdens brygga sköt en ljusblå eka. Den var lik det himmelsblå vattnet, så att den knappt syntes mot det.

I ekan sutto två herrgårdspojkar. Den ene hade gevär, kruthorn och väska. Han lade sig på huk i fören med bössmyningen ut öfver bogen, spanade, osynlig, öfver vattenytan, för att hitta en mörk punkt, som kunde vara en and.

Den andre pojken rodde, tyst, så att årona smekte vattnet. Han gjorde sig så liten på toften, för att ej synas.

Ekan gled inåt fjordändan.

* * *

Gamlamor i vassen, som hade bättre öron än alla sina ungar, hörde som ett susande ljud utefter vattenytan. Det var årslagens lätta skvalpande. Hon lyfte hufvudet, gråspräckligt, och såg utåt fjorden. Då sågo hennes skarpa ögon ekan. De sågo att den kom allt längre in.

Då skvattrade hon åt ungarne:

— Akta er!

— Hvad är det? — skvattrade äldste andungen och kom simmande intill vasskanten.

— Farligt, farligt! — skvattrade gamlamor.

— Du är gammal och får lätt skrämsel! — svarade äldste andungen.

Barn äro alltid så höfliga.

— Tro du gammalt folk! — sade andmor.

— Det är fara i båten!

— Asch! — Äldste andungen höjde hufvudet.

— Den båten ha vi sett så många gånger, och det har aldrig varit farligt. Ha vi inte legat här i viken långa tider och ingen har rört oss. Du är gammal och rädd, det är hela saken!

Och han sam utanför vassen igen och solade sig.

Men de andra, yngre andungarne trängdes nu kring gamlamor.

— Hvad är det? Hvad är det? — skvattrade de.

— Barn, låt oss lyfta! — sade gamlamor. — Vi ä inte säkra!

— Asch, här mår man så godt! — sade en.

— Jag fick just fatt i en klotång. Den vill jag äta opp! — sade en annan.

— Vi ha nyss kommit hit. Jag blir trött af allt flygandet!

— Vi ä ju knappt flygfärdiga. Och stora bror simmar ju lugnt därute!

— Barn, låt oss lyfta! — sade gamlamor. — Vid den här tiden börjar en sådan där båt bli farlig. De ha krut och hagel i den. Jag har varit ute för det förr. Tro mig!

— Hvad är krut och hagel?

— Döden! — sade gamlamor.

— Döden! Döden! — ropade alla andungarne och tittade skrämnda på hvarandra.

— När jag ger tecken, flyga vi! — sade gamlamor. — Stora bror får göra som han vill.

Hon skvattrade ett tag af moderskärlek till

stora bror. Han knyckte på hufvudet, svarade inte.

— Han är inte rädd! — sade andungarne.

* * *

Ekan gled in i fjordändan, icke för hastigt, icke för rakt på. Så hade den gjort många gånger förut, för att rekognoscera, invagga änderna i säkerhet. I dag, första jagtdagen, gjorde den på samma sätt. Därför sam stora bror, som inte läst jagtstadgan, lugnt.

Men gamlamor, med skärpt vildfågelsinstinkt och farliga minnen, hade jagtstadgan i hufvudet.

Och nu, när hon såg, att den kryssande ekan kom riktigt nära, och hon redan tyckte sig lukta krutröken, skvattrade hon ett skarpt:

— Nu!

Och så lyfte hon med alla små andungarne ur vassen. De bildade först en rad, sedan en fylking, som, med henne i spetsen, flög bort öfver fjorden, högt, att intet skott kunde nå dem. De stodo som svarta prickar mot morgonens blå luft och försvunno bort öfver fjordbärgen, där de sänkte sig ned i en trygg vik.

Herrgårdspojken hade först rört bössan mot andsträcket. Men flykten var så snabb, att han insåg det lönlösa i att fyra af. Han låg stilla i fören, sänkte bössan mot bogen. Ty nu såg han stora bror, som var kvar.

När stora bror såg, att familjen lyfte, blef han

ett ögonblick rädd. Men ingenting ovanligt förnams. Och den ännu i flykten varnande blicken från gamlamor brydde han sig inte om.

— Gammalt skrock!

Och han sam igen.

Han var så ung och stolt, tyckte att luften var så ren och lifvet så skönt och härligt.

Men det skulle han inte tyckt.

Ty i detsamma small ett skott. Där stod ett tjockt rökmoln framför båten, det plumsade i vattnet tätt intill honom, och han kände en sådan smärta i ena vingen.

Han blef rädd, försökte flaxa och lyfta som de andra — hans stolthet tog ett så märkvärdigt slut. Men han kunde inte. Han blef liggande, flaxande med vingarne, sam i ring, i ring . . .

Hans hjärta bultade innanför dunbarmen, de paddlande fotskinnen gingo rundt som propellar. Hvad var detta?

Ekan kom hastigt närmare.

Då fick han plötsligt besinnig och dök. Han sam, med vingarne tätt intill kroppen, så djupt han kunde, ett långt stycke bort genom vattnet.

Han hörde däruppe på ytan de plaskande årorna komma efter sig. Ekans stora skugga följde honom. Han hörde prat och rop i ekan.

Han sam för lifvet, med långsträckt hals och fotskinnen långt efter sig. Han strök i en ryslig fart förbi den bruna, tjocka klotångens skog och den enklare, ljusgröna vassens fält. Han höll på att snärja sig däri, men redde sig därur. Han

skrämda räkorna ur tången, att de skvutto långt bort, ulkarne döko under sina stenar, ålarne kilade i väg som långa, ringlande strimmor. Och en stor lurande lax stötte han till, så att den satte i väg som ett lokomotiv.

Han sam i en förfärlig ångest . . .

Då fick han med ens ingen luft mer. Han måste upp till vattenytan. Med ett plaskande kom han upp, tittade ängsligt kring sig, sam vildt, drog luft.

Då small ett nytt skott. Andra vingen sårades.

Han skrek till. Han dök under igen. Och så började samma vilda hetsjagt. Hans smärta ur såren var gräslig, blodet rann ur dem, hans ögon stodo långt ut af skrämnel, han spände senorna af dödsångest, han flög krampaktigt utsträckt fram under vattnet . . .

Och den stora ekans skugga kom rusande efter. Årorna slogo som hammare mot vattnet, det brusade hvitt skum i fören . . .

Och pojkarna svuro:

— Din rackare, ska vi inte få dig!

Och en ny patron låg i bössan.

Anden ville skrika. Anden tänkte på gamla mor och alla ungarne, som väl nu lågo säkra i en grön vik . . . Anden blef allt mattare, hopplösare, simmet allt långsammare . . .

Nu måste han ha luft igen. Och denna gång kom han inte hastigt upplumsande till ytan, men

hjälplost trött, med halfslutna ögon, kraftlösa fötter, söndersliten kropp . . .

Då small tredje skottet. Det träffade dunbarmen.

Anden såg i ett ögonblick den blå morgonhimmelen, den gröna vassen, fjordbärgen och öfver alltsammans den skinande solen. Och genom hans hjärna flög en suck:

— Gamlamor . . .

Han plaskade vanmäktigt, sträckte sig, föll ihop, låg där stilla och död . . .

— Aha! — skrek pojken som skjutit. — Fick jag dig nu!

— Bravo, du skjuter bra! — sade den andre.

Så rodde de intill den döda anden och togo upp den.

— Så vacker, så vacker! — sade de. — Och flygfärdig är den!

Så rodde de hem med den, och så kom den i grytan.

* * *

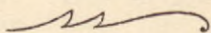
På förmiddagen kom gamlamor med ungarne tillbaka.

De funno inte stora bror.

Men gamlamor fick se en fjäder, som flöt ikring. Den tittade hon på, kände igen och förstod då hvad som händt.

Och hon visade den för alla sina framsimmande ungar och sade, att det var stora brors, och att hon visste, det skulle gå så med honom.

— Man skall alltid lyda gammalt folk! —
sade hon.

Vårstorm.

Jag kommer från hafvet, jag rusar in öfver kusten och ropar:

Vakna opp, godt folk! Vakna i edra herrgårdar och stugor — edra gamla döda herrgårdar, där det hänger spindlar i hvar vindsvrå och där herrskapet går omkring dufvet och fruset och tittar på termometern och undrar, om det skall låta en ny brasa sjunga sin vintervaggmelodi. Tjo hej — jag skall knaka i knuten, så att spindlarne flyga sin väg och råttorna springa öfver sax och bjälke, jag skall skrälla i edra fönster, så att I ropen: Vår! Vår! Ingen brasa mer! — Jag skall laga, att I räten på kroppen och fån ett gladare blink i ögat och blin röda om kinderna och tan hvarandra i famn och börjen dansa omkring på golfvet, i stället för att sitta framför brasan och höra på mormors gamla sagor, som göra er så dumma som Gud är vis. Jag skall få unge herrn att stämma upp en trallande sång med sin bas och unga fröken att mysa bak förklädet, far skall glömma affärerna med hästskojare och knipsluga bönder, mor skall glömma sina snäsiga pigor, och

själfva gamla mormor skall sätta sig vid pianot och spela en låt, som hon hörde i sin ungdom, så att katten kryper ur sin vrå och hoppar och jamar.

Jag skall rycka i vällingklockans lina, så att kläppen smäller mot klockbuken och ekot hoppar mellan uthusens väggar och gårdvarn ger sig till att skälla i tron, att nu kommer främmande till gården.

Jag skall hvina öfver bondstugor och torpstugor, så att tegelpannorna lyfta sig och takmossan lossnar och flyger längs vägen och bondens halmstack ramlar ikull, den tjocka, egenkära besten. Jag skall rycka upp dörren, så att det blir frisk luft därinne i stugukammaren, där det luktar unk och mögel och barnungarne ligga sjuka bara af brist på luft. Jag skall leka kurragömma med röken i skorstenen, så att den ringlar sig i krumelurer och störtar tillbaka ned till spisen och slår moran i ansiktet, så att hon hoppar baklänges från grytan och nyser. Jag skall kittla drängen om munnen och dra jäntan i flätan, så att de komma om sams och pussas och skratta.

Jag skall skena i väg genom skogen och böja alla stammar som spön och få dem att hvina som en jublande orkester, jag skall smälla i alla grindar och gnissla i alla flöjlar och få alla vindlekor på husgafvarne att hvirfla rundt, så att barnen glo och hojta och slå ihop händerna af glädje.

Jag skall brusa i alla forsar, så att isstyckena, de gamla envisa tvärviggarne, svära till ett bra-

kande och ramla utför bärgknaltarne och slå ihjäl sig, jag skall slänga bort iskorpan från skogsbäckarne, så att alla elfvorna dyka upp och jodla. Jag skall skära långa remnor i fjordens is, så att det blir ett sprickande och klingande ända från mynningen till fjordändan, så att hästarne för karrorna på landsvägen längs fjorden sätta i och galoppera med flygande manar och körsvennerna ropa hurra och ta sig en sup för våren.

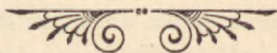
Jag skall sparka ut båtarne från strandbackarne i det skummande fjordvattnet, där granruskorna från vintervakarne husvillan flyta omkring.

Jag skall sopa bort snön från hagar och gården, så att den lössläppta hjorden råmar och skällkons bjällra klingar mot ekande bärgvägg och de rostade plogarne skära den starkt luktande jorden. Jag skall ruska opp er, torpare och drängar, som bara tröskat på logen och skottat snö i gården och krokmat och sett ut som sömnpaltar hela vintern lång och tänkt på snuggan och brasan och vällingen och den af många tummar solkade tidningen. Jag skall ge er annat att sköta, käringar, än att skvallra på granngården och tysta ungarne skrik och träta på gubbarne, när de ibland gå bort till lilla väggsåpet. Ut med er i mark och skog, med mat till männen, där yxan dånar i granroten och stammarne digna, ut att höra skapelsens predikan i skog och fors i stället för adjunktens gamla enfaldiga visdom ur den vända fjärdingen, som I somnat vid hvar söndag, almannackan gaf.

Jag skall locka ut er ur fattighuset, I gamla stackare, som krupit ihop i vråarne och glömt både att tänka och känna — ut, I skrynkliga gubbar och gummor, i den doftande liden och kännen, hvilken luft kommunen består edra förtorkade näsborrar.

Ut ur edra dolda iden, räfvar och gräflingar och mullvadar och möss. Jag skall slita i edra svansar och öron, så att I sätten näsorna upp mot vinden och kännen, att jag luktar haf! Upp ur er dvala, I ringlade ormar och stelnade maskar, krälen, krypen, kråmen er, ty ännu skolen I lefva, ännu blir det sol och vår.

Ut ur edra bon, ugglor och skator och trastar och bofinkar, än skolen I kraxa och drilla. Upp, I hoprullade fjärilar, I döfvade insekter. Sjungen och flaxen och surren, så att det blir lif i skogarne. Sjungen, såsom jag och hafvet sjunga — ett jublande hej och ho!

Rättelser

(för en del af upplagan):

Sid. 106 rad 16 uppfån läs: sängkammaren.

• 118 • 4 nedifrån • Nu talar vi vid honom, du!

• 156 • 3 • • höfliga.

På A.-B. Svanbäcks Förlag har utkommit:

KURIÖSA HISTORIER

FRÅN HÄXORNAS TID

AF WOLDEMAR.

AUKTORISERAD ÖFVERSÄTTNING

AF BIRGER MÖRNER.

Ur pressens **enstämmiga** loford anföras vi:

»Woldemars historier tillhöra konstverken af rang inom den moderna skandinaviska litteraturen.» *G—g N—n i A. B.*

»Woldemar är en *kännare* som få af gamla dokument, en insiktsfull psykolog och en stilkonstnär af mycket hög rang.»
Nya Pressen, Helsingfors.

Pris 2 Kronor.

DIKTER

AF

FILIP TAMMELIN.

Pris: Häftad 3 kr., elegant inbunden 4: 50.

Flera af dessa dikter äro prisbelönade af Svenska Akademien.

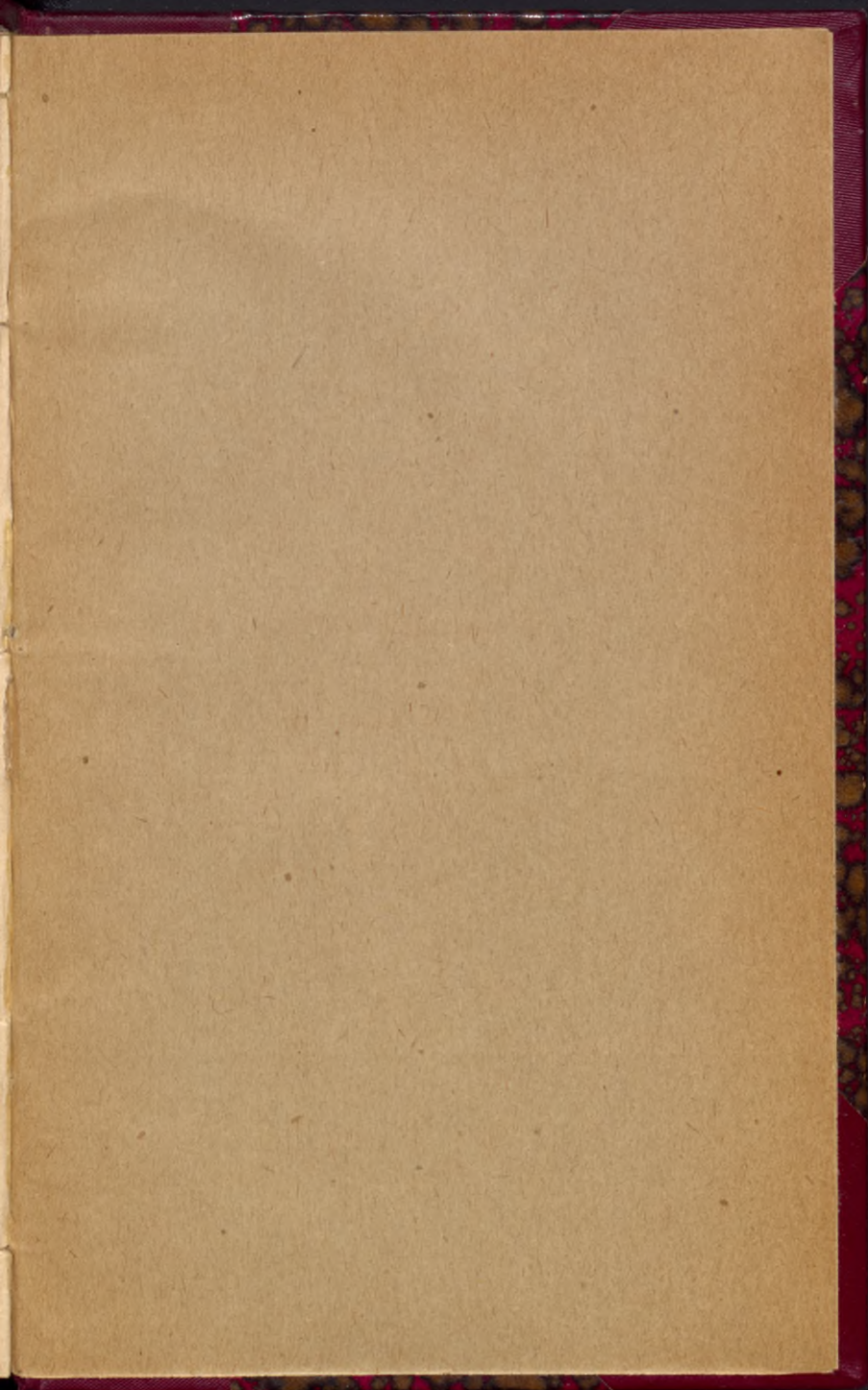
OM MORDET PÅ CARL XII

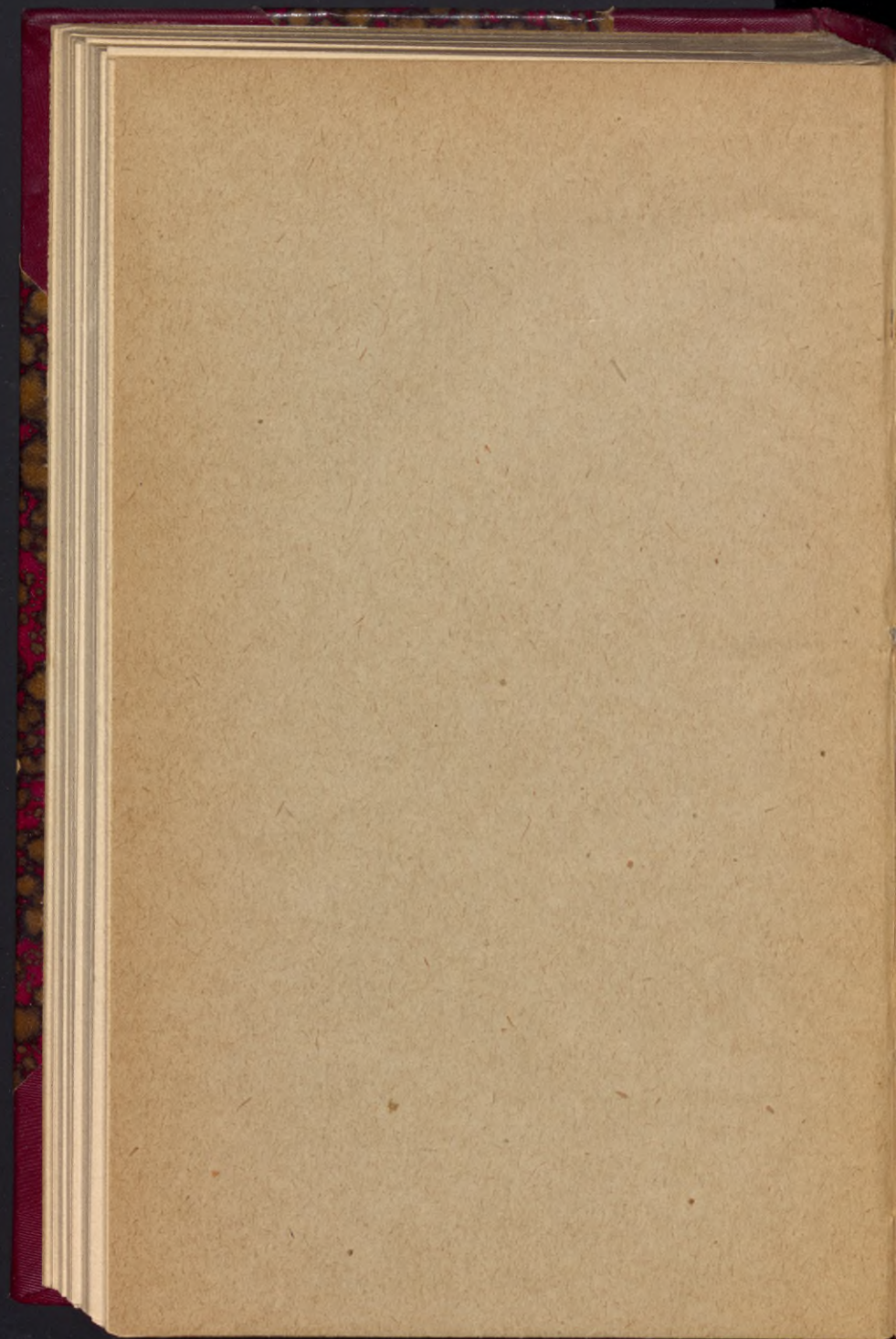
AF **D:r O. J. HULTGREN.**

»En undersökning, som icke blott genom det intresse, som givetvis anknyter sig till ännu, utan ock genom framställningens klarhet och utredningens fullständighet skall såväl fångsla som öfvertyga äfven kritiske läsare.» *Nerikes Allehanda.*

Pris 1 Krona.

P.B. 39.

6000221404

Göteborgs universitetsbibliotek

